II
11131

29. 454824 II

GENTRY URAIMÉK

*

TIZENNÉGY TÖRTÉNET.

IRTA

SZERDAHELYI ALADÁR

BUDAPEST 1897
RÉVAI LEÓ KIADÁSA
(IV. Egyetem-utcza 1.)

NC-100.444

MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Markovics és Garai könyvnyomdája, Budapesten.

2014 02 097

KISASSZONY.

Fehér volt, akár a hattyu. Növése hosszú, arányos; csipői felötlően kifejlettek. Finom bársonyos bőrén — mint egymásba folyó patakok — csak úgy duzzadoztak pompás izmai. Hosszu formás orrának a hegye halvány rózsaszinben játszott; tengerszin szemeinek okos, bár kissé ravasz nézését megirigyelhette akármelyik prókátor. Aztán mily urias grandezzával tudta végignyujtóztatni idomos tagjait a karosszék puha szövetén! Órahosszat is elpihengetett itt s e téren bátran versenyezhetett a kékes-zöld egű Nápoly legkiválóbb lazzaronijával. Rátartós, modoros volt minden mozdulata, még ásítása is; ilyenkor arisztokratikus nyugalommal hátraszegve karcsú nyakát, félig lehúnyta szemeit s különös bravourral czikornyázta végig a hangsor minden változatát, miközben hanyagul előretolt vérvörös nyelvének hátterében élesen kiváltak zománczos fényü fogai, melyek vakító fehérsége megszégyenítette volna a Montblanc szűz havát.

Kedvencze is volt a *Kisasszony* az egész uri társaságnak. Az urak, tekintettel nagy reményekre jogosító *jövőjére*, még azt is eltűrték, ha

pajzánkodó széles jó kedvében olykor ölükbe ugrott, a szép asszonyságok pedig nem győzték sorra simogatni beczézni, s akadt olyan is, ki bársonyos bőrére csókot is nyomott — Csóry Benke kedvéért.

Mert hát éppen Csóry Benke, három vármegyének legbátrabb, legszebb gavallérja, a vakmerő sportsman az a szerencsés halandó, a kié testestül-mindenestül a Kisasszony: messze vidéknek leghiresebb kölyökagara.

Ma is, hogy a szilvidéki agarász-egylet a büröki gyepen nagy számmal egybegyűlt az őszi versenyekre: a kölyök-agárversenyen ő vitte el az ezüst billikomot, sorra verve tizenkét érdemes társát, négyszer egybevetett futamban; ennek pedig fele se tréfa, mert nehányszor ugyancsak hatalmas ellenfelekre akadt. — Egyik futásban az alispán zsemlyeszinű Cziczkéjével került össze, a másikban Bánk Györgynek, az agarászok hires Nesztorának Vércséjével mérkőzött; — legjobban szorította mégis utolsó futásra maradt ellenese: Bánky Ferkének, az egylet elnökének remek Fecskéje. Hanem hát egy vágással többet juttatott a nyúlnak s a Fecske vagy húsz lépésre lemaradt, — így aztán a versenybiróság neki, az idegen vármegyei agárnak itélte a billikomot a szilvidékiek bosszuságára.

Duzzogott is eleget Bánky Ferke, kinek eleinte igen keserüen izlett a bor, a mit régi jó

szokás szerint az nap estéjén a győztes billikomából az egész társasággal sorra kellett ürítenie.

Talán nem is a sárga irigység, de inkább a mádi nektár volt a felbujtója nehezen türtőztetett haragjának, a mint a zajos esti mulatozás után, úgy éjféltájban a tánczterem mellett levő étkezőbe lépett. Három napig tartó agárverseny idején — ugyancsak három a táncz is.

Szünóra alatt, rogyásig gazdagon megrakott asztalok körül szebbnél-szebb lányok, asszonyok pihengették a táncz izgalmait, kiket úgy körüllepett egy egész sereg fiatal úr, akár zsongó méhraj a szinmézet.

El is futotta nagy hirtelen a Ferke epéjét a méreg, mikor még e tündérlugosban is ott látta settenkedni Kisasszonyt. A legeslegszebbik asszony, egy aranyfürtös, szinte leányos arczu nő, az ő tulajdon felesége pedig éppen apró vajas pogácsával etetgette az agarat. A győztes állat fülét félig felhegyezve, uri nyugalommal fogyasztgatta a csemegét s csak akkor forditotta kelletlenül oldalt fejét, mikor a szép asszony egy neki szánt falatot hirtelen visszakapva, azt Csóry Benke szájába nyomta, ki valami főbenjáró kópéságot sughatott fülébe, hogy így kellett elnémitani.

Ferke oda se ügyelt a legyeskedésre, csak az agarat látta, csak ezt nézegette, hol irigykedve, hol bosszankodva, mignem egyszerre csak ujra kezébe nyomták a billikomot.

— Az agarad egészségére Benke, — szólt, a mint felhajtotta. Adok érette négy czimeres tinót, tetszés szerint választva. Áll-e a csere?

— Nem eladó az; hanem ha annyira szemet vetettél rá, a maí veszteséged fejében neked adom *barátságból.*

— Nagyrabecsülöm jó czimboraságodat, de már ilyenformán csak maradjon a tied. Hanem egyebet mondok. A holnapi öreg agárversenyen állitsd ki Kisasszonyt az én Griffem ellenében s a melyik lemarad: *kötélre vele!*

A divatjából jóformán kiment csunya virtus emlegetése megbosszantotta Csóry Benkét. Emellett tudni kell, hogy a Griff még soha le nem maradt öreg-agár volt és két esztendőben három izben nyert nagy billikomot.

Aztán úgy tett, mintha nem venné komolyan az ajánlatot.

— Én nem bánnám, de kölyök-agárnak nincs is helye a többi versenyeken.

— Tiltják a versenyszabályok! — toldogatta idegesen pedergetve koromfekete sugár bajuszát.

— Majd sorra veszem én az urakat, hogy engedjenek abból a szent irásból; csak nem rontják el miatta a kedvünket? Hiszen nem vagyunk itt a budapesti turfon! vágta vissza Ferke.

Azzal válaszra se várva, körüljárta a különböző csoportokat, úgy hogy a vacsoránál már

mindenki tudott valamit a dologról; a fogadást nem mindnyájan vették komolyan, hanem Kisasszonyt a szabályok ellenére mégis befogadták az öreg-agárversenybe.

— Úgy sejtem, siralomházba került ma ide a fehér agár — viczczelődött Ferke, mámoros szemeivel jelentősen kacsingatva Kisasszony felé.

Az agár pedig jó, hogy semmit sem értett a baljóslatu vitából, mert bizony menten elinalt volna Bánkyné csipkés szegésü uszályáról, hol a csemegézés után nyugalmasan nyalogatta vékony lábait s meg se állapodik száz billikomért se, mig a harmadik vármegyéhez nem ér!

Bolond egy barbár szokás volt biz valamikor: kötélre juttatni a szegény agarat, ha be nem vált, vagy ráunt a gazdája. Juhászkutyának, ha megvénül főbekollintás a sorsa, — kopónak, vizslának golyó a járandósága, — az agárnak, a kutyanemzetség arisztokratájának pedig — akasztófa. Régi virtús, de ha jobbadán ki is ment a divatból, egy kis durva erőszakoskodással mai nap is végre lehet hajtani. Mindenki bosszankodik értte, de senkiben sincs elég erély: átvenni az állatvédő egylet szerepét.

Az aranyszőke Bánkyné azonban nagyon szivére vehette a két agár sorsát, mert a mint a szünóra utáni csárdásra Csóry Benke karján a tánczterembe haladt, egyszerre csak elakadt a szava.

Hogy aztán Benke átkarolta, szélsebesen megforgatta a szilaj tánczban: hol lefutott a vér az arczáról, hol meg biborpirossá vált. Benke pedig csak nézett rá merően, és a hogy rajttapadt szeme a csábos alakon: hol mámoros bódulás gyönyöre borzongatta, hol metsző fájdalom nyilallott szivébe. Egy darabig révedező szemekkel nézett maga elé, mintha olyasmit keresne, mit meg nem találhat soha, aztán valami fájó habozás tartotta hatalmában, mint a kit rózsákkal fedett mélység felé vezet utja. A mint aztán felpillantott a szép asszonyra, furcsa mérges darazsak dongtak a fejében.

— Jobb lett volna el se jönnöm; ha tudom, hogy itt találom, százszor is meggondolom, eljöjjek-e? De mért is kellett úgy történni annak, hogy maga másnak lett a felesége és nem azé, a kit szeretett valamikor?

— Régen volt, tán igaz se volt! — szólt az asszony erőtetett mosolygással. Aztán, hogy másra vigye a beszédet, változtatott hangon folytatta: Gondoljon inkább a két szegény agárra; eszelje ki valamiképen, hogy ebből az utálatos fogadásból semmi se legyen. De hogy a férjemnek is *ilyen* jut az eszébe!

— Magának is megesik a szive az agarakon, csak az én számomra nincsen vigasztaló szava. Pedig, ha nekem nem jó végem lesz valamikor, az a maga lelkére fog nehezülni.

Bánkyné hirtelen megállott a tánczban.

— Elég nekem elviselni, a mi máris nyomja a lelkemet — ne beszéljen ilyeneket. Minek visszasiratni azt, a mi régen elmult?

— Nem olyan régen volt még az, Boriska. Nincs félesztendeje sem, mikor még azt hittem, nincs nálam boldogabb ember és nem is lesz. Aztán csak egy-két nap mulva is, hova jutottam! Hát maga boldog-e?

— Tánczoljunk inkább, Benke! Hiszen itt mindenki tudja a mi történetünket és máris ránk néznek, hogy micsoda sok beszélni valónk van egymással?

És tánczoltak tovább s azontúl nem is szóltak egymáshoz egész a tánczig végéig.

De mikor Benke helyére vezette, megint csak rákezdte suttogó hangon:

— Csak még egy-két szót Boriska, azontúl nem beszélünk többé róla. Mit értett maga azalatt, a mit a levele végére irt? »Jobb ha ma tudja meg, mint később, hogy nem szeretem, s ha valaha az ellenkezőt hallotta tőlem, csak annyi igazság volt benne, mint a maga vallomásaiban.« Mikor én ezt elolvastam, azt hittem az ég szakadt rám és nem értettem belőle egyebet, csak azt, hogy nem szeret, hogy visszaküldi a gyürümet, egy rövid héttel azután, hogy elfogadta. Később, hetek, hónapok multával, elolvastam ujra és ujra, de sohasem jöttem rá, miért kételkedhetett az én

vallomásaimban? Végre is azt hittem, puszta kifogás volt ez magától; szégyelte, hogy úgy minden ok nélkül játszott velem ilyen kegyetlenül, hát rámfogta, hogy valamiben hibásnak talál. Igy volt?

Leültek, kevesen voltak körülöttük. Boriska nem is nagyon ügyelt magára, mikor mélyen felsóhajtott és lázban égő szemét mélységes, kérő tekintettel vetette a férfi arczára.

— Nem tudom már egész biztosan, hogyan volt, miért tettem? De azt tudom, hogy nagyonnagyon sokat szenvedtem miatta. Volt olyan idő is, mikor azzal biztattam magamat: maga vissza fog jönni, kibeszéljük magunkat és eloszlik a félreértés. De aztán mikor nem jött, még arra a hirre sem, hogy férjhez megyek, úgy magyaráztam magamnak, hogy ez nem is lehet másként; az udvarlóval csinálhatnak rossz tréfákat, de a vőlegény, kinek jegygyürüjét azzal küldik vissza, hogy nem szeretik — nem tehet mást, minthogy ő is elküldi némán a maga gyürüjét és sorsunkra bíz bennünket. Óh, csak *azt* ne irtam volna, maga *ezt* ne tette volna!

— Hát fáj magának is?

— Míg meg nem bocsát értte, mig a bocsánatból legalább annyit nem juttat nekem, hogy igyekezni fog ismét jó szívvel gondolni rám. Megigéri ezt nekem?

— De akkor mentegesse legalább magát előttem! Valljon be mindent a mi a lelkében

végbe ment attól az estétől fogva, mikor utóljára kisértem fel a kerttől, egész másnap délutánig, mikor azt a levelet megirta.

— Őrültség volt Benke . . . ma már annak mondom, akkor nem tartottam annak. Maga az nap délelőtt egy látogatást tett . . . Emlékszik még hol és kinél?

— De hiszen én ezt nem tagadtam el soha, hogy azelőtt régen, egész fiatalon, egy észbontóan viharos éjszaka után mámoros fővel hálójába estem annak az asszonynak, kinél aznap jártam.. Tudta maga is, hogy az a viszony már akkor régen felbomlott, s nem vette tőlem rossz néven a multat. Még arra is emlékezem, mit mondott nekem, mikor bevallottam, hogy már egyszer jegyben jártam. Azt mondta: az az asszony tizszer gazdagabb, mint én, elég szép tőlem, hogy még is ott hagytam.

— És mégis elment hozzá az nap délelőtt!

— Mért nem vont értte felelősségre akkor, úgy mint most? Még idejében tudhatta volna meg, hogy a leveleimet kértem tőle vissza, miután ő a saját irásait már egy év előtt visszakapta tőlem, oly időben, mikor magát még nem is ösmertem.

— Nekem mást mondtak! Azt, hogy maga nem jegyese volt annak az asszonynak, hanem sokkal *többje* annál . . . És erre föllázadt az én büszke leányszivem. Rettenetes küzdelem támadt

bensőmben, szerelmem és büszkeségem keltek birokra. Elviselhetetlen volt, hogy önről lemondjak, még elviselhetetlenebb, hogy olyané legyek, a ki már másé volt; hogy nekem az jusson társamul az egész életen át, a kire egy asszony talán rá is únt! És ekkor e tehetetlen vergődésemben egy ördögi gondolat támadt rám: »bizd a sorsra; — dobd el őt magadtól, sértsd meg, a hogy csak tudod, s ha mégis visszajön, akkor bocsáss meg neki, de csakis akkor!« És ekkor irtam azt, hogy nem szeretem, hogy mást szeretek. Miért hitte el?

Sokáig hallgattak azután.

Bánkyné fölállott, hogy a nőkhöz csatlakozzék. Benke hosszant kisérte lázas tekintetével, aztán daczosan hátra szegte fejét, s kiment az étterembe, hol már javában koczogtak a poharak, s keseregve zengett Ráró Lacziék száraz fája.

Hajnal felé járt az idő, sokan készülődtek már, mikor Benke egyszer csak ismét Boriska előtt termett. Egy fehér rózsa volt nála, szótlanúl adta át a halvány asszonynak, a ki öntudatlanúl fogadta el, miközben a fiú ajka majdnem homlokához ért.

— Vigyázzon erre a rózsára, erre biztam a sorsomat, az életemet.

Halkan mondta, szinte suttogva, de olyan hangon, mely az asszonyt megdöbbentette.

— Mit mond? — kérdezte félig behunyva a szemét, hogy egy hangot el ne szalaszszon.

— Leszámoltam magammal. Vissza akarom nyerni holnap, a mit együtt eljátszottunk egy félév előtt. Ha szeret: követni fog életbe-halálba. Holnapután esti nyolcz órakor a vendéglő hátulsó kapujánál egy kocsi fog állani. Az urak éppen vacsorához ülnek akkor, az asszonyok öltözködnek a tánczhoz .... senki sem fogja keresni. Én ott várom. Ha rászánja magát, tüzze fel a holnapi versenyen ezt az árva fehér rózsát, ha pedig hasztalan keresném kebelén, azért is legyen áldva! Ekkor vissza se térek többé sem estére, sem soha. Hogy aztán mi lesz belőlem, az magának úgyis mindegy . . .

Ködös novemberi nap virradt másnap a büröki gyepen gyülekező társaságra. Vagy harmincz úrlovas sorakozott egybe tomboló paripákon; az asszonyokat, lányokat pedig egész sor czifra négyes fogat röpítette oda. — Erős dér lepte el a mezőséget s tompán dübörgött a félig fagyos föld a vihánczoló lovak patkói alatt. A mint a lovászok leemelték a szekerekről az agarakat, legott megkezdték az egybevetést.

Tizenhat agarat neveztek. Egyiknek útközben megrándult a lába s helyébe *erővesztőt* kellett állitani. Az erővesztő pedig olykor az egész verseny esélyeit kiforgatja. Rendesen egy másodrangu tartalékos agarat használnak erő-

vesztőnek s akkor van rá szükség, ha páratlan az agarak száma. Sorsot húznak minden futásra: kinek kiével kerüljön versenyre az agara, aztán sorra páronkint megy végbe a futás. A győztesek közt ismét uj egybevetésre kerül a sor mindaddig, mignem a két utóljára maradt győztes agár mérkőzik egymással. Ilyenkor éri tetőpontját az izgatott várakozás; ekkor válik meg: melyik hát az igazi *szóló*-agár s melyiké a nagy billikom?

A gyepvezér megadta a jelt s az első pár agárról leoldták a czorkát. Hogy kipattant az első nyúl, nyilsebesen vetette magát utánna mind a kettő, szinte érte hasuk a földet. Pattogott az ostor, felriadt a hajrá! Szélsebes vágtatással követte őket a lovasok érdekeltebb része, a másik rész az asszonyok fogatai felé tartott.

Ide robogott Csóry Benke is hollószinü remek paripáján. Meg kell neki adni: szép szál egy legény volt. Karcsu alakja úgy oda tapadt a lovához, akár hozzá lett volna öntve. Nem egy kedves leányfő rezzent meg láttára, csakhogy Benkének ezuttal *más* járt az eszében.

Merően rajttapadt szemével Bánkyné liliomos arczára, arczáról a kebelére. Csak összefolyt előtte az egész mezőség: nem látta ott a jelt adó rózsát. Mikor pedig észrevette, mint kerüli tekintetét a szép asszony szótlan buson-

gással, dühös keservében egyet rántott a kantárszáron, aztán keményen véknyán sarkantyúzva lovát, a versenyzők csoportjába vágtatott.

Éppen a negyedik egybevetés járta. Már csak két agár maradt a versenytéren, csakugyan a Griff s a Kisasszony, a hófehér s a koromfekete agár. Az egyiké a billikom, a másiké a kötél.

Nagy izgalomban verődött közéjük az egész társaság, az utolsó futást megelőző pihenés idejére. Mert bizony nem mindennapi eset, hogy egy kölyökagár verje sorra — a kor iránt minden tiszteletről megfeledkezve — a legjelesebb öreg-agarakat.

Csóry Benke sötéten, némán nézte kedvencz agarát. Aztán egyet gondolt. Leszállott lováról. Kreolszin homlokát harántos redő barázdálta. Nagy keserűségét gúnyos mosolyba fojtva, lassan agarához közelített, aztán szeretettel meg-megsimogatta. Majd óvatosan bekecse zsebébe nyult s egy pisztoly agyát tartogatta kezében.

— Csak azért is megölöm inkább, sem hogy éppen annak az asszonynak az ura kinoztathassa halálra! — dörmögte magában.

Még egy óvatos pillantást vet körül. Hirtelen összerázkódik: kezét elvonja pisztolyától.

Pár lépésre maga előtt ott látta Bánkynét tűzpirosra gyuladt arczczal, titkos lángban égő szemekkel: kebelén egy szál fehér rózsával.

Bevállott volna a legremekebb Magdolnakép mintájának!

Benke kebelét majd kifeszítette valami ismeretlen boldogságérzet. Megittasult a gyönyörtől. Elhalt a keserű szó száján: nagy örömnek nincsen szava. Felragyogó szemekkel pattant lovára. Már ekkor a két agár szédítő sebességgel rohant egy nyúl után. Benke még egy hosszu, mély tekintetet vetett Boriskára, aztán kieresztve ostorát, nagy szilajon az agarak után vágtatott.

Csak úgy szelte a levegőt, mely szinte fütyölve zúgott körülötte. A leggyorsabb iramban aztán csak felgondolta, hogy ha már visszaszerette Bánky feleségét: valamiképpen szerit ejti, hogy legalább megmentse neki a Griffet, ha netán Kisasszony győzne.

Csakhogy ebbe a versenybiráknak is van ám beleszólásuk s ami fő, ott vannak az agarak, ezek pedig a maguk jussát semmi áron sem engedik elcsavarni. Viszi is őket villámgyorsan a kitanult vén nyúl árkon-bokron, osztóbarázdákon, domboldalon.

A fehér agár már szinte orrát illesztgette, hogy a nyulat fellökve, elkaphassa, mikor egyszerre csak ott termett Benke. — Egy gondolatra átlátta, hogy most mindjárt testál a nyúl — s a Kisasszonyé a bilikom. — Már szinte belenyugodott a változhatlanba, mikor a közel-

levő domboldalban rókalyukat vett észre. Be derék volna, ha kinjában oda bujhatna a füles, mire különben nem egy eset volt már. — Az egész kötél-kérdés egyelőre el volna intézve; időközben pedig majd csak kieszel valami kibuvót.

Gondolatsebesen egyet cserdített lovaglóostorával — a nyúl és az agár közé akart törni — s hogy időt és tért nyerjen, szélsebesen vágtat egy zsombékosnak.

Még egy harmadnyi utat sem tehetett, mikor nagy örömére csak azt látta, hogy a vén füles, — épp hogy a Kisasszony csaknem elkapta — eltünt a rókalyukban.

Egyebet aztán nem is látott. — A roppant sebes iramban lova egy szélen fekvő nagy zsombékba megbotolván, orra bukott; ő pedig vagy egy jó ölnyire meguszva a levegőt, oda vágódott egy avult itatóváluhoz, és eszméletlenül terült el a fagyos földön.

Kisvártatva nagy riadalommal csoportosult körülte az egész társaság. Élettelen testét hirtelen összerakott kocsipárnákra fektették. Orrán, száján megindult a vére; Bánkyné halálsápadtan dörzsölgette erős szeszszel halántékát, elhaló képéről törülgette a sürün csepegő vért. Akadt orvos is a társaságban, sikerült is végre elállitani a vérzést s Benke egy félóra multán eszméletre tért. Vállperecze s bokán felül egyik lába eltört. Alapos vizsgálat után aztán

az orvos megnyugtatta, hogy ha nagyon kinos is a baja s ha jó félév is beletelik, mig talpra állhat, de komolyabb veszedelemtől nem kell tartania. Hanem hát — lóra sohasem ülhet többé.

Négy lovászlegény megemelte a hevenyészett párnás ágyat, aztán lassan megindultak az összeroncsolt férfiuval. Nagy leverten követte őket az agarász-társaság, — közvetlen mellette Bánky Ferke lovagolt nagy komoran. — Oda sompolygott a Kisasszony is s koronkint kinosan elnyöszörögte magát. Hogy pedig meg-megpihentek, nyaldosni kezdte gazdája kezét.

Bánky Ferkét elfutotta a hirtelen méreg; mert hát tulajdonkép Kisasszonyt okolta az egész balesetért. Fogta az ostorát s kegyetlenül végigcsapott az agár derekán. Az állat fájdalmasan felordított s szükölve kotródott hátra. Bársonyos szép fehér bőrén legott kékes csík dagadozott: akár kigyó fonta volna körül.

Csóry Benke felsziszent nagy felindulásában.

— Háládatlan! mormogta kinosan, aztán dühösen megcsikorgatta fogait.

Vak volt arra Bánky Ferke, hogy átlássa, hogy megértse: *mit* köszönhet Kisasszonynak! . . .

BECSÜLETSZÓ.

Egy néhány évvel a forradalom előtt nagy- és kisrutai Rutay János, de genere Ompod, már csak felét birta nagyhírü ősei kis királysággal felérő örökének, és még mindig volt annyia, hogy a mennyire bodrogparti kastélyából beláthatott, annak a java televényes földnek minden haszna neki jövedelmezett.

Való igaz ugyan, hogy a melyik esztendőben a Tisza s a Bodrog árja végigrontott uradalma rétségein, zsendülő vetésein, bizony az a jövedelem alig állott másból, mint a süllők, harcsák, kecsegék, potykák, csikok roppant tömegéből s a halomszámra összelőtt mindenféle vadból; de hát még ilyenkor is haszonba ment egy része a kárnak; mert a lefutó viz nyomán csak annál dusabban termett az illatos széna, a tengersok halat pedig feletették a sertéskondákkal, azonfelül a halnak, vadnak legjavát hosszu fuvar fejében beszállitotta a jobbágyság a szomszédos vármegye kulcsos székvárosába, hol Rutay János, mióta megházasodott, rendesen a fele esztendőt szokta volt eltölteni gót izlésben épült ódon kastélyában.

Persze ilyen alkalmakkor nagy vigasság is volt az egész városban, mert János ur mindenkit, kit csak szegről-végről ismert is, sorra ajándékott az árvizadta holmival, nagy bosszuságára a mészáros czéh tagjainak, kik azon napokon a rendes huskészleten még a tekintetes vármegye által fontonkint hat garasra limitált áron alul egy garasnyi önkénytes leszállitással is alig tudtak tuladni, s ugyancsak áldogatták János urat.

Azon időben a kulcsos város kedvelt tartózkodási helye volt a felvidéki megyék előkelő nemességének s alig mulott el nap, zajosabb társas összejövetelek nélkül; de legkeresettebb volt Rutay János háza, melynek épp a dómra tekintő faragványos homlokzata elé majd minden este czifránál-czifrább fogatok robogtak az előkelő világ vendégeivel.

Különösen a garnizónbeli huszártisztek szinte vetélkedtek a Rutay-ház hires szombatnapi összejöveteleinek látogatásában, melyeket a háziur *árvizes vacsoráknak* keresztelt el, a miért az éjféli dús vacsorákon gazdag változatban szerepeltek azok a bizonyos halak és vadak is. — Úgy látszik, hogy különös kedvelésben részesültek most is, hogy a fényes társaság szinte zsongva jókedvében, étkezésre sorakozott a patkó alaku nagy asztal körül, — mert az aranyszőke szép háziasszony már harmadizben intett az inasoknak a termetes

tálak körülhordozására. Csak Démay gróf, a daliás huszárezredes, árult el kevés hajlandóságot ezen estén a szakácsművészet remekei iránt, mert azon módon érintetlen hagyta tányérán a pompás forrázott kecsegét s szórakozottan ürítgette a régi kemény asszut; mikor pedig nagy sokára megizlelt vagy egy villahegyre valót s a házi-asszony, kinek oldalánál ült, ingerkedve biztatgatta az evésre: csak elfutotta arczát a vér s nagy hirtelen felhajtva egy öblös pohár vizet, rajta tapadt mélytüzü, nagy fekete szemeivel Rutayné gyönyörű alakján.

Legszebb asszonya volt Rutayné ez idő tájt Felső-Magyarországnak. Bájaival és szikrázó eszével ujja körül forgatta minden udvarlóját s esze nélkül bomlott utánna a férfivilág. Szerette a víg társaságot, s bár hizelgett is hiuságának az általános hódolat, óvakodott tullépni az apróbb kaczérkodások nagy ügyességgel megszabott határain.

Bizalmas gavallér-körökben ugyan azt susogták, hogy szegény nemes-leány létére csak nagy vagyona kedvéért lett a nálánál vagy harmincz évvel idősebb Rutaynak a felesége; hanem egyuttal hosszu képpel vallották be azt is, hogy minden bizalmasb közeledésük sikertelen maradt. És mégis bizalmatlankodva méregette egymást a fiatal urak szélcsap serege, és mégis nem egynek fészkelődött lelkébe a gyanu:

hátha választott már közülök valakit a szép asszony?

Alkalmasint olyas gondolatok háboroghattak az ezredes lelkében is: igaz, vagy hamis nyomon szimatol-e a titkos vételkedők raja? a mint a szép asszony halvány rózsaszinü arczára, észbontóan idomos termetére olvadt tekintete. Pedig éppen ő volt az egyetlen, kit Rutayné összes udvarlói közül leginkább kintüntetett s kiben egyaránt kedvelte a derék katonát, s a nagyvilági müveltségü férfit. Arra azonban különösen ügyelt, hogy az a kitüntetés feltünővé ne váljék, s csak ha éppen egyedül voltak egy pillanatra, látszott arczán valami elfogódás, nyoma egy benső küzdelemnek, de csak addig, mig észre nem vette az, a kiért mind ez történhetett. Akkor mindjárt hideggé, érzéketlenné vált a tekintete, tiltó sugár villant meg a szemében és büszke homlokán föl-ragyogott Dante lángirása: hagyjatok föl minden reménynyel! Pedig nem is esett volna csodaszámba, ha válságos helyzetbe kerül a szive, mikor alacsony termetü, deresedő s itt-ott himlőhelyes férjéről az ezredes daliás szoborszerű alakjára, szép barna arczára tévedt tekintete. Az ezredesre, kit szeretett az egész város, katonái pedig szinte bálványozták. Vagy tiz évet feküdt már itt ezredével, hová mint főhadnagy került. Volt ugyan tetemes vagyona is, de bizony a milyen jó katona volt, annál kevesebbet értett

a pénz megbecssüléséhez s gavallérmódra szórta jövedelmét. Utolsó férfisarja volt nagynevü nemzetségének, hát csak felgondolta, hogy biz a fiskus ne igen duskáljon majd az ő örökében. Alig félév óta volt járatos a Rutay házba s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy ő, ki teljes világéletében fantasie passagerenek nézte a szerelmet, szinte észbomlásig beleszeretett Rutaynéba. E percztől alig törődött megszokott kalandjaival, pedig nem egy szép asszony epekedő sóhajtása szállt utánna, mikor végigtánczoltatta ezrede élén tüzes paripáját vagy a mint végiglebbent deli alakja a mazurban.

Most is, alig hogy asztalt bontottak s a zene felharsant, a gróf meghajolva ütötte össze sarkantyúját s tánczra kérte Rutaynét a Krakoviankára. Messze vidéken senki a grófnál szebben nem járta a lengyel nemzeti tánczot, melynek épp akkor volt java divatja. A mint meg-meghajolva, majd délczegen kimagasodva, közben kecsesen körbenforogva végiglebbent a gyönyörű pár a boltives nagy termen, lépten-nyomon tetszésmoraj hangzott utánnuk. Rutayné arcza tündöklött a tánczgyönyörétől s a gróf egy-egy szavára még jobban nekipirosodott. Minden önuralmát megfeszítette, hogy az ezredes hizelgő udvarlásaira, olykor szerelmi vallomásnak is beillő szavaira megőrizze nyugalmát, pedig koronkint szinte édes bódulat fogta el s gyönyörös bor-

zongás tartotta lázban. Dévajsággal, ötletes feleletekkel igyekezett kitérni az ezredes vallomásai, kérései elől, közben el is nevette magát, mint a ki kevésbe veszi azt, a mit hall és semmit sem ad rá.

A táncz végével azonban, mikor még érezte derekán a gróf karjának szenvedélyes szoritását, hirtelen igy szólt hozzá:

— Mi lesz ennek a vége Démay? Ha csak egy kicsit becsül — ma láttuk egymást utoljára.

Még ezer halálért se mondok le kegyedről, sugta vissza az ezredes s távozóban is emésztő tüzben égő szemekkel nézegette Rutaynét, a ki — ha tettetett nyugalommal vonta is mosolyra pipacspiros száját a búcsúzásnál: bizony a mint szétoszlottak a vendégek, álmatagul az ablaknak támasztva fejét, sokáig merőn bámult a sötétlő dómra.

Hogy az árviz szünőben volt, Rutay is lerándult egy-két hétre bodrogparti uradalmába. Mig aztán kiveszett vetéseit szántotta ki tavasziak alá, Démay ezredes is meginditotta a komolyabb tavaszi hadjáratot — a szép asszony ellen. Alig mulott el nap, hogy meg ne fordult volna a Rutay-házban. Bármit tett, bárhol járt, lelke csak ott kalandozott, még a gyakorlatokra is a gótives ablakok mentén vezényelte ki huszárait, s megmegremegett tomboló lován, ha ilyenkor kikandikált a kiugró rácsozat mögül az az aranyfürtös fő.

S ez az aranyfürtös fejecske is többet bizott elhatározása erejében, mint a mennyit az emberi természet gyarlósága elbir. Talán húsz éves korának viruló egészségtől pezsgő vére, talán a grófnak ráolvadó tekintete, vagy talán a gőzgomolyban felhődző puncs átható illata volt az oka hogy a mint egyszer az első titkos találkozás esti órájában egy mozaik asztalka mellett szemben ültek; nem vonta vissza kezét az ezredes kezéből, ki azt minduntalan ajkaihoz szoritotta, sőt tán erőtlen lett volna elháritani az ezredes ölelésre kitárt karját is, ha e perczben nem nyílik az ajtó s meg nem jelenik előttük Rutay zömök alakja.

Ez pedig vagy három lépésnyire megállt előttük, hátraszegte vastag kurta nyakát, keményen megdörzsölte tövig nyirott sörtés szakállát, aztán gúnyos mosolyt erőltetve, az ezredes felé fordult:

— Nagyon bizalmas értekezéshez szegődtem harmadiknak! Semmi mentegetődzés vitéz ezredes uram. Egész megbizható helyről figyelmeztettek, hogy az úr katonai virtusát az én családi nyugalmam megzavarására használja fel. Hát most tulajdon szemeimmel is látom, hogy a mit nem hittem: szóról-szóra igaz a hir. Ezennel felszólitom a grófot, hogy mai naptól házam küszöbét ne merészelje átlépni többé.

Démay pillanat alatt fölegyenesedett, melle

hangosan zihált s összeszoritott marokkal lépett előre. De közben rávetette szemét Rutayné elhalványuló arczára s ekkor mereven megállt, mint egy szobor.

— Szeretem a feleségét uram nem tagadom; de a becsülete ellen nem vétettem. Két utat ajánlok: vivjunk meg a birásáért, de előbb határozzon ő maga, válni akar-e, vagy pedig az ön felesége marad?

Rutaynak fejébe szökött minden vére, hanem aztán az Ompod nemzetség fagyos büszkeségével nézte végig az ezredest. Kigombolta czoboly prémes felöltőjét, zsebébe nyult, aztán egy török pisztolyt szegzett az ezredes mellének.

— Ebben a házban magam fölött urat nem ismerek; itt csak én határozok: az ur, a férj! Ha azonnal nem adja katonai szavát arra, hogy házamat ezentúl mindenkor elkerüli, e perczben agyonlövöm! De ez lesz a sorsa akkor is, ha még egyszer itt találom, ezt meg én fogadom nemesi szavamra!

— De hisz az ön viselkedése egy közönséges gyilkosé! Ám tegye meg, a mivel fenyeget, hanem azzal aztán nagyobb hibába esnék, mint estem én. Ha már idáig jutottunk: ám mérkőzzünk össze páros viadalban, mint urakhoz, férfiakhoz illik s ha elesem, hadd igya fel véremet ott a föld, csak ne itt és ne ily orvul!

— Nincs itt kitérő, ezredes uram! Vagy a

szavát vagy az életét akarom és siessen, mert a percz lejár!

Az ezredes Rutayné felé fordult, ki kővé meredve állt a fal mellett:

— Maga mondja ki nyiltan, itt a férje előtt, hogy szeret, aztán mit bánom én, akármi sors vár is reám! — szólt hevesen egy lépéssel közeledve hozzá.

De látván, mint kerüli tekintetét a remegő asszony és aztán mint bontja némán hímes kis kendőjét könyben uszó szemére, csak belenyillalott egyszerre valami maró fájdalom, aztán mitse törődve Rutay pisztolyával, az ajtó felé tartott s már a küszöbön állt, mikor keserű elszántsággal vetette vissza:

— Becsületszavamat adom, hogy utoljára láttak e házban. És pedig adom azt nem félénkségből, se gyávaságból, de azért, mert nincs itt mit keresnem többé!

Felcsatolta kardját, szemébe vágta a csákóját s mint a kit veszteni visznek, tünt el komor ballagással.

Ki is tavaszodott, a huszárság is hosszabb táborozásra masírozott, lecsillapodott Rutay uram vére és felszáradt a szép asszony könnye is, mikor egyszer csak lovas staféta érkezett a bodrogparti uradalomból azzal a vészes hirrel, hogy az árviz zöldágra ujfennt kiöntött, a mi most már jóval nagyobb kárral jár ám, mert a

fejlésnek indult vetést ilyenkor csakugyan kipusztitja a melegebb áradat, aztán a szénának is lugszerü szaga marad, mit pedig sehogyse kedvel a jószág. — Nosza neki is kerekedett legott Rutay szülővármegyéjének ötös fogatán, hogy mentsen, a mit lehet, az ár pusztitása elől.

Szalmaözvegységre jutott a szép asszony ismét. Búbánatra pedig a magára hagyatottság sulyos teher. S a bánkódásra oka akadt elég. Vérzett szive, lelke, ha rágondolt arra a szörnyü estére Mikor pedig felgondolta, hogy ha már engedett a tilos láng felülkerekedésének, még sem lett volna szabad a válságos pillanatban cserben hagyni az ezredest, önvád és szégyen, majd pedig gyötrő vágyódás fogta el, hogy a férfi előtt, kit szeretett s ki őt most jogosan megvetheti, kimentse viselkedését a rettenetes perczben. Beszélni fog még egyszer vele, aztán nem bánja, ha nem is látja többé. Csak még egyszer jöjjön el házon kivül egy utolsó szóra arra a levélre, melyet hü cselédjével juttatott kezébe.

Akár homlokon sujtották volna, úgy hátratántorodott Démay gróf, hogy elolvasta a levelet Egy darabig mereven nézett maga elé, hogy eszébe jutott az adott becsületszó, hanem aztán csak elmosolyodott: a házon kivül való találkozás bizony nem sérti az adott szót. Arra ő fogadást ugyan nem tett soha! Szinte megreszke-

tett a nagy gyönyörüségtől, mikor viszontlátta Rutaynét a városvégi házi kertben. Magyarázat, mentegedődzés, jövő tervek sűrün követték egymást s egyiknek is, másiknak is annyi mondani valója volt, hogy bizony második, harmadik összejövetelre is volt szükség, hogy teljes legyen a kiengesztelődés. Hogy pedig ezt a találkozást azontul is egy-egy ujabbal toldották meg, azon lassankint fel se akadtak. Hisz nincs az a megterhelt szénásszekér, melyre még egynehány szál fel ne férne. Aztán úgy is visszatér nemsokára Rutay s az egész idillnek vége szakad tán örökre is. Vissza is tért, hanem aztán koronkint ujfent elutazgatott; mert hát hiába, fele se tréfa annak, mikor csónakról kell az embernek maga alatt nézegetni a buzatáblákat. Ez alatt pedig sokszor megpengett az ezredes sarkantyúja a városvégi kertben s nem egy lovat nyargalt agyon, hogy huszárja kiséretében idejére bevágtasson a táborból a pásztorórákra. Csak úgy hajnaltájban robogott visszaváltott paripán.

Egyszer aztán megesett, hogy egy ily találkozáskor Rutayné rosszullett — s az ezredesnek — akarva, nem akarva — haza kellett őt kisérni. Pillanatra visszahökkent, mintha rémlátása volna, mikor a kastély bejárata elé ért; hanem aztán csak felhaladt, karonfogva a gyengélkedő asszonyt. Ilyen kivételes esetre csakugyan nem érvényes

az adott szó. De arra se, mikor részvétlátogatásokra került a sor.

Egyszer aztán — mint már rendesen történni szokott — Rutay neszét vette ezeknek a látogatásoknak. Az nap, a mint ujfent való elutazás ürügye alatt a város egyik végén kiért, a másikon azon módon visszakocsizott. Előbb azonban a régi inasával minden intézkedést megtétetett. A jószága felé vezető országuton két helyütt négy lovas relais-et állíttatott, kastélya hátsó kapujánál pedig ott várta a harmadik madárszárnyu négyes.

Hogy a dóm mellett elhaladt, roppant tömeg hullámzott a térségen. Urnapja volt éppen s tarka ünnepi disz pompázott mindenütt. A körmenetben páronkint haladt a magistratus, a czéhek és egyéb testületek zászlóik alatt, két oldalt a katonaság. Egyik szélén a gyalogosok, a másikon egy század huszár csillogott gyönyörű díszben, kivont kardokkal. Mikor egy-egy oltár előtt megálltak, akár a kőfal, meg se moczczant se huszár, se ló. Sötétzöld csákó, mente, tarsoly s megyszinpiros nadrág volt a viseletük. A karabélyok pantalléron lógtak Legszélről a sorban messze kivált az ezredes kedvencz huszárja s kisérőtársa: a stockmann. Igy nevezték abban az időben az ezred legöregebb, legérdemesebb s legdaliásabb huszárját. Olykor három kapitulácziót is végigszolgált, lénungja kijárt kétszeresen s a legénység szinte vakon

engedelmeskedett minden szavának; még a tisztek is kedvében jártak.

Hogy Rutay arra haladt, épp sortüzet adott a gyalogság s a dörgésre idegesen megreszketett egy-egy paripa. Rutay nem törődött se pompával, se sortüzzel, se a stockmann komoly kémlelődő tekintetével, melylyel minden lépését követte, de mivelhogy sehol se láthatta ott az ezredest, gyorsított léptekkel lakása felé tartott. — Türtőztetett felindulással haladt felfelé egy oldallépcsőn, pár pillanatra tétovázva állt meg egy ódon tiszafa ajtó előtt, aztán — mintegy restelkedve habozásán — hirtelen benyitott. — Néhány termen halkan áthaladva, a kék szalonba lépett. Olyasmit látott, a mitől ugyancsak megcsendült a füle. Ott látta Démay grófot egy tabouretten ülve felesége lábainál, ennek ölébe hajtva fejét.

A gróf menten felemelkedett, aztán keresztbefont karokkal mereven nézett a belépőre.

— Ilyen hát sora és rendje az adott szónak ezredes uram? Úr mondja, eb a ki megtartja! kiáltozott rekedtesen Rutay s villámgyorsan pisztolyt irányozott az ezredes mellének. Tudja-e mi vár az urra ezért a prevarikáczióért?

Gróf Démaynak mellére hanyatlott a feje. Szép barna arcza eltorzult a roppant lelki vivódás kinja alatt. Majd szikrázó szemekkel készült előretörni. Már-már rárontott Rutayra,

tán hogy földhöz teperje. Hanem aztán hirtelen csak ujra kimagasodott s büszke elszántsággal mutatott ujjával, melyen hires családjának nagy czímeres gyürüje fénylett — hatalmas mellére.

— Ide lőjjön az ur! kiáltott dörgő hangon.

Rutayné éles sikoltással tört elore. Csak egy lépést tehetett. Rutay gondolatsebesen sütötte el pisztolyát, s a gróf, nemzetségének utolsó férfisarja, szíven találva, egyetlen szó, egyetlen hang nélkül halva rogyott lábaihoz.

Rutay eldobta pisztolyát s egyetlen tekintetre se méltatva a sikoltozó asszonyt — kirohant. A másik perczben már kocsijába ugrott s a lovak őrületes sebességgel vágtattak végig a városon, ép mikor a stockmann leküzdhetlen aggódástól sarkaltatva — a kastély kapuján besietett.

Alig negyed óra multával a huszárság már megtudta a bálványozott ezredes rettenetes sorsát. A stockmann sirva jelentette a vezénylő kapitánynak a szörnyü esetet, ki sebestrappban vezényelte haza a századot. Mig a tiszturak fejüket vesztve tanácskoztak, a stockmann hirtelen összesugott pajtásaival, aztán huszonnégyen gyorsan összeállva, az ő vezetése alatt megeresztett kantárral Rutay után vágtattak.

Őrületes hajsza következett. Mint zugó zivatar, vágtatott eszeveszetten a huszárság, vastag porfelhőt kavarva maga után; sokszor dülő utakra is tértek, hogy elébe kerülhessenek Rutaynak.

A távolság pedig egyre fogyott köztük s közel a két megye határához csaknem el is érték, — s bizony Rutaynak az élete nem sokkal ért többet egy fagarasnál. Mert hogy menten pozdorjává apritják, mihelyt elérik, az csakugyan olyan biztos volt, akár maga a halál. S e halálos futtatás legválságosabb perczében ért a rogyásig kifáradt négy vasderes a határhoz, hol már az országuton várta Rutayt a másik pihent négyes fogat s alighogy átült s a kocsis a lovak közé csördített, a huszárság észrevehetőleg tért veszitett. A megye határánál aztán rövid tanácskozás után a nagyobbik rész hazafelé fordult; csak a stockmann folytatta tovább a hajszát hatodmagával egész alkonyodásig. Mikor aztán Bodrogköz határához értek: egész tenger zajgott előttük, a medrébe visszaözönlő árviz. Ez mentette meg Rutayt. A hat huszár itt már nem tudott kiigazodni, nem ismerte a kerülőutakat sem, Rutaynak nemesi portájára pedig még sem mertek rátörni, mert azt még katonaészszel is nagyon jól felérték, hogy a nemesi lak erőszakos megsértése felér egy kis országháboritás büntettével. Nagy szitkozódások közt hagyták aztán futni Rutayt.

Még el se temették a szerencsétlen véget ért ezredest, mikor már Rutay besietett megyéje székvárosába s bejelentette az egész esetet az alispánnak.

Mindenfelé nagy port vert a kinos történet

s heteken át messze vidéken egyébről se folyt a szóbeszéd. Rutay aztán meghuzta magát bodrogparti kastélyába s ott várta be, mig hossszu szövevényes bünpert akasztottak a nyakába. Hanemhát a hatalmas urnak messze kinyult a keze, sok jó és befolyásos embere is akadt a döntő körökben, aztán sok enyhitő körülmény is szólott mellette s a per vége az lett hogy vagy két évi huzavona után mindenik birósag felmentette. Hatvanezer forintja bánta meg a pert; pedig adott volna tán tizszerannyit is, ha megmaradt volna családi boldogsága.

Hanem a dolog egészen még sem maradt annyiban. Az ezredes kiontott véreért mégis csak kellett valamelyes engesztelő áldozat. Felső parancsra Bécsbe idézték Rutaynét — s két évig tartó rabságot kellett szenvednie. Testben-lélekben összeroncsoltan került ki onnan a hires szép asszony.

A Démay-nemzetség megforditott czimerének végzetén azonban nem segithetett többé semmi hatalom.

A KOPPANTÓS GAVALLÉR.

Bizony furcsa egy szerkezet volt az a kecsegeorru, ollóformáju, puposka kis háziszerszám, melyet a hatvanas évek elejéig koppantónak használt a világ. Manapság jól megérdemelt nyugalomban pihen már ódon üveges almáriumokban a sok furcsa formáju czukorszelenczék, kétágu villák, sodrott nyelü kanalak, filigrán ékszerdobozok, serlegek, billikomok, bálványfejü gyertyatartók s más mindenféle használatból elvont ősi családi ezüst sorában. — Ősz matronák egész regéket tudnak mesélni arról a koppantós világról, mikor még javában pergett a kerekes rokka, forgott a motólla, sikongatva dolgozott az eszváta s végszámra gyült halomra a jó házivászon, rádásul otthon föztek szappant, keményítőt, sőt még a gyertyát is az ősi portán mártották elesett bivalyok, ökrök faggyából, melynek hamvát aztán olyan takarosan elnyeste a koppantó, hanem azért hét vármegyére szóló vendégségeket csaptak ám mellette.

Addig-addig regélt erről a jó világról özvegy Rozvágyiné is apáról anyáról árván maradt két kis unokájának, mig Ilonkából szép szál hajadon

vált, Gábor pedig már átesett a katonasoron is s hogy az egyetemről hazakerült, át is vette a java tizezer holdnyi családi birtok kezelését.

Ujra felébredtek azok a hét vármegyére szóló vendégeskedések s a Rozvágyiak tiszaközi kastélya csakugy visszhangzott a jókedvü vendégek zajongásától. A nagyasszonyt ugyan nagyon megviselte a kor s alig is mozdulhatott köszvénye miatt, de hát mindig akad egy-két szegényebb nőrokon, ki édes örömest viseli ilyenkor a háziasszonykodást. A termetes ládákból napvilágra kerültek ismét a remek szövésü finom házi abroszok s mindenféle kendők, melyeket még a szepesi takácsokkal szövetett a nagyasszony s megnyiltak az ódon almáriomok is, honnan sorra hordatta elő a sok drága családi ezüstöt, melynek minden darabjához egy-egy emlék kötötte. Dehogy is engedett volna ujjal pótolni csak egyet is. Előszedette még az ezüst koppantókat is s lelkére kötötte unokáinak, hogy aztán azok se maradjanak ám szégyenben, hacsak parádészámba esnek is már.

Dehogy is maradtak! . . .

Csakugyan ott parádéznak azok most is a dohányzó szobák asztalain, hogy éppen nagyszámu előkelő társaság gyült össze az őszi körvadászatok idejére. Mig a boltives termekben csillárok s meteorlámpák árasztottak ragyogó fényt, a dohányzókba viasz gyertyákkal berakott

nehéz karosgyertyatartókat helyeztek az inasok. Talán zamatosabbnak tetszett sárgás világánál a mádi hires szamorodni vagy tán jobban festett mellette a kártya.

Mert hát legtöbb esetben az a sora és rendje az ilyen gentryvadászatoknak, hogy tengerhosszu ebéd — vacsorával párosulva — következik utánna, aztán a fiatalság egy része tánczrakerekedik, a másik rész pedig behuzódik a dohányzókba nehány kvaterkára s egy kis hazai csöndesre.

Úgy éjféltájban meg is alakult már nehány asztalnál a kártyakompánia: egyiknél csak ezüstpénz járta, a másiknál már bankó susogott. — Egyik szegletasztalhoz nehány fiatal ember telepedett le. — Felbontatlan hevert előttük a kártya, amire még Bogáncsy Muki, a kerület fiatal képviselője is megcsóválta fejét, ami pedig nagy szó, mert amennyire vonzódott a poharazáshoz, éppannyira elhuzódott a kártyától. — De hogy is ne, mikor ott ült közöttük Pere Pali, ki még a harmadik vármegyéből is szivesen elszokott rándulni egy kis kártyázással bélelt víg barátkozásra, aztán mikor ott volt Boray Elemér is — gazdag birtokos a szomszéd faluból — kit egy piros ászszal fel lehetett volna csalni a torony tetejébe s aki egy izben azt a tréfát követte el, hogy városról-városra utazgatott egy bánsági úr után, ki nehány ezer forintját elnyerte vala-

melyik fürdőben s nem is nyugodott addig, mig nemcsak visszanyerte tőle pénzét, de még meg is szerezte ezt háromszorosan. Ott pihengetett elegáns hanyagsággal a kerevethez dőlve a kitünő s takarékos gazda hirében álló Berky Oszkár is kivel azonban az a furcsaság esett meg egyszer, hogy amint nagy összeget veszitve hajnalban hazafelé hajtatott, kocsijába emelt az utfélről vagy egy mázsás szép formáju követ s hazavitte azt meglepetésül édesanyjának — káposztáskőnek. — Ilyen a takarékos gazda!

Nem is állhatta meg Rozvágyi Gábor, mikor kedveskedő figyelemmel sorra járta minden vendégét, hogy oda ne szóljon:

— Tán a pócsi barátokhoz készültök fiuk? Rátok se ismerek: se kártya, se táncz, — no legalább igyatok!

Legott sorra is koczczintott velök a gyöngyöző szamorodniból.

— Éjfél utánra való az igazi játék, akkor jobban ki is tart a monéta hajnalig — nevetett vissza Pere Pali, kit a mult éjjel alaposan megkoppasztottak.

— Ugy hallom, tízenkét magot fizetett a repczéd s ugyanannyi forintjával adtad el helyben, telik abból valamicske hétszerhét éjszakára is — tréfálkozott Gábor.

— Ne féltsük mi Palit, jut is, marad is neki, kivált ha ezentúl is jól leereszt Goldstein —

vágott közbe Berky Oszkár, nyilván arra czélozva, hogy a vevő még télen utolsó forintig előre lefizette a tizenkét magos repcze árát.

— Azután várunk egy darabig a koppantós gavallérra is. — Ötödiknek igérkezett s van is rajta jókora követésünk még a rétháti agarászat óta, amikor rádásul elnyerte Elemér barátunknak mind a négy lovát kocsistul, hámostul — toldogatta Bósa Gyuri, egy kurucz kinézésü izmos ifju, kinek leghiresebb agarai voltak három vármegyében.

— Bizony alighanem annak a négyesnek árából került ki a legujabb hármas, mert egy darabig kettős is járta. Azóta ujfennt koppantóra járat. — Aztán nem is a legszebben játszik s ha helyetekben volnék, nem nagy számot tartanék rá, hacsaknem aranybányákat örökölt azóta — szólott közbe gúnyos mosolylyal a fiatal honapa.

Rozvágyi Gábor arczát hirtelen ború futotta el. Némán, kissé idegesen forgatta egy darabig poharát, aztán még egyet koczczintva, Bogáncsyval a tánczteremben távozott.

Az a sugár, alig huszonnégy éves barna ifju pedig, kiről koppantós gavallér néven emlékezett meg a czimboraság, éppen karöltve sétált a tánczteremben Rozvágyi Ilonával. Hogy abbahagyták a tánczot, a fiatal ember rövid körséta után fehér selyem butorzatu, gyönyörü kis szalonba vezette a felhevült leánykát s alig hogy ez a karosszékre

pihent, legyezni kezdte egy buzavirágszin legyezővel, aztán lábaihoz ült a tabouretre. Csak ketten voltak a szobában; halk beszélgetésbe mélyedtek.

Feltünően szép, sötétbarna ifju volt Grády Ákos, a koppantós gavallér. — Biz ez az epitheton onnan ragadt rajta, amiért kedvencz szokása volt, hogy koppantóra fogassa lovait. Egyet elől, kettőt hátul. Nem is fest ám az olyan rosszul. Kivált, ha valaki oly remek kocsis-brauvourral tudja kezelni a gyeplőt s kiczifrázni a nyolczasokat, mint ahogy értette ennek a módját Grády Ákos. Három vármegyében se akadt párja koppantós fogatának; hét-nyolcz mérföldet haladt pihenés nélkül veszettül sebes üggetésben s még csak ki se vágott egy lova se, sőt a bakos suhogót is csak induláskor felhajtáskor bocsátotta ki, melylyel pedig oly remekül tudott bánni, hogy leütötte vele reptében a ló füle körül alkalmatlankodó darazsat.

Igaz ugyan, hogy jókora svihák vér szorult bele, hanem azért nem kereste a összekoczczanásokat, pedig egyike volt a leghiresebb vivóknak. Egyszer mégis úgy vágott végig egyik párbajában egy hetyke bakatiszt arczán, hogy ennek meg kellett válni a katonáskodástól. Anyja származását gunyolta a tiszt úr, a mi pedig Ákosnak legérzékenyebb oldalát, hiuságát érintette. Anyja ugyanis sült parasztlány volt, kinek apja Grády

Jánosnál zsellérkedett. A földesúr szemet vetett a szépidomu leányra, később gazdasszonyul fogadta házához, s bizony már süldő legényke volt Ákos, mikor törvényesítette származását a papi áldás. Az öreg úr nemsokára ezután őseihez költözött s Ákos a lanyha anyai vezetés mellett megszokta az uraskodó, nyegle életet; puska, agár, jukkerezés, czimboráskodás, udvarolgatás foglalták el minden idejét, úgy, hogy rövid időn busásan megterhelte kétszáz holdnyi apai örökségét. Az is igaz, hogy hogy az a felvidéki sovány birtok bizony kevés jövedelmet hajtott s ennek is fele az özvegyet illette, az ódon családi kastély pedig inkább teherszámba esett.

Szép eszével biztos jövőt teremthetett volna magának, egy darabig szolgált is a vármegyénél; de hát uri passziói, gondatlan életmódja s a kör, melyben forgott, mindinkább elterelték a komolyabb munkától. Jó idő óta már csak a kártya tartotta benne a lelket, melyen nagy összegeket nyert, de bár a legügyesebb játékosok egyike volt is, utóbbi időben ellene fordult a szerencse. No de hát ott volt még az utolsó mentő aranyszál: a gazdag feleség. Sok jó eladósodott urfit tartott fenn már ez az aranyszál épp az örvény szélén. Hiszen éppen is erre való a gonddal megőrzött s felnövekedett családi vagyon!

Grády Ákos is ilyen mentőszál felé vetette szemét; hanem azok a kisasszonyok, kiknek eddig

megnyerte tetszését, néhány százholdnyi hozományukkal csak ezüstszálakként szerepeltek nagyratörő terveiben, már pedig ő olyan aranyszálról ábrándozott, mely ugyancsak dús aranybányához vezet. — Akadt aztán ilyenre is kilátása. — Együtt juristáskodott Rozvágyi Gáborral, jó barátságban is állottak, ezen a réven aztán többször ellátogatott a tiszaközi kastélyba. — Addig robogott aztán a koppantós fogat a kastélyudvarra, addig forgolódott behizelgő modorával Rozvágyi Ilona körül, mig a tizenhét esztendős bájos leányka teljesen beleszeretett, mit pedig sem Gábor, sem nagyanyja nem a legjobb szemmel néztek. Irigykedett is rá az arany-fiatalság, mely különben is kissé tartozkodó maradt irányában; de legkevésbbé tetszett az Bogáncsy Mukinak, kinek nagyon a szivébe cseppent Ilona s aki szinte már beleálmodta magát abba a boldogságba is, mikor a tisztelt ház karzatáról fog rá biztatólag mosolyogni honmentő szónoklatai közben kis felesége, már mint Rozvágyi Ilona. Tán még államtitkárságra is emeli majd a szerelem ihletétől ápolt státustudomány! — Biz ennek az álmodozásnak alighanem örökre utját vágta a koppantós gavallér, aki az estén már nagyon közel állt ahhoz, hogy az ötezer holdnyi hozománynyal teljesen bebiztositsa tiszavirágéletü uraskodását.

Most is, hogy Ilona lábainál ült, erről folyt

köztük a beszéd. Olyan közel hajolt a leánykához, hogy szinte érezték egymás lehelletét.

— Tehát szavát adja valahára, hogy megosztja sorsát sorsommal — szólt félhalkan, hol megsimogatva, hol csókolgatva Ilona kezeit.

— Egy feltétellel Ákos: ha felhagy azzal az életmóddal, mit eddig folytatott. Nem volt az eddig sem üdvös magára. Szivem egész elszántságát latba kellett vetnem, mig nagyanyám idegenkedését maga iránt jóindulatra fordithattam.

— Áldja is meg az ég érette! Egész mennyországot tárt elém, s igérem, hogy uj emberré válok. Fogadom, hogy ezentúl csak a maga boldogítása lesz életem czélja.

— Még egyet Ákos! — fel kell hagynia végképp a szerencsejátékkal. A kártya megöli a férfiuban a lelket, az önbecsérzetet s a pénz elfogytával biztos utja az elaljasodásnak. Ha mindezt megfogadja: felesége leszek, de előbb nem, mint egy év mulva. Addig pedig senki arról, mit most mi beszéltünk, még csak ne is gyanitson semmit. Ily feltétellel előkészitem utját nagyanyám s bátyám beleegyezéséhez.

— Becsületszavamat kötöm le, hogy megtartom mindazt, mit csak kivánt — szólt Ákos gyöngéden magához karolva a leányt.

Felharsant a zene s nehány percz mulva már ott tánczolták együtt az utolsó csárdást. S amint Ákos hosszasan elnézte titkos arája

gyönyörös pirtól égő szelid arczát: szinte elérzékenyedett s mintha fásult szivébe, beteges pesszimizmusába egy nemesebb érzés éltető csöppje olvadt volna bele.

Mikor elbúcsúzott Ilonától, félsuttogva szólt hozzá:

— Bocsásson meg, hogy egyet kifelejtettem: még ez éjen revanche-sal tartozom barátaimnak, engedje hát kivonom ezen éjt igéretem alól. Férfiui szavamra: ez lesz utolsó játékom.

— Kérve kérem magát, — kerülje ki, hacsak teheti — felelte Ilona elkomolyodva s hosszasan, álmodozva nézett a távozó után . . .

A szegletasztalnál már javában folyt a játék, hogy Ákos közéjük telepedett. A ferbli járta s jól neki is melegedtek, mert már ötvenesek, százasok forogtak ide oda. Itt-ott ezres bankót is izzadt a bugyelláris, Berky Oszkár már épp az ötödiket váltja. Annál szebb szerencsével dolgozott Boray Elemér, ki előtt egész garmadára gyült a sok bankó, melyek közül néhányat — akár hitvány fidibuszt — egykedvüen gyűrt össze. —

Hogy Grády Ákos leült, hidegvérü, számító játékával fordított is a kártyajáráson s elég csinos összeget nyert össze. Hanem később csak visszaszegődött a szerencse Borayhoz, kitől Ákos hajnaltájban már ezer forintot kért kölcsön.

Kissé bosszusan is mondotta:

— Fordítsuk a játékot makaóra urak, még

az ördög is megunja mindig egy zsombékon ülni.

— Üsse part, nem bánom, ha nincs ellenvetésetek — felelt mosolyogva Boray. Hanem úgy gyanítom, hogy alighanem kezemre kerül még ma a koppantós fogat, cserében a multkori négyesért!

Egy lélekerősítő hosszu kvaterka után már kezükben virított a franczia kártya. Egész kör képződött körültök a szokott gíbiczekből. — Rozvágyi Gábor is ott nézte a játékot Bogáncsyval. — Éppen Ákosra került a bankadás sora. Utolsó száz s nehány forintját vetette már a bankba. Arcza szokatlanul sápadt volt, szemei haragos tűzben égtek. — Hanem azért eléggé biztos kézzel osztotta szét a kártyát. Nyert és nyert még egymásután hatszor, pedig mindig egészen tartották a bankját. — Ötször vágott egymás után slágert. — A csodálkozás moraja hangzott szerteszét. — Éppen nyolczezer forint volt a bankban: egész halom gyűrött bankó. — Boray előtt ugyancsak megtisztult az asztal.

— Bank! hangzott egyszerre a háttérből.

— Retirálok! szólt majdnem ugyanegy időben Grády Ákos.

— Késő, előbb kellett volna! Különben ahogy tetszik; vagy tán megszeppentél tőlem hősöm?

Bogáncsy lépett az asztalhoz, duzzadt tárczát tartva kezében. — Minden szem felé for-

dult. Mi lelte ezt az embert? No még ilyen stikket nem látott tőle a czimboraság. Még csak gibiczeskedni se szeretett eddig, most pedig éppen ő akarja tartani azt a nagy összegü bankot.

— Elfogadom — felelt Ákos, alig titkolhatva remegését.

A mig kiosztotta a kártyákat, pillanat alatt átviharzott lelkén: mi történik vele, ha ő most elveszíti e játszmát? Hiszen az alatt az egy év alatt, míg házassága Rozvágyi Ilonával valósággá válik, százszor is összecsapnak feje fölött a hullámok! Se pénze, se hitele! Most is ezer forinttal tartozik már Boraynak: honnan fizeti vissza? Szinte látni vélte már maga körül a sok kárörvendő, gúnyos mosolyt. — Hej pedig ez a nagy halmaz bankó egyszerre kirántaná minden hinárból. — Hátha még megkétszereződnék!

Tizenhatezer forintja volna!

— Maradok — szólt közbe Bogáncsy tompa hangon.

Ákos alig észrevehetőleg rezzent össze. Partnerének legalább is ötjének kellett lennie, neki pedig csak négye volt. Hogy a kártyacsomót félretette, véletlenül kissé megbillent a felső kártya s a hogy gondolatsebesen odapillantott, úgy rémlett előtte, hogy ez egy káró hatos. No ha bevág, akkor ugyan semmije sincs! Hideg veríték gyöngyözött homlokán. Egy-két pillanatig habozott.

— Bevágok — szólt aztán komoran s gyorsan leosztotta magának a kártyát. Halotti csend állt be.

— Accusez !

— Hatom van.

— Veszítettél, nyolczam van, retirálok a bankkal, szólt szilárdan Ákos. — Kiteritette kártyáit, s legott beseperte a bankó garmadát, melynek nagyrészét, egyenesen zsebre is vágta. — — Aztán a kártya csomót vette kezébe.

— Csak lassabban koppantós uracskám, elég volt már az alávaló szemfényvesztésből. Urak, ez az ember hamisan játszott — kiáltott Bogáncsy.

Grády Ákos lángoló arczczal ugrott fel s egyik kezével görcsösen markolgatta a kártyát.

— Gaz rágalom, meghal ezért a vádért ma egyikünk ! — kiáltott vad szemforgatással.

Bogáncsy megvetően nézett végig rajta.

Hát a manchettejében mi van gazficzkó ? Tisztán láttam, amint egy helyett két kártyát osztott le magának, hogy bevágott s a melyikkel veszitett volna, ingujjába csusztatta. — Látjátok, igy fosztogatott benneteket ez az úr, ki tudja mióta !

Grády Ákos rá akart törni, de pillanat alatt megragadták. — A hatalmas erejü ember megdermedve állt, akár szél ütötte volna. Pere Pali villámgyorsan nyult manchatteja alá s csakugyan kihuzta onnan a káró hatost.

A boldogtalannak mellére hanyatlott feje. Alig hallhatólag rebegte :

— Kiméljetek, ez volt első és utolsó botlásom.

Késő volt. Későn rohant előre Rozvágyi Gábor is, hogy megmentse a további gyalázattól. Bogáncsynak fejébe szállt a vére : régóta visszafojtott bosszuja rettenetesen tört ki. Vak dühében felkapta az egyik ezüst koppantót, s teljes eréjéből odaszegezte azzal Grády Ákos kezét az asztalhoz. Aztán rekedten ordítottta :

— Most már *duplásan* koppantós gavallér az úr !

A boldogtalan ember összecsikorgatta fogait szörnyü szégyenében, szörnyü fájdalmában. Szinte patakzott kezéből a vér. Arcza szederjes szint váltott. Roppant sebeséggel, ember feletti erővel kiragadta magát az ifjak markaiból, aztán támolyogva kirohant.

Soha azon a vidéken nem látták többé !

*

A társaság erősen megfogadta egymásnak, hogy titokban tartják a szégyenteljes esetet. Hanem azért valahogy apránként mégis kiszivárgott a hír s hosszú ideig nagy felháborodásban tartotta messze vidék uri köreit.

Rozvágyi Ilona nem egy keserű könyűt ejtett nagy titokban a szerencsétlen ifju esetén ;

hanem azért két év mulva Bogáncsy Mukihoz ment férjhez. Az államtitkárságból azonban maiglan se lett semmi.

Néhány év mulva Bogáncsy éppen a Rivierán utazgatott Pere Palival. — Ellátogattak a montekarlói kaszinóba is. — Amint a pazar fényü játéktermeket végig bámulták, különös érdekkel általk meg egyik asztal előtt, hol roppant összegekben játsztak. — Ember ember hátán tolongott.

Az egyik croupier, ki az asztal közepén ült, jól megtermett, pofaszakálas, kissé elhizott úr, szemén sötétes üvegü kettős csiptetővel, mellén vastag aranylánczczal, ujjain gyémántos gyürükkel, éppen valami udvarias bohóságot sugott a mellette ülő elegáns delnőhöz, aztán érczes hangon kiáltotta :

— Messieurs faites vos jeux.

Bogáncsy megszoritotta társa karját.

— Akármi legyek, de annak a croupiernek a hangja szakasztott olyan, mint azé a szerencsétlen Grádyé volt, — még a kezén is ott látszik a forradás nyoma. Ha a fizimiskája nem volna olyan idegenszerü, meg mernék rá esküdni hogy a koppantós gavallér.

A croupier megigazitotta aranykeretes binokliját, gépiesen körültekintett s pillanatra Bogáncsyra tévedt a szeme. Összerázkódott, ajkai szinte megfehéredtek. Hirtelen mellénye vágá-

sába dugta forradásos kezét. Aztán a másikkal megpergette nagy sebesen a roulette-korongot, ellenirányba hajította a kis elefántcsont golyót, ijesztően merev szemekkel követte ennek futását, mig csak megállott s elcsukló hangon kiáltotta :

— Seize, rouge gagne; paire et manque !

DÜRRÖG A KAKAS.

A völgyekben már zöldelt a pázsit, a hegyoldalakról megannyi csillogó ezüstszálakként futott alá az olvadó hó vize, hányni kezdte bojtos barkáját a rekettye s parti fűz, itt-ott felhangzott a fekete rigó füttye is: mikor egy kora áprilisi verőfényes napon hosszú tót szekeren döczögtem előre a magas Tátra közt meredélyes keskeny uton Váry Péter vadászlaka felé.

Csak ennyit távirozott: dürrög már a kakas!

Erre a figyelmeztetésre aztán visszasiettem volna tán a harmadik országból is. Hogyis ne! Bőven részesedtem a hazai vadászatok minden nemében, csak éppen fajdra nem vadászhattam soha. — Rég érzett gyönyörűség is fogott el, hogy ismét teli tüdővel szivhattam az éles hegyi levegőt, áttekinthettem az egymást sürün szeldelő völgyeket, bizarr alkotásu szirtóriásokat, szédületes mélységeket s elmélyedhettem a rengeteg erdőség templomszerü csöndességének áhitatos csodálatába.

Öreg este is lett, mikor a vadászlakhoz ér-

tem, hol Péter tárt karokkal s hatalmas vacsorával fogadott.

— Tizennégy kakast lestek meg az erdőőrök s hacsak az időjárás nem zavar, pompás mulatságunk igérkezik — szólt nagy vigan, hogy az asztalhoz telepedtünk. Hajnalban a szomszédos juharosban foglalunk állást, hol három darab tanyázik, onnan pedig éjjelre a havasalji kunyhóba megyünk fel s a vágások mentén folytatjuk a lest, ott lesz a java vadászatunk.

— Onnan aztán átcsapunk az én revuembe, hol kisebb fáradtsággal jobban megközelithetjük a kakasokat — biztatott a szomszéd uradalom főerdésze, egy középkoru, szikár, jókedvü ur, ki mint kitünő lövő s szakács egyaránt nagy hirben állt.

Jó szakács voltáról meg is győződtünk másnap este, hogy a vadászkunyhóba megszálltunk. Körülültük a máglyatüzet, mely recsegve, ropogva emésztette a rávetett nagy halmaz fatörmeléket, aztán bundáinkra heveredve, jó sort aludtunk.

Estére az erdőőrök egy őzbakot hoztak a vadászlakból, melyet még pár nap előtt kizsigereltek s a főerdész legott nyársrahuzta gerinczét, agyonspékelte szalonnával; szivéből, májából, tüdejéből pedig olyan pompás vadászrészt készitett, hogy egy királyi asztalnak se vált volna szégyenére. Aztán forró illatos vend-

zsort öntött poharainkba. Ez az ital nem egyéb, mint legjava egri vörös bor, felforralva czimettel, czukorral, czitromhéjjal: szinte villamos áramlat fujta keresztül-kasul tőle az ember testét s talpra állitana egy haldoklót is. — Nagy szükség is volt erre a galvanizáló liquidumra ebben a havasalji kunyhóban az ötfokos hidegben, — mert a tűznek odakint ilyenkor csak vacsora végeztéig szabad égnie, hogy fel ne költse a fajd figyelmét s hajnalig daczára bundának, halinacsizmának — az isten hidege veszi elő az embert.

Még javában égett a máglyatűz, kézről-kézre járt a vendzsoros bádogedény, aztán pipaszó mellett sorra került egész csomó vadászadoma: mikor egyszer hangos csörtetés, heves szóváltás hallatszott fel az aljból. Alig hogy felugrottunk, két erdőőr bukkant elő a sürüből, kik egy megkötözött embert taszigáltak előre.

— Megcsiptük valahára a kaputos vadórzót nagyságos uram — szólt nekipirosodva az egyik, a rőthaju Janó. — Épp akkor ejtett el ő kelme a kis vágás szélén egy bakőzet, amint a kakasok holléte után leselkedtem. Hogy puskáját kiragadtam: birokra kelt velem s aligha el nem szabadul, ha szerencsére oda nem siet a zajra pajtásom, kivel aztán el is bántunk vele takarosan, Azért is nem dürrögött kérem tegnap óta a kakas, mert sorra riasztotta azokat ez a ficzkó.

A vadorzó nekitámaszkodott egy termetes hársfának s egy darabig nagy sötéten nézett maga elé, aztán gúnyosan el-elmosolyodott. Egyetlen szóval sem felelt, bármint faggatták, bármit kérdeztek is tőle. Hatalmas termetü csinos ember volt, vagy harmincz éves lehetett. Bárányból sapkája mélyen elfödte homlokát, kopott bekecse itt-ott kirepedezett. Vastag zsineggel körülcsavart magasszáru halinát viselt. A dulakodás közben összecsapzott bajusza, szakálla, itt-ott felkarczolódott bőre, — hanem még igy képéből kikelve is valami arra emlékeztetett vonásaiban, egész viselkedésében, hogy valaha jobb napokat láthatott.

Mint homályos álomlátás rémlett előttem, hogy én ezt az embert már láttam valahol. Persze, hogy láttam! Csak hogy réges-régen volt az. Világosan visszaemlékeztem most már arra az időre. Megfordultam egykor az apja házánál is: hires agarász, jómódu földesúr volt annak idejében. A fia közül éppen a legfiatalabbat, Jóskát nem szivelhette soha. — Sok mindenfélét rebesgettek akkor ennek okáról; talán ez is vitte a fiu anyját — valahában a fél vármegye legszebb asszonyát — idő előtt sirba. Jóska ettől fogva valóságos esprit malin-je lett az apai háznak. Kutyába se vették: rá is szolgált bőségesen rossz hajlamaival, vásott, daczos természetével. Parasztlegényekkel korhelykedett,

duhajkodott, hétszámra a pásztorok közt tanyázott, mignem egyszer apja — hogy négy legszebb ökrét kéz alatt eladta — kitiltotta a házból. Azóta hire-nyoma veszett . . .

Valami csak belém nyilallott, hogy rávetettem szemem a vadorzó arczára.

— No hát hol az a bak? — kiáltott rá Péter — közelebbre lépve.

— Keresse, aki látni akarja, — dörmögte vissza daczosan a vadorzó.

— Majd farkasguzsba kötöm én ő kelmét éjszakára s tudom is, hogy esze nélkül fog vallani hajnalra, csak tessék rám bizni ezt a jó madarat — dühösködött Janó. gyilkos szemeket vetve rá.

— No hát farkasguzsba vele, bánjatok el vele fiuk! holnap hajnalban pedig vezessétek a községházához, megérdemli daczos alávaló viselkedéséért — kiáltotta Váry Péter teljesen kifogyva türelméből.

Az erdőőrök legott megragadták.

Odaszóltam Péterhez:

— Bocsásd kérlek szabadon azt a szerencsétlent! Tégy ellene jelentést, de ne kinoztasd.

— So'se vesztegess mellette egy szót se, úgy se érdemel ő kelme kiméletet. Aztán nemhogy megalázkodnék a semmirekelő, de még neki áll feljebb.

— No csak tedd meg a kedvemért, — vagy

inkább távozom; nem nézhetem ezt a jelenetet tovább.

— Idealista voltál mindig s az is maradsz bruder — mosolygott Péter. — Hát vigye patvar, pusztuljon innen. Bocsássátok szabadon; vadászat után majd bejelentem az egész esetet.

Az erdőőrök bosszus fejcsóválgatások közt oldozták fel a vadorzó kezét. Azt azonban meg nem állhatta Janó, hogy jókorát végig ne huzzon a hátán a kötélcsomóval, amint támolyogva elhaladt mellette. A vadorzó nagy komoran rávetette szemeit, aztán egy ugrással eltünt a sürüben.

*

Hajnali három órakor már utban voltunk a havas felé; a kunyhóban csak Janó maradt, hogy gondoskodjék az ebédről. Egy órai fárasztó kapaszkodás után állást foglaltunk. Hatalmas szirt lábánál, százados tiszafához támaszkodva vártam a dürrögésre. — Alattam roppant hasadék tátongott, teli nőve hárssal, fenyővel, bikkel, tövisbengével. Egy jegenyefenyő koronája szinte érintette a lábamat. Teljes szélesend állt be. Egyetlen ágacska se zörrent s még az a szokott zizegés sem hangzott, mely a legkisebb szellő fuvalmára is — akár eolhárfa zenélne — oly rejtelmessé teszi a rengeteg erdőséget. Csak

a hasadék legaljából hallatszott elveszően a patak méla csobogása.

Gyors érintést éreztem vállamon. Összerezzenve tekintettem hátra. Ott állt a vadorzó puskával vállán, nyugodtan mosolyogva:

— Csak maradjon csöndesen — susogta hirtelen, amint észrevette, hogy szólani akarok. Jöjjön utánnam, ne féljen, biztos helyre vezetem, a kakasok tanyájára. Nem értenek egy kukkot sem azok a naplopó erdőbakterek a leshez.

— Gondoljon inkább magára Jóska, hogy miként menekül innen, mig nagyobb baj nem éri. Ne mentegetődzék, úgy is felismertem. Menjen haza s térjen tisztességes útra. —

— Nem ér az én életem egy hajítófát sem, — ne is törődjék kérem velem semmit. Azt tudom, hogy pusztulnom kell innen, de előbb legalább valami csekélységgel viszonozni kivánom, amiért kimentett a hinárból. Rávezetem a fajdra.

Egyet gondoltam: követtem Jóskát. Menés közben aztán mindenképpen azon voltam, hogy rábirjam a magábaszállásra.

— Már hogy mi lesz belőlem, nem tudom, de megkisértem: tudnék-e más emberré válni — szólott nekikomolyodva.

Aztán egyszerre megragadta karom. Arcza kigyulladt, szemei úgy csillogtak, akár a vadmacskáé. A sürü felé mutatott.

Hallja, ott dürrög a kakas — szólt elfojtott

hangon. — Csöndesen, vigyázva, akár tojásra lépne, tartson arra, majd én itt bevárom.

Nagy vigyázattal emeltem le fegyverem, aztán bokrok fatörzsek mögé rejtőzve, lassan nesztelenül haladtam előre. Néhol besüppedt lábam a fellágyult földbe, másutt a mélyedésekben kötésig is kellett gázolnom a torzsás havat. Sürün csepegett homlokomról a veríték, hanem az a lázas vágy, mely ilyenkor szinültig tölti a vadászembert, csak vitt, szinte emelt előre s ügyet se vetettem rá, amint szúró szeterindába kapaszkodva, szirtről-szirtre kúszva — megsikamlottam néha egy-egy szédítő mélység szélén.

A kakas elhallgatott: alig voltam távolabbra tőle százötven lépésnél. Ilyenkor meg kell állni mozdulatlanul s várni olykor sokáig is, mig ujra hangzik a dürrögés, csak ha ujra dürrög, szabad ismét előre haladni óvatosan. És a hányszor csak elhallgat, ujabb néma várakozás. Utóljára szinte térden csúszik a vadász. A fajd, ha dürrög, se lát, se hall. A szerelem ösztöne teszi ilyenné. Mert hát a fajdok nyelvén a dürrögés — afféle szerelmi nyájaskodás. S hozzá milyen bohókás, modoros nyájaskodás!

Ötven lépésre sikerült megközelítenem a kakast. Ott dürrögött egy hatalmas fenyő ágán. Akkora volt, akár a legnagyobb pulyka. Fel-felborzolta magát, csakúgy fénylett kékesfekete tolla. Izgett-mozgott az ágon, szinte tánczra ke-

rekedett. Egyszerre rekedtes berregést hallatott, egész teste felfuvódott, mérgesen karmolgatta az ágat, meglebbentette szárnyait: suhogó repüléssel szállt mellé párja helyében egy másik kakas. — A párját ritkító páros viadalnak azonban elejét vettem. Úgy látszik, kontár természettudós vált volna belőlem, mert pillanatra sem koczkáztattam tovább ritka vadászszerencsémet hosszasb megfigyeléssel: megnyomtam fegyverem ravaszát s a kakas egy nagyot keringett a levegőben, aztán kiterjesztett szárnyait néhányszor összecsapva, leesett.

Gyönyörködve emeltem fel a pompás vadat: mellén érte lövésem. Lelkendezve kerestem a vadorzót. Hanem azt ugyan nem találtam sehol. Eltünt, akár varázslat járt volna nyomában. Nagy kinnal vergődtem társaimhoz, ujraéledt jókedvvel tértünk a kunyhóhoz. Nagyot néztünk: még csak nyoma sem volt ott semmi tűznek. No itt ugyan czifra ebéd lesz ma! Adtavette vöröshajuja, bizton elnyomta az álom.

Boszusan nyitottunk a kunyhóba. Ott feküdt Janó megkötözve, szája felpeczkelve, fületáján véresen. Homlokához oda volt kötözve a a bakóz szarva. Szánalmas volta daczára egész nevetség volt rá nézni. — Hogy kiszabaditották, legott felegyenesedett, semmi komolyabb baja nem esett. Csak a vadorzót átkozta nagy dühösen, aki ilyen csuffá tudta tenni. A legbolon-

dabb bosszut mégis azzal ejtette rajta Jóska, hogy jó félig behasította késével bal fülét s egy darabkát ki is csikkantott belőle. Ettől ugyan kutya baja sem lesz, legfeljebb jegyes ember marad egész életére.

Jóskát azóta nem láttam.

Hanem ettől fogvást minden áprilisban ismeretlen kéztől remek fajdkakast hoz részemre a posta. Legutóbb egy kis irás is volt a küldeményhez csatolva, ezt a nehány sort olvastam róla:

— Megfogadtam tanácsát s úgy látszik, jobb útra tértem. Manapság erdésze vagyok egy nagy uradalomnak, van szerető derék feleségem s van már egy kis fiam is. — Egész életemet szentelem rá, hogy ne legyen hajlandósága az uri duvajkodásra s a vadorzásra. — Ne resteljen felkeresni vagy egyszer — majd ha dürrög a kakas!

SÖTÉT PONTOK.

Annak bizony a fele se tréfa, mikor olyan fényes násznépre várnak, mint amilyen az ifjú Gorondváry párt kisérte a szomszéd vármegyéből. Hosszú diszes kocsisorban, hangos vigsággal jött a nászmenet felmentézve, felpántlikázva, sas- és darutollas kalapokban, sarkantyúsan, amint hogy az a hatvanas évek magyar világához illett. Nagy is volt a sürgés-forgás a Gorondváryak ősi kastélyában, de meg az egész faluban. A nagyasszony még egyszer végigjárta a konyhát, kamarát, pinczét, a pompásan berendezett uj lakosztályt, apróra kiosztotta rendeleteit a cselédségnek, gondosan végignézett a gazdagon felterített patkó-alaku nagy asztalon, mely csakúgy ragyogott a sok ezüsttől, billikomtól, finom metszetü üvegnemütől, vakító fehér terítőktől, pompás virágbokrétáktól; — aztán elmélázva haladt fel az ódon toronyszobába, honnan ameddig szeme beérhette, megláthatta: mikor bukkan elő a bikkes erdőségből a nászmenet.

Vágtatnak is már izzadtságtól habosan, sürü porfelhőben a felkendőzött, felsallangozott paripák. Mozsarak durrognak javában a paplak

előtt a piacz közepén. Hogy is ne durrogtak volna: mikor ott sorakozott a kurta nemesség apraja nagyja a fellobogózott díszkapu mellett. Már csak úgy kivánja azt az ősi virtus! Aztán meg is érdemli ám Gorondváry Ákos, hogy kirukkoljon fogadására a gorondvári nemesség, s nem hiában áll messze vidéken közszeretetben, hisz még azt is megigérte, hogy amit boldogult apja már be nem válthatott: uj orgonával ajándékozza meg a falut, mihelyt asszonyt hoz a házhoz. Az pediglen nagy szó, mert a mostani orgona még a mult századból való rozoga alkotmány, hogy pedig ujat vegyen, arra szegény ez időszerint az eklézsia, mely csak nem régiben építtetett uj bádogos tornyot. Már pedig az olyan hires falut, mint Gorondvár, mely hajdanában falai közt két királyt is látott, bizony csak megilletne egy széphangu orgona. Mert szó ami szó, de azt tartja a hagyomány, hogy Hollós Mátyás itt is vadászgatott hajdan s bele is tévedt egy roppant ingoványba, honnan csak a falubeliek mentették ki két ember élete árán, amiért jutalmul armálist kapott az egész lakosság. Aztán a tatárfutáskor Béla király éppenséggel a Gorondváryak ősi várkastélyában rejtőzött nehány napig, legalább is az az ódon torony, honnan mondás szerint a véráztatott országrészre széttekintett, ma is Királytorony nevet visel.

Nagyra is voltak ezzel minden időben a

nemes atyafiak; hanem mikor Gorondváry Ákos a hires toronyban könyvtárt s mindenféle furcsa eszközökkel, szerekkel ellátott laboratoriumot rendezett be, ugyancsak csóválgatták fejüket az ősi erények ilyetén romladozásán s kicsinylő szánakozással tekintettek a fiatal földesurra, ki naphosszat ott csatangolt mord kinézésü idegen urakkal a mezőségen lejt- és szögmérőivel, messzelátóival, mérencsélgetve a határt. Csak mikor sok fáradozással, sok költekezéssel csatornákat, alagcsöveket huzatott, — töltéseket, tiltókat épitett, — s megvédte nemcsak a maga ötezer holdas birtokát, de az egész falu határát is a vizáradásoktól, bőven törlesztgetve megnövekedett jövedelméből apjától örökölt jó csomó adóságát: csak ekkor nézett össze nagy bámulva az armalista had. Nem volt már ezentúl derekabb ember előttük Ákosnál. Részére is szánták a sok jó nemesi voksot, mihelyest megindul a követválasztás.

Hosszu rigmusokban is áldogatták, magasztalták, hogy a kocsisor élén megállt előttük czifra ötös fogatán a szép uj asszonynyal. Legelőször maga a tiszteletes beszélt, aztán a kurátor, meg az öreg biró. Csak úgy uszott minden arcz örömben, kedvben, s nem is történt egyéb baj az Ákos köszönő szavait kisérő nagy rivalgásra, mozsárpuffogásra, mint hogy az utánna jövő fogat négy tüzes paripája nekivadulva oldalt ugrott, s

nagy horkanással összecsomósodva úgy odazökkentette a kocsit egy szárazmalom oszlopához, hogy menten kitálalta a bennülő fiatal vendégurat.

Ez pedig éppen az egyik vőfély volt: Boksa Ferke, a szomszéd vármegye esküdtje, kit ezerpitykés dolmányáról, sarkantyúja ezüst pengéséről, kunkorosan kifent szép kis bajuszáról, hetyke gangos járásáról *czifra esküdt* néven ismert az egész vármegye. Hanem kutyabaja sem esett, csak kocsitengelye tört ketté s mentéje meg orra kavarodott meg a porban.

Nem is állhatta meg a főszolgabiró, a menyasszony testvérbátyja, Agárdy Péter, kinek kocsijára felkapaszkodott, hogy hangosan kaczagva oda ne vesse:

— Ma vagy megvőlegényeseddel pajtás, vagy valami nagy baj zúdul a nyakadba.

— Hát a tengelytörés nem elég egy bajnak? Aztán láttam én már vőlegényt olyat is, kinek azért fájt legjobban a feje, amiért éppen neki kellett vőlegénynek lenni — vágta vissza Ferke bosszusan porolva nyestprémes mentéjét.

Kibocsátották ujfent a bakos suhogókat, — szélsebesen, szügybe vágott fejjel vágtatott a sok jó paripa, kényesen bókolgatott az ostorhegyes meg a lánczos, nagyokat dübörgött a kastély dobogó hidja, — s már a másik perczben ott sorakozott a násznép a felvirágozott oszlopos nagy tornáczon, hol az örömanya fogadta őket,

körülvéve a félvármegye szinétől-javától. A násznagy megemelte csokorra kötött selyemkendővel ékített bokrétás pálczáját, mélyen meghajolt a nagyaszony előtt, s hogy elmondta czifra beköszöntőjét, hozzávezette a fiatal párt.

Ákos anyja kezére borult.

— Fogadja szeretettel a feleségem — szólt nagy megindulással, mikor a nagyasszony keblére ölelte mindkettőjüket.

— Szeressed te is jó hugocskám — fordult aztán egy alig tizenhét esztendős bájos szőke leányhoz, kit homlokon csókolt.

— Mint a testvéremet — szólt ez elfogultan, Ákosra emelve szelid kék szemeit.

Távoli rokonuk árvája volt a szemrevaló leányka, Karcsay Boriska, aki ott növekedett fel házuknál a nagyasszony szárnyai alatt. — Szerette is Ákos, akár tulajdon testvérét.

Megeredt a vigság, csak úgy rengett bele a nagy boltives ebédlő. A nagyasszony le se vette szemét a fiatal párról késő asztalbontásig se. Öröm szállt szivébe, hanem azért csak nem tarthatott vissza egy hosszu sóhajtást, hogy megsimogatta gyámleánya szelid halvány arczát. Ezt az árvát szánta régóta — egyetlen fiának. Házias derék leány is volt Boriska, minden szava, tette nemes szivre, ritka műveltségre vallott, tisztességes vagyon is nézett rá, aztán szép is volt, akár karcsu liliomszál; — de hát Ákosnak

mégis csak máson, talán szebb, parázsabb szemü lányon, Agárdy Juditon akadt meg a szeme. — Vak is lett volna, ha meg nem ittasodik láttán, mikor legszebb alakja volt Judit az egész megyének. Vagy húsz éves lehetett. Magas, karcsu, minden mozdulatában varázs, telt idomaiban plasztikai tökély, nagy fekete szemeinek rejtélyes ingerlő nézése, gyüszünyi szájának csintalan mosolya elszédített volna egy oszlopos anachorétát is. Rajzott is körülte a fiatalság esze nélkül, s aki csak valamelyes gavallérszámba esett, nem is kerülte el az Agárdy házat, mely a demonstrációk idején főtanyája volt a megye kolomposainak. Ellátogatott ide még Béla gróf is a főispán, aki ha fennhéjázó aulikus ember hirében állt is, szivesen el-eljött, hogy szép szóval, igéretekkel, megkisértse pártjára édesgetni a kuruczhad ismertebb alakjait. Ez a szakadatlan vendégeskedés a megye székvárosában nagyon megzavarta az egykori táblabiró vagyoni állását, úgy hogy már a bukás szélén állott; de legalább elért annyit, hogy a czimboraság, atyafiság főszolgabirónak választotta fiát s ami több, biztosra igérték, hogy legközelebbi választáskor — törik szakad — alispánná teszik. Ez pedig felér ám nehány jó telek árával. Aztán, hogy Gorondváry Ákos fellépett kérőnek, az öreg úrnak eltünt minden baja-búja. Irigykedő súgás-búgás nélkül ugyan nem ment végbe még a kézfogó se, mert bizony

elömlött epéje sok gondos anyának; igaz is, hogy olyan gazdag széptehetségü ifju, mint Gorondváry Ákos, akinek még az utolsó nótárius is fényes jövőt jósolt, nem is igen akadt három vármegyében se, aztán olyasmit is suttogott a kósza hir, hogy egy időben a czifra esküdt volt Juditnak a titkos kegyeltje; de hát ki látott már házasságot szószapulás nélkül? Ákos csak mosolygott, hogy megütötte fülét a sok mende-monda: jobban tudta ő azt, ki van a nyeregben, mikor ott érezte arczán Judit forró lehelletét s a kebelén szive dobogását. Még azt a tréfát is megcselekedte, hogy vőfélyül kérte Ferkét.

Most is, hogy a dús nászlakománál összekoczczintotta poharát Judit poharával, — bortól, szerelemtől kigyult arczczal sugta oda:

— Neked szól angyalom ez a lelkes öröm, enyém leszesz holnap testestől-lelkestől.

A szép asszony közelebb simult, szinte perzselt a nézése.

— Pedig úgy hallottam, hogy maga annyira beleszeretett könyveibe, tudós buvárlataiba, mikép. meg se lát egyebet s alig fog ráérni, hogy velem gyakrabban foglalkozzék. Igaz-e ez, így lesz-e ez édes férjem uram?

— Munka és szerelem nagyon jól megférnek együtt, akár tenger gyöngye a búvár fáradozásával, — szólt mosolyogva Ákos.

Judit egyet szürcsölt a lánglelkü nektárból,

melynek egy cseppje ott reszketett, akár megolvadt gyémánt, meg-megremegő cseresznyepiros száján. Dévajul elnevette magát:

— No hát majd eltanulom én is magától a rideg számolást és a törvénytudást. A mai nap még barátainké, azontúl kedves búvárom együtt halásszuk a gyöngyöt.

Ákos úgy érezte, hogy azért a *gyöngyért* e perczben cserébe adná akár az üdvösségét.

Asztalbontás után azzal a kéréssel estek rá a szomszéd vármegyei urak, mutatná meg nekik azt a hires toronyszobát. Legott is követték. Fegyverek, érmek, kőedények s mindenféle régiségek sora közt haladtak a könyvtárba, onnan fel a legfelső szobába. Egész kis természettani tárház tárult eléjük teli mindenféle gépekkel, fura eszközökkel. A tetszés moraja zúgott végig a kis társaságon, pedig alighanem az főtt valamennyinek fejében: milyen bolond egy dolog az, mikor egy gazdag magyar földesúr, akinek egészen más a szerepköre, arra adja a fejét, hogy idejét s pénzét ilyen sivár tudóskodásra vesztegesse.

Néhány derék túbus közül az egyik éppen a középső ablakra irányult. Béla gróf a főispán tréfásan is mondta, hogy azzal el lehet látni tán az ő megyeházáig.

— Oda ugyan nem, de a magunk székvárosát egész jól láthatjuk. Azonnal meg is

tekintjük, s azt hiszem tetszeni fog a gyönyörű tájkép, — szólt Ákos készséggel.

Hozzá is látott tüstént a lencsék, csavarok megigazításához, aztán próbaképpen a kastély parkjának irányította a messzelátót. Belenézett, hogy meghatározza: megfelel-e a távolság méreteinek? Egy-két perczig lassan vizszintesen mozdította tovább a csövet. Egyszerre csak hatalmasan összerázkódott, akár a mellette nyugvó nagy villamos gép szikrája ért volna hozzá. A vér lefutott arczából, hanem azért nehány másodperczig csak merőn, mozdulatlanul nézett a csőbe. Aztán mint aki roppant erővel egész tomboló vihart küzd le, hideg nyugalommal intette oda Agárdy Pétert. Ez pedig alighogy a csőbe tekintett, csak odakapott a homlokához, mintha szél ütötte volna.

— Miféle ördöngösség lakik abban a messzelátóban? No lám, hisz az uj sógorok egészen ki vannak kelve képükből — kaczagott közelebb lépve a főispán.

— Urak — szólt hirtelen közbe Ákos bámulatos nyugalommal, miközben egyet fordított a cső csavarán — sajnálattal vallom be, hogy a messzelátó hibás. — Legyen más alkalommal szerencsém. — Ezuttal csak szégyenleném magam, mert az igért szép tájkép helyében csak igen *sötét pontokat* mutat a tübus, — a *legsötétebbet*, melyet életemben láttam.

A vendégek csak összenéztek. — Egyik része megcsóválta a fejét, a másik tréfálkozott. Hiába, egy napos házas embernek nem kenyere az ily tudós foglalkozás.

Ahogy letértek az udvarra, Ákos és Péter merőn, némán egymásra néztek. Arczizmuk legkisebb rándulásával sem árulták el a társaság előtt, hogy az a kép, az a pár sötét pont, mit a messzelátó a parkból eléjük tárt, nem is volt kisebb dolog, minthogy egy jazminokkal sürün köritett vén platanus árnyában a szép Judit ott ült a czifra esküdt ölében — kinek nagy szerelmesen fonta át a nyakát.

A legelső észrevétlen perczben Ákos magához intette sógorát.

— Semmi magyarázat, semmi mentegetődzés — szólt rideg megvetéssel. — Még csak fegyveres elégtételt se veszek. — Vak voltam, ennyi az egész. Határozott akaratom, hogy a mint a vendégek eloszlanak, azonnal távozzék hugod örökre e házból.

Agárdy megkisérlette kérőre fogni a dolgot. Hanem Ákos kegyetlen gunynyal nézett végig rajta — Aztán szikrázó szemekkel vetette oda:

— Lelőlek mint a verebet esküdtöddel együtt, ha másként cselekszel.

Agárdy Péter még egyet próbált. — Nagy titokban a főispán közbenjárásához folyamodott, ki aztán szót is emelt Judit érdekében.

— Méltóságos uram, ez tisztán az én magánügyem, magamnak házasodtam, s a magam felelősségére indítok válópört — szólt Ákos fagyosan, aztán sarkon fordult.

Hát bizony a hajnal már nem találta a kastélyban Juditot. — Nagy zúgás-búgás támadt — s a két szomszédos megye bizonyos körei még jó darabig farkasszemmel nézegették egymást. Hanem a messzelátó titkát igazában nem tudta meg senki, még a válóperben is engesztelhetetlen gyülöletet vetettek oda okul. — Tizenhárom próbás gentleman létére Béla gróf is diszkrétül hallgatott, aztán egyéb dolga akadt: Juditot kisérte el egy kis olaszhoni utra. — Hogy visszatért, beválasztatta Boksa Ferkót főszolgabirónak.

Hanem bizony a gorondvári nemes atyafiságnak vagy egy évig kellett várni, mig uj orgonához jutott s váltig vakargatta fejét kurátor uram, mikor vagy tizenkét szekér szégyenszemre — megrakva Agárdy Judit visszaküldött butoraival — végig döczögött a falun. — No de mégis csak kapott; még pedig drága, ezüsthangu orgonát, mely akkor harsant meg először, mikor Gorondváry Ákos oltárhoz vezette — az árva Boriskát.

FRIGYES TESTVÉREK.

Egy darabka menyországot látott nyiladozni Barkó István azon az estén, mikor először csillant meg ujján Véky Ágnes karikagyűrüje. Csakúgy dagadozott keble szerelemtől, tuláradó boldogságtól, — hogy gyűrüváltás után a vendégsereg szerencsekivánatai közt magához ölelte gyönyörű jegyesét, kinek sarkig érő dús fekete hajáért, csábosan ringó sugár termetéért, negédesen meg-megremegő kis szájának egy-egy mosolyáért csak úgy bomlott az egész vármegye fiatalsága.

Úgy a hatvanas évek elején nem is volt nálánál kapósabb, szemrevalóbb leány az egész Hernád vidékén, s ha apjának ódon nagy kastélyán, ősi nagy birtokaiból megmaradt s adósággal telt kétszáz holdján s egy zálogos birtokra való peres jussán kivül nem is volt egyéb vagyona, melyen pedig négy testvér készült osztozkodni majdan: bizony akadt azért egy csapat kérője, talán mindennik ujjára tiz is. Hogy is ne fogta volna el Barkó

Istvánt gyönyörös bódultság, amiért annyi derék ifju közül éppen rá esett annak az alig tizenhét esztendős virágszálnak választása, mikor ki is vénült jóformán a legénykorból s idestova négy évtized keresztje is nyomja vállát. Aztán nagy olajbarna arczának aránytalanul erős vonásaival, kissé duzzadt ajkával, hatalmas bikanyakával nem is igen tarthatott számot rá, hogy az úgynevezett nyalka szép legények sorában emlegessék, — bár igaz az is, hogy bátor fesztelen fellépésével, derült kedélyével, nagy képzettségre valló vonzó társalgásával mindenfelé csak rokonszenvet ébresztett s igen kedvelt alakja lett megyéje uri köreinek. — Annyi azonban bizonyos, hogy a szép Ágnes, alig hogy járatosabb lett házukhoz Barkó István, csakhamar szakított egy sereg udvarlójával: legalább így nem is kell majd messze távoznia a szülői háztól, csak a falu végéig, hol egy magányos hegyoldalban magasodott pompás park közepén Barkó István kastélya, körülvéve háromezer holdnyi birtokától.

Ezt a gyönyörű jószágot néhány év előtt elhalt nagybátyjától Barkó Gábortól, akinek kedveltje volt, örökölte István, mig két testvéröcscsének Lászlónak és Györgynek együttvéve ezer hold jutott, a mi annál érzékenyebben sujtotta ezeket, mert apjuk után bizony fikarcznyi örökségük sem maradt. Hanem azért jó testvéri viszonyban maradtak továbbra is s még a gyer-

mekkorban kezdődő összetartásuk szinte közmondásossá vált úgy, hogy megyeszerte »Frigyes testvéreknek« nevezték el őket. Ennek az összetartásnak sok jó hasznát is vették, mert abban az időben, mikor vagy három évtized előtt Barkó Ferencz, bátyja Gábor hivására a harmadik vármegyéből idetelepedett: a Barkó-család felől nem a legjobb hirek szálltak-keltek.

Hiába hivatkozott Ferencz úr még arra is, hogy több mint száz év előtt már birtokos nemesek voltak ősei a megyében, — bizony az uri közönség rátartósabb része hideg tartózkodással felelt a hivalkodásra s gúnyosan megmosolyogta, mikor a megye radikális nemzetségei közül való származásukat emlegették. Sőt azt is rebesgették, hogy a Barkók czímere akár meg se volna, olyan sötét az eredete: nem is egyébért kapta jutalmul másfélszáz év előtt egyik Barkó, de mivelhogy sokáig fizetéses hóhérja volt egy felvidéki kulcsos városnak. De hát boldog isten tarthatná csak számon: melyik czímernek, melyik uradalomnak mi az eredete; aztán kósza hírnek szóbeszédnek épp azért nő szárnya, hogy amint jött, úgy el is rebbenjen, így hát csak elhalt lassan a sok mende-monda, kivált a hatvanas-évek tüntetéseinek zajában, aztán nem is szolgáltak rá a Barkók viselkedésükkel semmi gáncsra, sőt Ferencz úr a hazáért is szenvedett egyszer, hacsak nemzetőr képében is, — hivatalt pedig

egyikük se vállalt, pedig őket is fogdosták mézesmázos szóval. Mikor pedig Barkó Gábor, aki százszor is fogához verte a garast, mig egyszer kiadta, apránkint összeszerzett vagy négyezer holdat, bizony gyökeresen megváltozott a Barkó familia iránti hangulat s mikor a három testvér megosztozott hagyatékán: még a legfinnyásabb urak is, mind sürübben ellátogattak hozzájuk, kivált István kastélyába, ki jóformán gazdaságának szentelte egész életét; — Lászlót pedig beválasztották főszolgabirónak, Györgyöt meg esküdtnek, ami ennek különösen kapóra jött, mert ugyancsak bemászott az adóságba, s a nagybátyjától örökölt ötszáz holdból már nagyon vékonyan csurrant-cseppent a jövedelem. — Jobban intézte saját sorát Barkó László, a megyének egyik legeszesebb, legszebb férfia, aki ha nagy udvarló s gavallér hirében állt is: számító gazda, e mellett fortélyos, nagyravágyó ember volt ám, s életczéljául tüzte ki nem rég meghurczolt hirü családjának felvirágoztatását, nem mulasztva el egyetlen alkalmat se, hogy behizelgő modorával barátai számát szaporitsa. — Értette is a módját: kinek milyen út vezet szivéhez, e mellé pedig kitünő társalgó, mindenekben osztozó czimbora is volt s nem volt hiány kitörő jókedvben, ahol ő megjelent.

Most is, hogy a Véky kastélyban gyürüváltás után megeredt a jókedv, és a sok jó régi

mohos palaczk sürün került a kerek asztalra, melynél vacsora után a férfivendégek egy része vigan mulatozott: csak úgy pergett Barkó László szájáról a sok tréfás ötlet. — Majd pedig, hogy mind jobban fogyott a gyöngyöző hegyaljai nektár, szinte szónokolva, komolyabb tenorba csapott át, úgy, hogy az öreg Dargó Péter, az alispán mosolyogva vetette oda:

— Talán képviselőnek szándékozol felcsapni szép öcsém, hogy úgy ömlik belőled a sok statustudomány.

— Ott se volna ő az utolsók sorában, vágott közbe tüzzel a helybeli esperes-plébános, aki nagy tisztelője volt a Barkóknak s széles körben nagy népszerüségnek örvendett.

Az urak habozva néztek össze, majd a tréfából elejtett szó szájról-szájra forgott, előbb úgy tréfásan, majd komolyabban meghányták-vetették a dolgot, kivált hogy keverésül mádi négyputtonos került az asztalra, — mig egyszerre csak tündöklő homlokkal állott fel az esperes, s megnyomkodva merész kiterjedésü orrának félrefittyenő bibircsóját: nagy lelkesen poharat emelt Barkó Lászlóért, mint a kerület képviselőjelöltjéért. — Nagy tetszés kisérte szavait, még akinek nem is volt innyére, az sem ellenkezett. — Csakhamar az asztal köré verődött az egész vendégsereg a többi termekből, — s Barkó László, amint sarokba szoritották a sok

biztatással, — némi zavarodással, de melyből kiérzett a tűrtöztetett öröm, jól sikerült szerénységgel mondogatta:

— Ha más alkalommal s szélesebb körben is visszhangra talál majd, amit most úgyszólván tréfából ajánltok barátim: nem térek ki az alig érdemelt megtiszteltetés elől.

— No, én pedig az első leszek, ki egy selyemzászlót fogok himezni a maga számára — — szólt közbe dallamos nevetéssel Véky Ágnes, rámélyesztve hosszan büvös villogásu égszín szemeit.

Gyönge lehetett Barkó Lászlónak a látása, mert egy komoly főhajtással válaszolva, hirtelen csak elforditotta szemeit, mintha káprázat fogta volna el attól a szempártól, mely szinte vakitott, akár a Drummond-fény káprázatos villogása.

— Én pedig magam hordozom előre azt a zászlót, mig győzelemre nem segitlek, öcsém — persze a ti támogatástokkal barátaim — tevé hozzá Barkó István dörgő, érczes hangon, megrázva öcscse jobbját, miközben kérőleg jártatta körül ritka jóságra való tekintetét.

— Alighanem megnyergelik lassankint a Barkók az egész vármegyét; — mit szólsz hozzá kedves grófom? sugta az alispán Topolyay Béla grófnak?

— Annyi bizonyos, hogy az olyan hatalom előtt, mint a minőt abban a gyönyörű teremtés-

ben nyertek, minden ellenség készséggel lerakja fegyverét — felelt vissza a gróf, finom mosollyal, hosszasan rávetve szemeit Ágnes remek alakjára.

Már pedig a grófnak minden szava irányadó volt tán tiz vármegyében.

Kivülről káprázlató fény áradt szét, bevilágitva még a termek falait is. Barkó Györgynek, akit István a rendezgetéssel megbizott, az a különcz gondolata támadt, hogy a bátyja kastélyától néhány száz lépésnyire eső magános Espárhegyre összehordatott vagy húsz nagy máglya száraz törmelékfát, leöntette nehány mázsa petroleummal, aztán meggyujtatta valamennyit. Hadd találják meg a vendégek az utat a Barkó-kastélyhoz, hová nagy részük megszállt. Volt is olyan illuminácziő, akár az Ezeregyéj regéiben se különb. A vendégek a kastély tornáczára gyülve, gyönyörködtek a felséges látványban. A több öl magasságra felcsapódó roppant lángoszlopok bevilágitották a messze térséget, a környező hegyek ormait, kékes fénnyel árasztották el a rengeteg bikk s fenyves erdőséget s megaranyozták a völgyben kanyargó Hernád sebes fodros vizét. Szórakozottan belebámészkodott a lassan lohadó lángokba Barkó László is, amint a szétoszló vendégektől búcsút véve, a kastélyudvar távolabb eső végén álldogált, kocsijára várakozva. Teli tüdővel szivta az

üdítő szeptemberéji levegőt; feje még most is kábult volt a mai est váratlan dicsőségétől. Aztán egyszerre csak megrezzenve fordult hátra könnyü léptek közeledő neszére: Véky Ágnes állott előtte.

A szép leány megfogta kezét, kissé meghajtotta karcsu termetét, aztán suttogva mondotta:

— Még egy szavam, kérésem van magához László, mielőtt távoznék. Tudom, hogy érdemtelenül bántam magával s nagy oka van, hogy nehéz szivvel viseltessék irántam. Bocsásson meg — hacsak bátyjáért is — s felejtse el azt a rövid, boldog időt, midőn azt hittük még, hogy egész életre egygyé lesz a sorsunk. Isten látja lelkem, hogy apám szorult anyagi helyzetében nem tehettem másként. Ha gazdagabb lettem volna: *ma a maga jegyese volnék!*

Választ se várt. Hevesen ajkon csókolta Lászlót, aztán oly hirtelenséggel eltünt, akár tündéri álomlátás.

Igen nehéz lett a szive Lászlónak attól a perzselő csóktól. Ott állt egy darabig mereven, fájó tehetetlenségében, aztán csak megcsikorgatta fogait, mikor öcscse György a szomszéd nagy gesztenyefa mögül lassan mellé lépve, odaszólt hozzá:

— Biz ez bolond dolog testvér, hanem még sokkal bolondabb az, mit ma este hallottam titokban, Véky Sándor bátyánk pesti ügyvédjétől:

megnyerték a zálogos pört s rövidesen vagy egy félmilliót érő vagyonban fog dúskálni az öreg.

Vagy két hét mulva, épp hogy Vékyéknél legjavában folyt a kelengye összeállítása, mert az esküvő napja, melyet szüret idejére határoztak, már küszöbön állott, — egy hajnalban rémes hír érkezett a menyasszonyos házhoz: Barkó Istvánt meglőve találták vadászlakában, hol néhány barátjával szalonkázás közben megszállt. Az ablakon keresztül érte a gyilkos golyó, mely halántékán fúródott át s rögtön megölte a szerencsétlen embert. Néhány barátja s vadásza, kik a lövés zajára elősiettek, vérében úszva találták elterülve a padlón. Bosszura gyult barátai még azon éjjel átkutatták az erdő minden zegezugát, hanem a gyilkosnak nyoma veszett. A rémes eset nagy forrongást keltett mindenfelé, de csak hiába inditottak tüstént legerélyesebb nyomozást a megyei hatóságok, hiába kinoztatott össze egy csomó gyanus embert a csendbiztos, a ki pedig nem egy rablót hagyott vérbefagyva, hiába tűztek jutalmul nagy összeget a tettes fejére az áldozat testvérei: a gyilkos, akár a föld nyelte volna el, nem került elő soha...

Sok jó esztendő pergett le azóta. Barkó Lászlónak is ugyancsak felvirult a napja. Dúsgazdag ember s nagy méltóságot visel. Előbb képviselőnek választották meg, aztán néhány évre rá kinevezték megyéjébe főispánnak. No de

a sok hasznos szolgálatnak nem is illik elvonni jutalmát. Aztán a mi olykor neki nem sikerült, czélt ért ott a szép Véky Ágnes szava, a ki alig hogy a gyászév letelt, felesége is lett. Már pedig azt a gyönyörű asszonyt hatalomnak ismerte el maga Tapolyay gróf is egykor, a ki ha azóta az országban mndenható ember lett is, jó barátairól nem szokott megfeledkezni.

Még a családi vagyon is mind a László kezére került; öcscse György két kézzel szórta a pénzt, ennek a részét is ő szerezte meg. El is pusztult György a vidékről nemsokára, legalább is nem látta itt többé senki. Ugy mondották: évi járadékot juttat neki szánalomból bátyja. Még is egyszer nagy titokban, anélkül hogy valaki ráismert volna, beállitott bátyjához, épp mikor ez főispánságának tizedik évét nagy fénynyel megünnepelte. Szánalom volt ránézni: szinte ijesztő árnyék volt, kibe hálni jár a lélek.

Mikor aztán annyi évek után fél éjen át együtt időzött a két testvér legnagyobb titokban, búcsúzáskor a főispán huszonötezer forintot csúsztatott kezébe Györgynek, a ki ziháló mellel, kínos köhögés közt sugta a fülébe:

— Ne félj, megszabadulsz tőlem végképp, érzem nem sokáig húzom már kinszenvedésem keresztjét. De ha nagy bűnös vagyok is, sohasem fogom elárulni, hogy szavadra lőttem agyon szegény bátyánkat, Istvánt . . .

A LEGJAVA RAJMÉZ.

Csak többet ér sokszor egy garasára szerencse, a káptalan minden tudományánál. Lám, hogy felvitte az isten a sorsát Bordás Péternek is, akinek még az apja afféle szűrszabó volt egy vidéki városkában, s ha kinek sok jó czifra tulipános szűr került is ki mesteri kezéből, — bizony elnyelte minden keresetét a telhetetlen garat: örökké szomjas torka, s nem is maradt elkótyavetyélt vagyonkájából egyéb fiára Péterre, mint az a fakó armalis, mely a néhai szebb időkre való emlékezet okáért, avult szűette keretben folyton ott függött az öreg szűrszabó ágya fölött.

Már Bordás Péter kerek ezer holdban duskálkodik, van azonfölül derék kétemeletes háza a megye székvárosában, sok jó kliense alig győzi adni egymásnak az ügyvédi iroda ajtajának kilincsét, szava pedig irányadó az egész vármegyében. Hát bizony szép szerencsével is dolgozhatott az öreg úr; — rádásul pedig csak néhány hó előtt adta férjhez egyetlen leányát, a gyönyörű Mártát Borsy Bogdánhoz, a megye legelső gavallérjához, ki még álmában is eltudta

hibátlanúl sorolni vagy tizenhat ősét. Súgott-búgott is az egész város a csőstül hulló sok szerencsén annál is inkább, mert Bordás Péter suhancz éveiben, szinte földönfutó árvaságában éppen Bogdán apjának kastélyában talált menedéket, ki aztán az élénk eszü fiút — hogy előbb olyan félinasa, fél játszótársa volt fiának, kinél csak kevéssel volt idősb — együtt küldte ezzel a pataki kollegiumba, hol aztán nagy kegyesen ki is iskoláztatta.

Idővel aztán ügyvédje lett a Borsayaknak, hol bizony sok zavaros ügyes-bajos dolga akadt, kivált a családfő elhaltával, kinek második felesége — hires szép fiatal asszony — ugyancsak értette a financziák alapos megzavarásának módját. — Folyt is a dáridó szünetlen a Borsy-kastélyban; hanem még a legszilajabb tánczközben is, hogy az udvarlók karjain sorra perdült a szép özvegy, mindig volt egy kegyteljes mosolya Bordás számára; de hát rá is szolgált erre az érdemes ügyvéd a sok fáradozással, a sok jó tanácscsal, aztán szép szál ember is volt, hozzá s olykor napján csak oly derekasan czifrázgatta a csárdást, akár egykor apja a hires virágos szűröket! Néhány háttérbe szorult udvarló ugyan nagy irigykedve olyasmit sugdosott, mintha a világát élő özvegy többre becsülte volna benne a férfiút, mint az ügyvédet; hanem Bordás erre azzal felelt, hogy rövidesen feleségül vette a

szép asszony testvérhugát, mikor pedig néhány év mulva a Borsy birtok árverésre került: meg is vette potom áron, jórészben apróbb kölcsönökből s ügyvédi költség-dijakból eredő követelésekkel róva le a vételárt.

Jó szerencse, hogy Borsy Bogdánra egy vén kisasszony nagynénje közel ezer holdat hagyott, mert bizony menten beállhatott volna kolduló barátnak, vagy az ősi birtokba ispánnak az uj földesúrhoz annál is inkább, mert Themis tudományával ugyancsak mostoha lábon állott s ha nem tanácsbiró apja, tán parádészámba se kap abszolutoriumot a kollegiumban. Hanem annál nagyobb gavallér, udvarló hirében állt; kedvelte is jószivéért, bőkezűségéért a czimboraság, aztán félvármegyében se volt különb kocsis nála, ki egyszer-másszor fogadásból még az ostorhegyes füléhez ragasztott tallért is úgy csapta le az első csördítésre a bakos ostorral, mintha ott se lett volna, — sőt egyszer víg poharazás közben lóháton léptetett fel a vendéglő emeleti termébe s ott itatott meg muzsikaszó mellett pár pohár pezsgőt paripájával. Olvadt is kezében a pénz, akár a tavaszi hó, s bizony a vén kisasszony hagyatéka nem sokáig tartotta benne a lelket. No de ha kikopott pénzből, hitelből, talpra állította Bordás Péter, akinek alighanem, megesett a szive egykori jótevője fiának baján, mert mikor Bogdán mind gyakrabban el-

látogatott a házához s minduntalan ott legyeskedett a szép Márta körül, egy izben — hogy éppen sok adósság miatt tanácskéréssel állt elő — jóakaró mosolylyal szólt hozzá:

— Biz ilyen életmóddal előbb-utóbb dobra kerülsz Bogdán, — de mivel úgy látom, hogy a szivedbe cseppent Márta, ha rászánnád magad komoly útra térni — nem állnék utadba, hogy feleségül vegyed.

Bogdánnak fejébe szállt vére, egy darabig csak úgy káprázott a szeme, s mintha ott lóbálódzott volna előtte nehány tuczat diákkori sarkantyús csizmája,amit nagy buzgalommal fényesitgetett a »Peti gyerek«, hanem hogy rágondolt tenger sok bajára, Márta remek karcsú alakjára, parázs nézésére — az ügyvéd tenyerébe csapott.

— Isten bizony nem bánom! csak aztán Mártának ne legyen kifogása, hiszen idestova apja is lehetnék.

Nem is igen lehetett valami nagy kifogása Mártának, — mert ha titokban veresre is sirta égszin szemeit, azért a külföldről ide származott szép barna dzsidás hadnagyért, Blechburg Vilmosért, aki egy év óta úgyszólván mindennapos volt házuknál: csakhamar beletörődött a szülői tanácsba. — Ugyis ki tudja: mi véget ért volna az olyan katonaszerelem? Hiszen Blechberg Vilmos, kit tisztán egy kevély vén nagybátyja tar-

MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT

tott pénzzel, ha bomlottul szerette is Mártát, váltig csak várakozással biztatta, mig az öreg elhal, mert különben ütheti a nyomát annak az egykét milliócska örökségnek. — Aztán Borsy Bogdán, ha viharos negyven évet élt is át, még mindig, szép szál férfiú volt ám, akin nem egy asszony felejtette még rajt' szemét.

Alig telt bele pár hét, meg is tartották a fényes lakodalmat. Kivált a szép Márta volt mellette, hogy ne huzzák-halasszák az esküvőt; ha már meg kell lenni, legyen meg mielőbb! — Mikor aztán a nagy vigasság utáni hajnalban elővágtatott Bogdánnak pompás négyes quodlibet fogata, hogy a fiatal párt az ősi Borsykastélyba röpítse, az örömapa, a vihánczoló paripák felé kacscsintva, féltréfásan súgott oda hozzá:

— Hanem ezentúl — ahogy megigérted — *kettős* is elég legyen ám a *négyes* helyében.

Bogdán, aki szinte beleolvadt a szép Márta csodálatába, amint ez az átvirrasztott lakodalmas éj mámorától lázasan kipirult arczczal útrakészen állt mellette, keserű boszankodással vetette vissza:

— Saját keresztelőjén, lakodalmán, temetésén igazi nemes embert még a pokolban is megillet a négyes, — no de ne töprenkedj apámuram: engem az ilyen négyes ezentúl már csak *kikisérhet!* . . .

Nem is tudta felőlük pár hónapig senki: élnek-e, halnak-e? Bogdán egész beleszédült a nagy gyönyörűségbe, hogy hosszú, viharos legényeskedése után megizlelte a házasélet színmézét. Színméz is volt ez az élet előtte: még pedig »*a legjava rajméz*«; amint hébe-korba ellátogató ipjának szerette mondani — s dehogy is hagyta volna Mártát csak egy napra is magára, mikor a szép harmatüde asszony, szinte kedveltetve magát (mintha bizony nem éppen ő leste volna minden gondolatát!), minden közeledését csókos mosolylyal fogadta, minden ölelését csókba fullasztotta. Aztán otthon tartotta a fáradságos munka is: nagy szorgalommal feküdt neki a gazdálkodásnak. Való igaz, hogy kétszeres oka is volt rá, mert Bordás Péter — ha kifizette is úgy előleges hozomány gyanánt rengeteg adósságát, — óvatos prókátor s gondos apa létére legott Márta nevére kebeleztette a kifizetett nagy összeget, úgy hogy a szép birtok csak névleg volt már a Bogdáné. El is tökélte erősen: csak azért is megküzd a százfejü hidrával, mert ha utolsó férfi sarja is családjának, ha majd fia talál születni, hadd mondhassa el ez, hogy része volt apai jussban is! Jó útratérés nem hiába fele siker, mert kisvártatva az a szerencse is érte, hogy éppen e tájt szakadt vége egy nagyon kétes régi családi perének, melyet pedig legény korában szivesen elcserélt volna akár

egy billikomos agárral is — s most valahol a Dunántúl néhány száz holdat ítélt neki oda a törvény. Hanem hát mint mindennek, ennek a szerencsének is megvolt a maga ára: meg kellett válni érette jó darab időre a színmézes családi fészektől. Bele is tellet vagy három hónap — Bogdánnak egész örökkévalóság — mig sorra járt biróságot, ügyvédet, peresfélt, s úgy ahogy rendbehozta a gazdátlan birtokot. Hogy aztán hazatért, majd leszédült a nagy örömtől: keresztelőre érkezett. Mártának éppen házasságuk hetedik hónapjában fia született. Hej, most vált már igazán az a színméz mérhetlen édessé: no már így nem is fordítják meg majd utánna a Borsyak ezüstnyilas czímerét! Nagy keresztelőt is tartott roppant örömében s még a lassankint fukarrá váló Bordás se zsörtölt egy kis költekezésért, mikor ilyen ritka örömünnepre virradtak, — no és aztán az a váratlanul visszaperelt birtok is nyomott valamit a latban. — Csakúgy visszhangzott a vendégek víg zajongásától késő éjszakáig a Borsy-kastély, ahogy mind sűrűbben ürült pohár-pohár után. — Szívta is Bogdánnak vérét nehány legénypajtása turbékoló életmódjáért s nem egy hamis tréfa vegyült közbe az éppenséggel meg nem késett keresztelő fölött. — Még Blechburg Vilmos sarkantyúja is megpengett az ódon termekben, — de hogy is ne, mikor odatartozott ő is a vígczimborák bizal-

masb köréhez. Széles jó kedvvel is koczczingatott sorra, volt is oka reá, hisz alig féléve, hogy egy bolond guta halálba ragadta a kevély nagybácsit s most már korlátlanul övé két millió forint. — Nem is soká marad már az ezrednél, illik is hát, hogy még egy sort mulasson a sok jó pajtással. Aztán illenék is nehány utolsó szót váltani Mártával, hiszen ha rágondol egy-egy csábos mosolyára, édesen fájó érzés nyilallik szivébe. — Alkalmasint ez az emlékezet vitte — talán öntudatlanul is — egy távoli félhomályos szobába, ahhoz a kékselymes bölcsőhöz, melyben nyugodtan szendergett a ma keresztelt gyermek, kinek rózsás arczocskáját a vitéz hadnagy csókkal érintette, — alkalmasint Mártát is az édes visszaemlékezés tartotta gyönyörös zsibbadásban, — mert bizony csak hagyta (vagy tán észre se vette), mint hajol föléje Vilmos gerjedelmes tűzben égő szemmel, mint tapad a szája lángoló arczára Olyan gyorsan esett, akár a káprázat bűvös játéka legalább is Bogdán, ki a harmadik szobában épp egy tükör előtt haladt el s hogy belepillantott, káprázatnak vélte, *amit* abban látott. Hogy is lehetett volna egyéb, mikor csak a gyermek szelid arczocskáját látta, hogy a szobába besietett — no meg később egy fél katona-*keztyűt* a kék selyem bölcsőben. Egy darabig csak állt mereven, mint szélütött ember, aztán dühös keserűséggel a

hadnagy után indult. Hanem azt már sehol sem találta; alig néhány percze, hogy kirobogott kocsija a kastély udvarából. — Valami mondhatlan fájdalom szorongatta szivét, torka szinte kiszáradt az emésztő láztól. — No ha kiszáradt, segitett rajt menten a czimboraság, mely ott fogta, amint nagy komoran elhaladt mellettük . . . Még a hajnal is ott érte Bogdánt, ott érte a dél is, pedig elszéledt mindenki. Ivott mohón, legény korában se jobban. Azon mód ólmos fővel egy tilburiba fogatott, aztán ráesett Mártára: üljön fel melléje egy kis sétakocsizásra, úgy is legjobb orvosság az ilyen átvirrasztott éjszakára!

— Hallod-e Márta, azt mondták tréfásan a czimborák az éjjel, hogy alighanem forróbban sütött a nap ránk, amiért ily hamar apasággal örvendeztettél meg — szólott Bogdán, mikor már vagy negyedórát kocsikáztak csakúgy kettesben a tiszakertek felé.

— Talán nem is a nap: szerelmünk volt forróbb — tudhatja azt édes! — nevetett vissza Márta, majd lassankint álmatagul veszett el nézése a buzatáblák ringó tengerén.

Bogdán előtt egyszerre elsötétült a világ. Szemei vérben forogtak, szinte vadul kiáltozott:

— Ne is védekezzél hűtelen teremtés! kardja s egy ott feledt keztyűje volt annak a csodálatos napnak. Együtt pusztulunk ma halálba, kárhozatba!...

Pillanat alatt egyik kezével roppant erővel magához szorította Mártát, úgy hogy ez kínosan feljajdult, aztán veszettül a lovak közé csapkodva, közzéjük lökte a gyeplőszárat. Őrületes pár pillanat mulott el. A megvadult lovak szédítő sebességgel rohantak tüskén-bokron előre s már szinte előttük tátongott a Tisza mély medre, mikor a kocsi egy csonka fatörzsbe ütközve — felborult.

Márta ájultan terült el a magas harasztban, a lovak pedig egyet fordulva a tiszakertek belseje felé, vakon ragadták tovább a kocsi roncsain Bogdánt, ki még akkor is görcsös kezekkel vagdosta őket, mignem véresre meghurczoltan, eszméletlenül rogyott össze.

*

Vagy félév múlva a lipótmezei tébolydából temették el Borsy Bogdánt. — Bizony néhány hivatalos személyen kivül csak Bordás Péter jelent meg a temetésen. A menetet ezüstre vert szerszámu nyalka négyes fogat zárta be: Blechburg Vilmos üres fogata, aki épp aznap a tavaszi lóversenyen futtatta lovait, hogy visszanyerje roppant veszteségeit.

Ahogy a gyászmenet a temető kapuján befordult, Bordás Péternek pipacspirossá vált arcza, — pedig hát nem is történt egyéb, mint hogy egy hirtelen szélroham véletlenül felforditotta a koporsóra aggatott ezüstnyilas czímerek egyikét...

A SEIK KARDJA.

Három fitestvér közt éppen a legfiatalabbra, Gézára szállott legkisebb rész apjok rengeteg vagyonából: szólván Vécsy György végrendelete akként, hogy középső fia félannyiban részesedjék, mint a legidősebb s a legifjabb ismét félannyiban, mint a középső. — Igy is kitétt Géza öröksége vagy kétezer holdat a hires kokándi határon, hol minden darab föld megannyi dús tiszaáradványos korhany, — ide nem számitva anyai nagy örökségéből megmaradt száz holdnyi, tatárkát is alig termő szirtes értéktelen birtokát valahol a Verchovinán, melyen csak azért nem adott eddig is túl, mert a potom vételárból tán félévig se szivhatja vala kedvencz havannáit.

Vécsy Géza még csak pert se támasztott, a miért kötelesrésznél is kevesebbre szorult; — igaz, nem is volt afféle sovár agyarkodó ember, kit sárga irígység fog el testvérei nagyobb szerencséjén, aztán egyéb gondja is volt e tájt: nehány barátjával valahol Arábiában kóborolt tigrisvadászaton s nem is tért vissza hamarább, mig két fenevadnak bőrét magával nem hozta,

rádásul egy derék dömöczki kardot, melyet egy ősz seiktől kapott ajándékba. — Egyik vadásztársa, Kadarkay Muki gróf ugyan azzal tréfálkozott a kaszinó-tagok bizalmasb körében, hogy Gézának jó csomó aranya bánta azt a kardot; de hozzátette azt is, hogy a seik leányának, a a szép Sobeihának, kit nem hiába ismert a köves puszták népe »legszebb hajnalhasadáskor fakadó harmatos rózsa« néven, bizony kardráadás nélkül is felért a mosolya Kaaba kincsével is. Ott is diszelgett a régi görbe penge két tigrisbőr között Géza pompás pipázótermében, a ki nem is soká vesződött az örökölt ősi birtokkal, bár ideig-óráig nagy buzgalommal látott a gazdálkodáshoz; hanem hogy állhatatlan, különczködésre hajló természete csak nem hagyta nyugton, tizenötezer forint évi bérért legidősb bátyja kezére bocsátva jószágát, a fővárosba költözött s minden idejét a sport és kaszinóélet közt osztotta meg. Pazar berendezésü lakásán hetenkint egyszer bizalmas tereferére gyült össze a garçonok crémeje s megesett nem egyszer az is, hogy a művészet nemes pártolása czimén Thaliából odaédesgetett nehány nagyralátó virággal részvételével olyan zajos, furcsa, mámorral fűszerzett garçon-esték estek, hogy alighanem beváltak volna valami ujkiadásu Cybele ünnepnek.

Olykor, ha belecsömörödött élvezetbe, játékizgalomba, nehány hétig bejárta a félországot;

ilyenkor felülkerekedett benne ritka szép zseni-jének senyvedő lángja s hol régészeti, hol ornithologiai buvárlatokra adta fejét, a mi nem is utolsó bajlódás ilyen finnyás gavallértól. Ha szegény embernek születik, talán jeles tudóssá is válik; még így is, hogy mihamar szalmatüzzé lohadt munkássága, értékes gyüjteményre tett szert, sőt a mocsárvilág szárnyasairól hevenyészett jegyzetei bizony jobb sorsot is érdemeltek volna, minthogy illatos levélkék s egyéb gyöngéd emlékek halmazában elfeledten szanaszét heverjenek. Hanem a mint a lóversenyek ideje elérkezett, vagy a mint egy-egy kedvesebb levélke útban érte: czinikus mosolylyal verte le finom hosszú ujjairól a régi okiratok, urnák, fegyverek penészét, preparált madarak tollfoszlányait — s másnap már ott tippelt a turfon, kivette részét a kaszinóélet pikáns szószapulásaiból s elegáns fesztelenséggel siklott át a nagyuri termek ragyogó parkettjén. Bátor fellépésével, csillogó eszével kedvencze volt a legfinnyásabb köröknek is, s nem egy női szív rezzent meg délczeg, szép alakjának láttán, nem is hiányzott egyebe, mint a valóságosnál vagy tizszer annyi jövedelme, hogy a szerepvivők legelsői közé emelkedjék. És csakis egy *hajszálon* mult, hogy roppant gazdagság, magas rang nem hullt az ölébe. Az is igaz, hogy legszebb aranyszín volt az a hajszál: Olga herczegnő hajszála. A herczegleány

csak pár hét óta időzött a magyar fővárosban apjával, kinek elődei azon apró német államocskák egyikének voltak uralkodó herczegei, melyeket egyetlen csapással egy kalap alá kerített a porosz vasember.

Esze nélkül, naiv lelkének ábrándos vakságával beleszeretett a herczegnő Vécsy Gézába. Most is, hogy egy főuri estélyen, táncztól, szerelemtől felgerjedten, kezet kézben tartva, egymás mellett ültek egy félreeső kis szalonban, — a herczegnő, hogy Géza csak nem tágított esdekléseivel, kibomlott dús aranyhajából kitépett egy ragyogó szálat, aztán hüvelykujja körül fonva (bizony sokszor kellett körülfonni) nagy ügyesen gyűrücskét szőtt belőle, s megrezzenve húzta az ifju ujjára.

— Ez az én jegygyűrüm — sugta nekipirosodva, — zárja a szivébe azt is, a ki adta, azt is, hogy miért adta, mig meg nem kérlelem frigyünkre atyámat.

Géza csak úgy szédült büszkeségtől, szerelemtől. Csókokkal halmozta a herczegnő kezét, miközben egy-két aranyszál szénfekete haja közt csillant meg.

— Tartok tőle herczegnő, hogy csak ez a drága gyűrücske lesz holtiglan enyém, de a ki adta — soha! Hacsak felényire is szeret, mint én, könyörgök: esküdjék meg velem titokban, ha másként nem lehetne.

Akár alig kipattant liliom, a herczegnő arcza olyan fehérré vált; meg-megremegett a kínos habozásban, mikor aztán hosszasan egymásba olvadt szerelmes nézésük, Géza felé nyujtá kezét. Majd, hogy épp felharsant a teremből a zene, ijedten állott fel.

— Adja karját Géza, mig gyanút nem költ hosszabb elidőzésünk. Higyjük hát a jobbat.

Hogy megindultak, közelebb hajolva, szinte daczczal folytatta:

— És ha hasztalan emelnék szót atyámnál, fogadom, hogy akarata ellenére is csak a magáé leszek.

Ezt vallotta szive hangos dobogása is, a mint Géza nagy boldogan, szédítő sebességgel megforgatta a valczerben. A hogy helyére vezette, Géza kézérintést érzett a vállán. A herczeggel állt szemben, ki mosolyogva fogta karon, s a mint egy-kettőt kerülve az erkélyre értek, nyugodtan szólt hozzá:

— Láttam mindent, tudok mindent. Legyen nyugton, figyelnek ránk. Ha szigorúan nem tiltanák családi érdekeim, nem állnék utjában, hogy leányom öné legyen. — Ne is kisértse meg tehát, a mi merő képtelenség. Mint gentlemantől elvárom, hogy nem tekinti egyébnek leányom szavait, egy gyermeteg lélek álmadozásánál, mi soha meg nem valósulhat.

— Még egyet — folytatta édeskésen mo-

solyogva, — hálám gyanánt ajánlok egyet. Ismerem körülményeit. Latba vetem szavam érdekében, s csak öntől függ fiatal barátom, hogy tekintélyes álláshoz jusson. Akarna-e például attaché lenni a párisi nagykövetségnél?

Vécsy Gézának fejébe szállt büszke, szilaj vére. Közel állt hozzá, hogy keserűségében valami esztelenséget kövessen el; hanem a mint a nyitott ajtón megpillantotta a herczegnő bájos arczát, s eszébe jutott a titkos igéret, fagyosan hajolt meg.

— Megköszönöm kegyességét herczeg; de igaz magyar nemes becsületét, elvét, szerelmét áruba nem bocsátja soha.

Azzal sarkon fordulva, bódult agygyal vegyült a hullámzó fényes társaságba. Még egy utolsó tánczra kérte a herczegnőt, hogy tudassa vele a kínos esetet.

A búcsúzásnál a herczegnő álmatagúl rávetve szemét, alig hallhatólag susogta:

— Gondoljon a gyűrűre — viszontlátásra a holnapi futtatáson.

Hasztalan várt Géza másnap Olga herczegnőre, hasztalan járt kelt azután is: csak annyit tudott meg, hogy a herczeg leányával a báléj reggelén, senkitől sem búcsúzva — elutazott. Nem is látta többé soha, pedig lelkéből kiválva, járta sorra a kontinens minden ismertebb helyét. A herczegi kastélyban sem jött nyomára egyéb-

nek, mint hogy egy év előtt nem is térnek vissza! Vagy egy félév mulva közölték a lapok, hogy Olga herczegnő férjhez ment egy rémgazdag orosz főúrhoz. Bizony pehelynyit se nyomott a latban se kesergő szerelem, se Géza ősi származása a hadverő száznyolcz nemzetség egyikéből. Bizony csak az aranyszál-gyűrücske maradt meg számára.

Hjha a családi érdek mégis csak az első érdek!

Mintha szíverét vágták volna ketté e naptól: tengődéssé sorvadt Géza egész élete. Ha nem is feledte azt az aranyszőke Madonnafőt, csak kiheverte nagy keserűségét; hanem vagyonilag teljesen tönkrement. A nagyuri társaság, kártya, tőzsdejáték, versenyek mihamar nyakát szegték. Mélyen a testébe vágódott az uzsorások karma, apránkint eladogatta drága gyüjteményét, megvált fényes butorzatától is, s hogy utóvégre birtokát el ne kótyavetyéljék, idősebbik bátyja váltotta magához, átvállalván adósságai kifizetését, azonfelül kétezer forint évi járadékot is biztosított neki. Lassankint elmaradt a high lif körökből, mignem egyszer csak hire hamva veszett. Már jóformán napirendre is tértek fölötte a nagyuri pajtások, mikor egy év mulva az őszi versenyekre ismét előkerült. Csak oly kifogástalan, minden ízében nagyuri gavallér volt, mint mikor csoportosan fogták körül,

hogy megbámulják híres csárdás-tánczát, csakúgy szórta ismét a pénzt, akár hitvány kavicsot s szép olajbarna arczán ujból felragyogott sok szép asszony szeme. Még azzal a czifra megtiszteltetéssel is dicsekedhetett, hogy megütötte bankját egy bonvivant idegen királyfi, ki akkortájt itt mulatott nehány napig a főurak körében.

Aztán egy nap búcsútlan, nyomaveszetten tünt el ujfent. Meg visszajött jövő őszre, de csak egy hónapra, s így tartott ez a rejtélyes, kóbor élet éveken át; a vándormadár nem pontosabb, mint Géza volt, hogy kivegye részét az egy havi pünkösdi királyságból. Egész legenda támadt viselt dolgairól: egyik azt beszélte, Monakóban próbálgatja szerencséjét, a másik azzal tréfálkozott, hogy alighanem a szép Sobeihához csapott, sőt akadt olyan is, aki rejtélyes mosollyal sugdosta, hogy útja az orosz határ felé vezet, odahuzza a vesztett menyország — az az arany hajszál.

Egyik őszszel Muki gróf épp a lengyel határszélen vadászgatott, mikor eltévedve, egy kis tanyára vetődött. Az orosz kecskepásztor, a tanya gazdája bojtárját adta melléje, hogy elvezesse a szomszéd faluig. Rengeteg sűrüség, roppant szirtek között vezetett az utjok, mikor a tanyától pár száz ölnyire, keskeny meredek völgy szélén cserépzsindeles házacska fehérlett eléjük.

— Ki lakik ott? kérdezte a gróf egy szirtre pihenve.

— Valami furcsa tudós úr — felelte a bojtár.

— Tudós, itt az isten háta mögött? hát aztán mit csinál az itten?

— Az övé ez a kis erdőség, aztán vadászgat, furcsa madarakkal vesződik s túrja a sok könyvet.

— Hát aztán megél-e belőle?

— Hogyne élne! van annak mindig pénze, hiszen a gazdámnak évenkint száz forintot fizet, amiért főzet neki; pedig sokszor megesik, hogy az úr maga készíti el otthon eleségét, ha vadat hoz haza.

— No ezt a csodabogarat csakugyan megnézem — kaczagott fel a gróf.

Intett a bojtárnak, hogy csak várakozzék, azzal megindult a völgynek. — Nagyokat csúszott, megtépte a szederinda, csuron vizzé is vált, mig a kis házhoz ért. — Ahogy a pitvarablakon betekintett, nagyot kiáltott csodálkozásában: Vécsy Gézát látta a tűzhely előtt kopott darócz vadászöltözetben, hosszúszáru fakó csizmában, füstösen, kipirultan. Jó darab húst forgatott a nyárson, mellette egy üvegcse borovicska, félig kiüritve, — az ajtónál pedig gyönyörű parasztlányka vállig felgyűrt karokkal tésztát dagasztott.

Géza elképedve kapta fel a fejét, hanem megdöbbenése csak egy pillanatig tartott. Le se tette a nyársat, a hogy mosolyogva mondotta:

— Ha már csodaképpen rám akadtál odúmban, hát csak térj be pajtás; éppen jókor jöttél: itt a friss őzderék, elég akár négy éhes embernek is — szakácsod se készíti el külömbül.

— De hát mi a szél ütötte fejed, hogy ebbe a remetelakba húzódtál, hiszen kénytelen se vagy vele.

Géza egykedvüen vonta fel a vállát.

— Nem érdemli meg ez az arasznyi lét, hogy csak egy szót is vesztegessek: mit, miért cselekszem? Megélek nyugodtan, tán elégedetten is életmódom mellett. Mégis jó, hogy túl nem adtam anyai örökségem morzsáján. No de kész a sült, nézd hogy nekipirult, akár növendék lány egy hamis tréfára. Igyál előbb a borovicskából. Ne is szabadkozz: öt éves, magam főztje. — Masinka, hozz poharat!

Muki gróf csak nézte elképedve, mint szeldeli nagy ügyesen az agyonspékelt sültet. — Akár született szakács állt volna előtte.

— Géza, ne vedd sértésszámba — hisz tudod, mennyire szeretünk mindnyájan, — hanem ha netalán anyagi gond szorít, ajánlok valamit. Fogadd el felvidéki fürdőmben az igazgatóságot, ötezer forint fizetés jár vele, — no

és azért csak oly barátunk maradsz, mint eddig; minek kinlódnál itt!

Vécsy Géza harmadizben öntötte teli a poharakat. Fele is elkelt már a sültnek.

— Csak maradjak az, amivé lettem, — balgaság is volna röpke árnyakat hajszolni — szólott aztán megszorítva a gróf kezét. Ötezer vagy kétezer forint jövedelem, az nekem egész mindegy, ha nem lehet annyi, mennyit szükségesnek vélek mult életmódom folytatásához. Így a mim van elég, sőt több a szükségesnél. Kétezer az apanage-om, másik két ezret megkeresek mellé irogatásimmal, persze nem a magam neve alatt, s Bécsbe is szállitok madár-preparatumaimból; tizenegy hónapon keresztül alig költök magamra pár száz forintot, a fennmaradó pár ezer, mit szinte fukarúl rakosgatok félre, éppen elég arra, hogy egy hónapot uri módon töltsek körötökben. Ez az oka, hogy csak addig láttok. Bolond dolog, de már nem változtatok rajta soha. No igyál még egy pohárkával.

A gróf még a búcsúkézszorításnál is váltig kérlelgette, hanem Géza csak rázogatta fejét s felcsillant a szeme, mikor a távozó után mormolta:

— Ejh, elég jó barátom a magány s a munka, és ha el is fog koronkint a komorkodás, megvigasztal egy-két pohárka, no meg Masinka is!

Egykedvüen, merőn nézett a gróf után, a mig csak el nem tünt a sürüben.

Majd, hogy a nyitott tűzhelyhez lépett, jó csomó korom hullt eléje. Dörmögve gyűrte fel ingujjait, fejébe gyűrt egy ócska vadászkalapot, leakasztott a szegről egy rozsdás görbe kardot, — a seik ajándékát — melynek biz letüntek szebb napjai, létrát támasztott a nyitott kéménybe s lassan felmászva, nagy vagdalkozással kezdte tisztogatni a sok összecsapzott kormot . . .

Még akkor is ott vagdalkozott, féltesttel kiemelkedve a kémény tetejéből, mikor a gróf még egyszer visszatekintve, sokáig eltünődött: a kit ott lát, bús különcz-é, vagy őrült? . . .

SZARVASBŐGÉS.

Voltaképpen, ha rabság volt is élete, mégis csak rút hálátlanság volt Palitól, hogy olyan kényesen fordította el büszke fejét Latorczaynétól, aki pedig kis fehér kötényéből kedveskedve kínálgatta frissen sült czipóval, sok jó csemegével. Hasztalan is enyelgett ezuttal vele a gyönyörű asszony, — hasztalan cziróga tta homlokát, karcsú termetét: Pali fel se vette, s csak úgy féloldalvást nézett rá merőn, csillogó nagy kékesfekete szemeivel, aztán hátraszegve pompás nyakát, nagyurias méltósággal tartott egy hatalmas jegenyefenyőnek, — majd békétlenül egyet vakarva idomos fülein, a magas rácsos kapu keresztfájára fektette fejét, s épp hogy közeli kürtszó hangzott, hosszú panaszos bőgést hallatott, már amilyen egy ilyen — rabszarvastól kitelik.

Remek tizenkét agancsos is volt, még rab létére is remek — Pali, ahogy elnevezte Latorczayné, mikor három év előtt — épp hogy összekeltek — megajándékozta vele férje.

Mihamar is könnyen tűrte az ilyen uri rab-

ságot, hiszen jó darabka övé volt a százados parkból — ha magas kőkerítés zárolta is körül; aztán kedvelték, beczézték, csak hogy asztalhoz nem ültették. Mód nélkül is ragaszkodott a szarvas Latorczaynéhoz, s csakúgy kora őszszel kezdett mindig szeszélyessé, haragossá válni, olykor napján neki is bőszült: talán a szabad czimboráknak távolból elhangzó szerelmes bőgése tette izgatottá. Most is nagyokat dobbantott finom lábaival s meg nem is állhatta Latorczayné, hogy galambnyi epéskedéssel nagy bohón meg ne fenyegesse:

— Hát csak eredj te csúnya! Úgy-e azt szeretnéd, ha csemegézés helyett kaput tárnék neked? Tudom is: búcsúzatlan tünnél el örökre háládatlan jószág.

Majd kis babos kendőjét csalogatólag meglibegtetve, dallamos nevetéssel folytatta:

— No gyere már ide te buksi, kapsz egy kis tortától. — Hallod-é a kürtszót, nem ezerszer jobb-e neked most itt, ahol nem csahol rád kopó, nem öl meg a golyó? . . .

Hanem biz a szarvas csak adta tovább a haragost s még meg is öklelte a hatalmas kaput, amint elhaladt ott a vadászcsoport. Elől Latorczay János öreg vadászával, három erdővéddel, nehány eleség- s szerhordó emberrel, leghátul ballagott el-elmaradozva Csapy Dezső, az egyetlen vendég, aki nem hiában állt vakmerő, szen-

vedélyes vadász hirében, mert első hivásra szinte lóhalálában sietett a szomszéd megyéből, csakhogy a szeptemberi szarvasbőgésre idején érkezzék. Hogy is ne sietett volna! hiszen messze vidéken se volt különb szarvas-állomány, mint a beszkidi rengeteg vadászterületen a szirtes Rabaszkala tája, épp a lengyel határszélen. No és aztán illet is már egyszer meglátogatni János bátyját, kivel különben is olyan távoli magyar sógorságban állott; — legalább ne gondolja az öreg, hogy máig is haragot tart ellene, amiért egy hosszú családi perben elhalászta javarész birtokát.

Mig János úr még egy sort tanácskozott embereivel, Dezső a kapu rácsához támasztotta fegyverét, aztán halkkal odaszólt a szép asszonyhoz:

— Lesz-e valahára vagy egy bátorító szava Eszter, vagy talán másodszor is csak a bolondját járom?

— Ne is keserítsen, Dezső! Aztán mi végre is erőködik? miért is akarja ideig óráig feltámasztani tán csak röpke szenvedélyből azt az elhalt rövidke boldogságot? Felejtse el végképp jobb lesz mindkettőnkre . . .

— Már pedig, ha beleveszek, se mondok le magáról. Őrültebben szeretem, mint valaha. Miért is jöttem volna hivásukra ide, ha nem magáért Eszter? Tudom, hogy csak szegény volta vitte

rá, amiért helyemben Latorczayra esett a választása. Nem is tréfa ám ötezer hold, ha kissé öreg is férjuram; — én pedig mit is nyujthattam volna egyebet hűséges szivemnél, mikor majdnem úgy maradtam, akár a kisujjam, hogy vagy ezer holdam elperelte az öreg. Ha elszedte, lelke rajta, nem is ezt sajnálom! Azért a három év előtt bezárult menyországért sajog, vérzik lelkem, azt a csókot jöttem most megkérni, melylyel úgy is adósom maradt a búcsúzatlan szakításkor.

— Ha vétettem maga ellen, boldogtalansággal fizettem meg értte. Mit ér, hogy eláraszt férjem minden jóval, ha üres szivem iránta, és ha szinte megöl zsarnok féltékenységével. — Minek tagadjam: szeretem még ma is Dezső, s épp azért kérve kérem, távozzék mielőbb s ne akarja látni a romlásom.

Csillogó sötétzöld szemeit olyan esdve, olyan szomorúan emelte Csapy Dezsőre, hogy ez már-már meg is bánta, amiért megbolygatta a hamvadó parazsat; — hanem amint átsiklott a szeme Eszternek izgalomtól dagadozó gyönyörű keblére, csábos termetére, parányi lábaira, hol a bokán felül — amint a szarvas szeszélyeskedve meglibbentette ruhája szegélyét — észbontó alabástromszin csillant meg: édes kábulat borult rá s mig vállára vetette fegyverét a kürtszó hivására, másik kezével a kapu rácsán át

hevesen megszorítva Eszter kezét, lázasan sugdosta:

— Esteli les közben tiz órára visszatérek ide. Ha csak egy szikrát szán és szeret: könyörögve kérem, várjon rám a park tulsó szélével határos kis vadászlakban nehány bizalmasabb szóra Madár se fog tudni róla! Ha ott nem találom: esküszöm, hogy a bolondját harmadszor már csak a halálban járom! . . .

Latorczayné megreszketett a lázas gyönyörtől, titkos remegéstől. — Álmadozva veszett el nézése Dezső daliás alakjának nyomán, s már a a harmadik sziklatetőn is jártak a vadászok, mikor még még mindig ott állott lángragyuladt arczczal, mély elgondolkodásban. — Nem is hagyta nyugton a sok tépelődés, aztán hogy alkonyatra válott, habozva indult a sötétlő parknak, szokott esteli sétára. No és látni is akarta még a szarvast: hátha baja esett szegénynek; hisz reggel még a csemegét is megvetette. Előtte is termett Pali, amint gondosan becsukta a kaput s nem is tágított mellőle, mig áthaladt a bekerített nagy térségen. Egész mulatság volt látni, milyen játékosdit üzött: hol roppant ugrással szelte a bokrokat, hol legsebesebb iramban pillanat alatt legyökerezve állt meg, majd meg tánczoló baktatással keringett körülte, mig csak a tulsó kapuhoz nem értek.

Nagyot dobbant Eszter szive, hogy a kul-

csot a zárban megfordítva találva, pár perczre megállott. Ezerszer is áthaladt tán a fenyveskörítette uton a kis vadászlakhoz, — s hogy most a félig nyitott kapun belebámult a holdvilágította titokzatos éjbe, rejtelmesen megelevenedni látszó roppant erdőségbe, vissza-visszahátrált, mintha minden lombzizegés azt susogta volna: ne eredj! ne eredj!...

— Ejh mi rossz is van egy pár szóváltásban! — erősítgette magában — aztán mégis csak megérdemel néhány vigasztaló szót szegény Dezső, amért férje kipusztította mindenéből s kivel még ő is oly gonoszul bánt el egykor. Már majd ki is nyitotta a kaput, mikor egyszerre elálta utját a szarvas. Váltig hessegette, váltig kérlelte, simogatta: az csak konokul az ajtóhoz támaszkodott.

Latorczayné úgy felgerjedt a váratlan ellentálláson, hogy még rá is ütött tenyerével a szarvas marjára, majd epésen korholta:

— Eredj az utamból te gonosz, nem szeretlek többé s ha szót nem fogadsz, aklodba záratlak.

Hanem a szarvas, akár megérezte volna, hogy erre vezet, s *éppen e perczekben*, a szabadság utja, nem hajtott se szép szóra, se fenyegetésre, s bizony erősebb volt a szép asszonynál, kinek nem maradt fenn egyéb választása, mint hogy visszatérjen, vagy a szarvast

szabadjára bocsássa. Micsoda?... Már hogy futni hagyja, tán örökre is elveszitse régi kedvenczét? Erre ugyan rá nem viszi lelke senki fiának szép szeméért, még tán Dezsőért se, ha ez belevész is értte! Meg is fogta egyik kézzel erősködve az állat szarvát, hogy félretaszitsa, másik kézzel pedig nagynehezen a kaput nyitotta ki, hanem hát a szarvas egy bősz fejmozdulattal csak kirántotta magát, s egyetlen hatalmas ugrással a szabadban termett. Mélyes mélyet sóhajtott fel Eszter, a mint végighangzott a sűrűben a szökevény hangos csörtetése, *tán* még akkor is az után sóhajtott, mikor kis vártatva a vadászlak mellett lázas remegéssel omlott Dezső kebelére...

Pali pedig meg se állt a harmadik határig. Mohón szívta a balzsamos levegőt, kitágult orrát magasra emelte, amint jobbról balról csak úgy visszhangzott az erdő a szarvasbikák bőgésétől.

Gyönyörűség is azt hallgatni. Ezt hallgatta már órák óta szilaj élvezettel Latorczay János is, egy szirtes mélység szélén magasodó százados bikkfához támaszkodva. Már harmadizben jöttek fel e héten, éjente kunyhókba tanyázva, s csak nem jött vad lőtávolba, pedig hajnali les idején a csalogató kürtöt is elővették. Hiúzmódra belefurakodtak szemei a roppant sűrűség homályába, melyben itt-ott csillant meg a hold gyér világa s szinte elállt lélegzete, mikor a mért-

földnyi távolból visszhangzó bőgés mind közelebbről ért fülébe; mignem valahára zajos csörtetéssel felbukkant az oldalt eső kis tisztás szélén egy pompás tizennyolcz agancsos. Nagy büszkén megállott, egyet-kettőt harapott a fűbe inkább kényeskedésből, mint sem ehetnékből, aztán hatalmasan elbődült, százszorosan elhangzó morajt keltve az átellenes hegyormokon. — Kisvártatva kétéves szarvastehén törtetett a tisztásra, — nyomában tizenkét agancsos bika. Alighogy a két vetélytárs egymást észrevette, nagyokat dobbantottak lábaikkal, dühösen kaparták a harasztot, aztán villámgyorsan egymásnak rohantak. — Szeptember a szarvasok nászideje: embernél vakabbá teszi őket ilyenkor a szerelem. Véres harcz is támad, hol két vetélytárs egymásra bukkan. Ez a nehány percz a vadász legnagyobb gyönyöre — s veszte a királyi vadnak.

Sűrűn kopogott-csattogott a két ellenfél homloka, agancsa; vissza-visszahőköltek, hol meg egymásnak rohantak, közben elfojtott bőgést hallatva; agancsaik olykor úgy egymásba gabalyodtak, hogy csakúgy kavarogtak nagy makacsúl körben. A tehén pedig olyan egykedvüen nézte nézte az egész véres, párosviaskodást, akár nem is érette folyt volna; csak mikor a tizenkét agancsos térdre esve letört, szökkent előre, épp mikor Latorczay fegyvere eldördült, s a tizennyolcz agancsos holtan rogyott össze. A

tehén egy szédületes ugrással szelte át a tisztást, a letört bika pedig — ha sebezve, ha sántítva is — utánna s épp ez volt a veszte, mert alig hogy a sűrüig ért, egy másik durranás leterítette őt is, úgy, hogy messzire legurúlt a meredek hegyoldalról.

Nagyot is kurjantott nagy hahhózva Latorczay, mert már az csakugyan a legritkább szerencseszámba esik, hogy egy leshelyből, ujratöltés nélkül, két bikát ejtsen el valaki. Ki is adta vadászának legott a parancsot, hogy ki se zsigereljék a két vadat addig, mig haza nem szállítják, mert egyiket — a szebbiket — a ritka szerencse emlékére, ki fogja tömetni. Aztán, hogy visszatért a vadásztanyára, nem is jött szemére álom az örömtől, s pipaszóval várta sokáig, — de hiába várta — Dezsőt, mert ezt csak a hajnali szürkület hajtotta vissza azzal a panaszszal, hogy biz rá — hiába várta be egy helyben a hajnali lest is — egyetlen sugaracskája se esett Dianna mosolyának.

— Ne is epeszd magad öcsém, ma nekem, holnap neked. Pár nap mulva friss vágásba csapunk, s ha csak hajszálnyi is a vadászszerencséd, beszámolhatsz még egy-két derék agancscsal. Ha pedig nem — ám legyen a tied kisebbik agancsom, — kaczagott János úr, amint a roppant szirtekről lefelé tartottak.

Alighogy a kastélyba értek, Latorczay

máglyatüzet rakatott széles jókedvében a tágas udvaron s meg is kérte Esztert, hogy a vacsorát is odatálaltassa: így illik már ez ilyen sikeres vadászatkor.

Javában is csengtek a poharak, mikor az erdőőrök megérkeztek a rudakra fektetett vadászzsákmánynyal. Amint a földre nyujtóztatták a két pompás bikát, a főerdész — ragyavert vén legény, kinek úgy diszelgett hatalmas tömött bajusza, akár csókának két szárnya meredt volna ki szájából, — nagy szepegve odasúgott Latorczayhoz:

— Nagyságos uram, alighanem hiba esett: annak a tizenkét agancsosnak *karikajegyes* a balfüle.

— Tyhű, aki áldója van Hubertusznak! — kiáltott János úr fejéhez kapva, a hogy a bikához lépett — ilyen csunyamódra sohse remekeltem: istenbizony meglőttem a feleségem szarvasát!

Halk sikoly hallatszott; a szép Eszter nagy bánkódva hajolt a szarvasra. Bizony Pali volt; szép nagy karikaszemei még most nyitva voltak, még most is ragyogni látszottak. Könnye pergett rá Eszternek, ajka megremegett, hogy susogva rebegte:

— Szegény bolond szarvaskám! mért nem hallgattál szavamra, mért is kivánkoztál a tilalmas útra?

Még akkor is különös fényben ragyogott egy-egy könycsepptől a szeme, mikor a máglyatűz világán át lopvást Dezsőre tekintett. Tisztán szomorúság rezgett-e könyben?

A hold, mintha ravaszúl mosolygott volna a szép asszony *oszló* könycseppjein . . .

GYENGE TEKINTETES URAK.

Előállt a régi rozoga bricska, a feketegubás kocsis egykedvüen verdeste nyirfanyelű ostorával a rajzó legyeket, dongókat a mokánykák oldalairól, majd idősviselt kalapja mögé rejtve bojtos pipáját, koronkint nagyokat ásítgatva tekintgetett az alacsony nádfedeles ház felé, melynek oszlopos tornáczán nagy vártatva előgömbölyödött Hamzsa Péter tagbaszakadt telt alakja.

Péter úr lassan végig jártatta szürke szemeit a keskeny udvaron, melynek paréjjal, labodával benőtt sűrűje közül fiók libasereg csőrei — mint megannyi sásvirág — sárgállottak elő, rámordult a gémes kútnál bóbiskoló mindenesre, amiért két süldő veszett sivalkodással túrtamarta a kukoriczagóré rácsozatát a kipirosló tömött csövek után, venyigegyökér botjával taktust vert csizmája orrán, mig kiosztotta parancsait, — aztán, hogy felesége egyet-kettőt igazított jobb időket látott karniolgombos atilláján, sokszorosan állig körülcsavart nyakkendőjén, s egy sort csókolt a fián Jenőn, egy csinos nyulánk legényen — ezzel a bricskába

szállott, melynek féloldala megbillent az érdemes úr mázsás súlya alatt.

— Szerencsével járjatok, tisztelem György öcsémet — kiáltott utánnuk az urasszony, mig az ócska fogat kigördült a kapun.

— El se is maradhat a szerencse; biztos, hogy tárt karral fogadnak — szólt tréfálkozva Péter úr fiához, a faluvégre érve, rámutatván az éppen szemben jövő juhnyájra.

Ugy is tartja az apró babona, hogy szivesen látott vendég az, kivel ilyen nyáj szemben igyekezik. Igaz ugyan, hogy a harmadik faluban pappal találkoztak, mi némi felhőt árnyalt Péter úr pozsgás arczára, no de erre is akad szer, s akár meg is sejtette volna még az aprócseprőségeken is aggódó anyai lélek az ilyen ártatlan veszedelmet: nehány tűt tűzött férje atillája belsejébe, amit nem is késett Peter úr mord nézéssel az isten szolgája után dobni, ahogy elhaladtak. Hanem aztán mikor sivár homokbuczkák közt napestig tartó utazás után sűrűdéskor Simándra érve, tárva-nyitva találták a Dámoczyak kettős födelü kastélyának griff-czímeres nagy kapuját s a kastély kéményeiből sűrű bodor füstfelleget láttak az égnek gomolyodni, Péter úr vigan pedergetve kunkoros bajszát, ragyogó arczczal mondotta:

— Akár a markodban volna a titkárság, no de hogy is lehetne másként, hogy is tagadhatná

meg a jó nemes vér tulajdon véreit! Csak azért jussunk mi is majd eszedbe s el ne bízd ám magad fiam szerencsédben!

Nem is minden bokorban akad ám olyan szerencse, mint Hamzsa uramé, aki hét szilvafás kurta nemes létére sógorának vallhatta a vármegye egyik legelső uri családjának fejét. — Már pedig kissimándi Dámoczy Györgynek nemcsak abból állt a dicsősége, hogy jó néhány ezer hold szállott rá őseiről, de ráadásul alispánja is a megyének, még pedig kedvelt, hatalmas alispánja, kinek egy szemhunyorítására fejet bólint úrtól kisbiróig csaknem az egész vármegye, sőt magának a főispánnak is benfentes barátja. — Hizott is a mája Hamzsa Péternek a nagyuri rokonságon, ha rátartós ember létére nagy ritkán is taposta a Dámóczy portát, no de most már, hogy Jenő embernyi kort ér el s véget ért patvaristáskodása, illik bemutatni a hatalmas úrnak, kinek úgy is csak egy odavetett szavába kerül, hogy a fiút a főispánhoz titkárul bejutassa, mely tisztség éppen most üresedett meg. — Nem is esnék éppen érdemetlenre ez a tisztség; szorgalmas, józan, szerény viseletű ifjú volt Jenő az első naptól, hogy betette lábát a pataki kollégiumba. Mindvégig első eminens maradt, s az alma maternek is diszére vált, czenzorai pedig az ügyvédi vizsgán összesúgtak: neves ember lesz belőle,

ha csak el nem merül! Dehogy is merült el; azontúl is túrta napestig a könyvet, kerülte a korhely czimboraságot s ügyelt is minden tettére, szavára, akár növendék lány. — Nagy ideje is, hogy akadjon egyszer valaki, ki felvirágoztassa a Hamzsa familiát, mert bizony az az ötven holdacska, beleértve még a derék kis tiszakertet is — hiába túrta sok gonddal, sok verítékhullatással Péter úr a földet, — édes kevés volt még a szerény megélhetésre is, kivált hogy Jenő az iskolába került, s ha keresett is valamit a fiú leczkeadásokkal, csak meg kellett végette terhelni a birtokot egy kis adóssággal Hanem most már vége szakad a szűköldésnek, mert ha nem is hozott Hamzsáné, mint afféle szegény, elárvult leány egyebet a házhoz, jó lelkénél s egy kis kelengyénél — hiába volt Dámoczy Györgynek másod unokatestvére — majd kárpótolja busás kamatostul mindezt ezentúl a nagyuri rokon kegyes pártfogása.

Egész bele is kábult Péter úr a sok szép tervezgetésbe, amint végighaladt fiával a hosszú boltives folyosón, mikor pedig benyitott Dámóczy Györgyhöz, aki nyájas mosolylyal szoritotta meg a kezét, nem is nyugodt addig, mig menten ki nem tálalta jövetele okát.

— Éppen idejében jött — felelt az alispán bodor füstfelleget eregetve öblös csibukjából. Vendégül szállt ma hozzám a főispán s mihelyt

alkalom kerül rá, szót emelek fia érdekében. Csupán azt ajánlom, ne tegyen ő méltóságánál erről szóval se említést, bizza csak rám dolgát.

Hamzsa Péter egyet tágított nyakkendőjén, nehogy az öröm megfulassza.

— Megköszönöm uri grácziáját; tudom is, hogy nem vall szégyent sógor úr fiammal.

— Szép, szép; remélem öcsém buzgó kormánypárti — fordult Jenő felé az alispán.

— Munka, folytonos nehéz küldelem volt eddig a kenyerem, nem igen értem rá a politizálásra, — talán nem is értek hozzá — felelte az ifjú elpirultan.

Az alispán egyet bólintott. aztán közelebb közelebb lépett Hamzsa Péterhez. — Vallára tette kezét.

— Kéz kezet mos sógor; most már én kérek valamit cserében. — Ősszel, mint a kormány jelöltje fellépek képviselőnek. Megigéri ugyebár, hogy támogatni fog egész erejével? Tudom úgy is, hogy nagy kortes s tudom azt is, hogy sok ember indul el a szava után.

Hamzsa Péternek csillagokat hányt a szeme, akár torkát szorongatták volna. Kurucz ellenzéki ember volt világ életében, — hanem azért csak kibökte nagy szorongva:

— Megteszem, megteszem . . . . a fiam javáért . . .

Vacsoránál aztán Dámoczy bemutatta a két

Hamzsát a főispánnak s Péter úr csakúgy olvadozott az örömtől, míkor az alispánné sok nyájas szóval tartotta s látta, mily édes-örömest mulatozik fiával a két alispán kisasszony. Még azt a kitüntetést is megérték, hogy sorra koczczintott velük a maga a főispán: különösen nagy kegy olyan magas állásu úrtól, ki csak pár hét előtt nyerte el azonfölül a kamarásságot. Kár is, hogy rég elpusztult a Hamzsák kis levelesládája (úgy mondják, tűz hamvasztotta el), máskülönben feljegyezhette volna Péter úr örök emlékezet okáért e nevezetes esetet a családi annálesekben.

Annál inkább belevéste hát emlékezetébe — akár megannyi rakás arany lett volna minden szava, — mikor az alispán asztalbontás után odasúgott hozzá:

— Nyugton lehet sógor, rendben van minden, hanem elvárom én is a voksokat!

Ez már aztán igaz jó rokoni szó ám! Ebbe már bátran belenyughat. Hanem azért dehogy maradt nyugton: aludni se hagyta a nagy öröm, hiába mélyedt olyan széles selyempuha ágyba, milyent a hétszilvafás portán csak mesemondásból ismernek. Már az igaz, király sem hálhat külömbül: a vakitó hószin vászon csupa virágos czifrázat, hires szepesi takácsok remeke. Különösen tetszett Péter úrnak a régi magas ágyfejeknek pompás faragványa, legfelül szemben két Szatirfő, gúnyoskodó

arczczal. Csaknem megszólalnak. De meg is szólaltak, legalább is Hamzsa Péter kész lett volna arra megesküdni. Csak mikor ijedten kiugrott az ágyból s utánna Jenő is, ismerte fel sógorának s a főispánnak hangját. Nyitjára is akadtak mihamar, hogy a gulaalaku remek cserépkályha kiemelt kürtyőlyukából erednek a hangok. Épp azzal az emeleti szobával volt egybekötve a kürtőlyuk, hol a két úr beszélgetett, úgy, hogy minden szavukat tisztán meghallották kénytelen kelletlen, szinte dermedezve.

— Kifélék, mifélék is voltak mai vendégeid? kérdé a főispán.

— Ágról-végről szakadt távoli sógorság; afféle *gyenge tekintetes urak*. Különben az öreg hires jó kortes, kivel, mint makacs ellenzékivel, ugyancsak szőrmentében kellet bánnom.

— No és letörted karmait?

— Szelidebb lett a báránynál, tűzbe menne értem. Megvallom, kissé restellem is a dolgot, amiért oly árt kellett az ő és tábora szavazatáért igérnem, mit meg se fizethetek. Fiát akarná titkárodul, pedig mint tudod, ezt az állást kérésemre az Eliz testvérbátyjának voltál kegyes szánni.

— No ez bolond dolog — kaczagott a főispán. Így hát vagy egy csomó szavazatot vesztesz s talán el is bukol, — vagy kicseppensz kedvesed kegyéből.

— Nem is tudok más módot a menekvésre, minthogy megkérjelek: tartanád függőben ez állás betöltését a képviselőválasztás végeztéig, amikor bejuttathatod Eliz bátyját, — azt a szegény fiút pedig kinevezed kárpótlásul valamelyik szolgabirósághoz irnoknak; — ezek a Hamzsák úgyis beelégszenek azzal is.

— Gratulálok a salamoni ötlethez, biz isten megérdemli ez a tréfa, hogy nyélbe is üssem kedvedért, no meg — a pártérdekért, ha rövidebbet is huzzák a gyenge tekintetes urak!

Mintha a Szatirfők vigyorgó arcza még inkább eltorzult volna arra a hosszas kaczagásra, mely a párbeszédet követte.

Hamzsa Péter reszketett dühös keserűségében.

— Menjünk, egy perczig se szívom tovább ezt a kárhozatos levegőt — dadogta rekedtes hangon.

Sietve rántották magukra ruháikat, zajtalanul haladtak át a hosszú folyosón, aztán az istállóknak tartva, felrázták a kocsist s mig ez felczihelődött, maguk fogták be a lovakat. — Félóra se telt bele s a fáradt mokánykák nagy búsan poroszkálva döczögtették ki a bricskát a kastélyudvarról. — A griffczímeres ormós kapunál Hamzsa Péter ökölbe szorított kézzel dörmögte vissza:

— Lesz még szőlő lágy kenyér — ha gyenge tekintetes urak vagyunk is! — —

Megeredt az embervásár télen országszerte a haza nevében, s vigan lobogtatta a szél a sok Dámoczy zászlót is. Sorra járt falut falu után a hivatalos korteshad, inkább eszem-iszomból s fitymálással kötekedve néhány bús kuruczczal, mert bizony annyira becsülték vagy félték az alispánt, hogy még csak jelöltje se akadt az ellenzéknek. Szép tréfa is ilyenkor a kortes-út: sorra parolázni, inni s megpörgetni tánczban a darázsdereku menyecskéket, a költségeket meg zsebrevágni; mert hogy nincs ellenfél, a kolomposokra nagyobb dividenda esik. Hanem amint utolsó hét végén nagy vigan Hamzsavárra értek a kortesek, csak leesett az álluk: a lengő zászlókon idegen név állott s a választók lelkes rivalgással kiáltották szembe: éljen Hamzsa Jenő! Mi a patvar? Hamzsa Jenő, az a nápicz semmi ember? Miféle sületlen tréfa! Pedig fele se volt tréfa. Kinek agyában fogamzott, ki tudná azt mostan: csakhogy felléptették. Akár kedves népdalt, melyet — homályban születve — rövid időn száján hord az utolsó gyerek is: így született, terjedt Jenő jelöltsége. Különben is szerették, kedvelték a szerény, ritka szép tudományu ifjút, kinek e tájt már nem egy magvas czikkét közölték a legelső lapok is, szülőfaluja pedig egy szivvel lélekkel szálig mellette állt síkra. Pedig Hamzsavárból egymagából háromszáz választó telik ki s micsoda

választók! Több, mint fele csupa armalista, kik közül néhány vén sas sóhajtva gondol vissza a hajdani megyegyülésekre, mikor ablakon tették ki a szűrét még a kormánybiztosnak is. Biz ezeket egy-két nagyuri parola, kegyes vállveregetés, mézes-mázos beszéd, titokban dugott néhány ropogós bankó aligha veszi le lábukról: aztán orrolnak is most az alispánra, amiért az uj megyei utat — hiába kérlelték — nem falujoknak vitte; az is igaz, hogy szép asszony (éppen Eliz) lakik abban a faluban, merre kihasitották azt.

Kemény, kétes küzdelem állt be a választás napján. Maga Hamzsa Péter vezette az ellenzéki hadat, mely darumódra, hosszú sorokban kitartva követte. Alkonyattájban, hogy a főispán emberei okkal-móddal jó csomó választót elhorgásztak, kétszáz szótöbbsége volt Dámoczy Györgynek; de ki is adta ezzel utolsó erejét s leszavazott még a haldokló is. Hátra volt még a háromszáz hamzsavári s nagy ijedezve látták a kormánypárti kolomposok, hogy hacsak csuda nem esik, biztos már a bukás. Hiába küldte bizalmasát a főispán (a szomszéd simándi kastélyban leste a választás sorsát) azon ajánlattal az öreg Hamzsához, hogy ha le nem szavaznak, a kincstári uradalomból java ezer holdat három forintjával kap jutalmul bérbe s csak a látszat kedvéért fog fizetni nyolczat, — az öreg, ki éppen egy

pártbeli barátjuk lakásán időzött Jenővel, daczczal hátraszegte nyakát s gúnyosan vágta oda:

— Már csak megmaradok *gyenge tekintetes úrnak!*

Mikor már csak vagy húszra olvadt a többsége Dámoczynak, maga ment hozzá kétségbeesésében.

— Bocsásson meg sógor, beismerem, hogy nagyon hibáztam, — szavamra is igérem, hogy jóváteszek mindent, csak tartsa vissza embereit a szavazástól — szólott könyörögve.

Hamzsa Péter csak a fejét rázta némán.

— Államtitkárságra vagyok kiszemelve s ha elbukom, odavész jövőm is; becsületszavamra: zsiros hivatalba segitem Jenő öcsémet, csak mentsen meg a bukástól, — ha kell, biztositékul itt a kezem irása.

Hiába volt kérés-könyörgés, az öreg egyet fordult, némán ballagott ki a szobából.

Az alispán utóvégre Jenőhöz fordult. — Megfogta a kezét. — Szinte remegő hangon kérlelte:

— Ha elbukom, tönkre vagyok téve. Nyakig úszom az adósságban. Nemes lelkéhez fordulok öcsém: mentse meg nevemet, családomat.

Jenő nyugodtan, hosszasan ránézett a vergődő, hatalmas urra. Szó nélkül távozott a szomszéd szobába. Sietve irt néhány sort — visszalépését tudató levelét; — majd hogy egy

meghittje által gyorsan a választási elnökhöz küldte az iratot, választói között termett. Nehány szót sugott apjához, aztán megköszönve a hű ragaszkodást, zúgó szemrehányások közt tudatta hiveivel elhatározását.

— Embereljenek meg a jövő választáskor s életem legszebb napja lesz, ha megválasztanak. — Most hiába, hogy így cselekedjem — megkivánta a név becsülete.

Hogy elnémult lassan a békétlenkedő zajongás, meghajtották a zászlókat, aztán rengető éljenzéssel, víg muzsikaszóval, mint a aki nagy győzelmet arat, megindult az egész had, közbefogva Jenőt, aki — ha csak meg nem zavarja utjait a magas politika, bizony nem sokáig marad — gyenge tekintetes úrnak.

A SVIHÁK.

Fényes politikai pályák ködképei villannak föl egy idő óta a társaság szemei előtt. A mindennapi élet alakjai közül az emberi fantázia, a bűvös lámpák eme legremekebbje egyszer csak a falra vetíti egyiket-másikat, az emberek összenéznek s ha csak egy pillanatig tartott is a jelenés, hetekig és hónapokig tartanak a kombinácziók.

Igy születnek a miniszterjelöltek, ily módon sokasodik meg uj nevekkel a jövő embereinek lajstroma. Néha elég hozzá egy este vagy estély, melyen nagy urak jelennek meg, s a házigazdának már szerencsekivánatokon kell átesnie. Néha ennyi sem kell, csak egy rövid félóra, melyről konstatálják, hogy bizonyos nagy úr, bizonyos bálon, bizonyos szögletben, bizonyos kis urral élénk tárgyalás közben töltötte el az estét, s a jelöltek száma ismét szaporodik egygyel.

Örsy Huba is ilyenformán került szőnyegre.

Derült mosoly ült ki az arczokra, mikor ezt a nevet legelőször emlegetni kezdték, azután összenéztek az emberek és egyik a másiktól

várta: mit fog mondani hozzá? Végre is vállvonogatva kezdték suttogni egymásnak:

— Miért ne? Végre is mostanában minden lehetséges s aztán esze, az van hozzá elég.

— Sőt a fejelágya is benőtt már . . .

Hát Örsy Huba mit mondott a dologhoz?

Végig gondolt az élete történetén és nagyot nevetett hozzá.

— Azt bizony magam is furcsának találnám, ha bársony székről nézhetnék valaha a világ szeme közé.

Egy hét mulva senki sem beszélt többé erről a jelölésről, de Örsy Huba azért megérdemli, hogy ha már a neve felszinre került volt, el ne hallgassam a históriáját . . .

*

Napok óta erős dér ezüstözte be a mezőséget, sőt a laposabb helyek pocsogóit hártyavékony jéggel vonta be a száraz gyönge fagy. Még csak meg se koppant a félhomokos talaj a lovak patái alatt, s jobban már nem is szolgálhatott az időjárás, mint a horogvidéki harrier vadásztársaság szokott késő őszi összejövetelére.

Együtt is volt már napok óta a vármegye szine-java a horogi gyepen, s vigan folyt a hajsza, lógyilkolás árkon-bokron, rókáék bőrére. Ritka nap is mult, hogy néhány ravasz koma irhájával ne adózott volna az uri kedvtelésnek,

s ha olykor egy-két kopó megcsufitott véres orral dőlt is ki a sorból, annál veszettebb csaholással szorította a többi, annál izgalmasabbá vált a finish, s annál inkább kiáradt a jókedv a balkányi kastélyban, hová a vadásztársaság nagy része esténkint összegyült a falkanagynál, Balkányi Ferenczné.

Sok jó tréfa került sorra, sűrűn csengtek a poharak, susogott a bankó a zöld asztalokon. És járta a táncz nagyban, mi kiváltkép egy szép fakadó bimbó kedvéért esett: Balkányi Jernéért. Alig tizenhat éves, gyönyörű, tűzről pattant barna lány: varázs minden szava, mosolygása, perzselő tűz szeme ragyogása. De azért ne igen legyeskedjék vele senki fia, s el ne szólja magát holmi czifra bókkal, mert belesül tisztára ezzel a gyerekkel. Furcsa virágszál az! Kelleténél több vér, még pedig milyen szilaj vér szorult az ereibe; bomlik is minden férfimulatságért: lő, vív, négyes hajt és olyan remekül tudja kiczifrázni a nyolczasokat, hogy öreg parádéskocsis se jobban, aztán úgy megüli a lovat, hogy gyönyörűség nézni — meg se inog rajta. Kár is, hogy nem fiunak született, kivált ha már születése anyja életébe került. Váltig sajnálja is Balkányi Ferencz, hiába egyetlen lánya; meg is fordítják majd a szép ősi czímert, közepén a koronás halfarku tündérrel; idegen név örököse fog majdan duskálni a tizenkétezer holdnyi uradalomban.

Kesereg is, repes is egyszerre az örömtől lelke Balkányi Ferencznek, a mint elkiséri szeme a lányt, a ki most is legelől tart nehány fiatal vendégasszonynyal az istállók felé, a mint az urak vadászat előtt szemügyre veszik a lovakat. Egész sereg ifju veszi őket körül víg tréfálkozással, nagy része titkos epekedéssel is; hanem Jerne csak a paripákat nézi. Sorra járják a hosszú istállókat, mig a lovászok nyergelnek, s mig a peczérek a kopófalkát czorgázgatják össze.

Egyik szegletben pompás idomú négyéves Osztréger-csikót csutakolt a lovász. Gyönyörködve állt körülte a társaság, a mig Jerne csemegével kinálgatta, megveregette homlokát. Hullt is rá a sok dicséret; meg is érdemelte Tatár. Valamivel kisebb tizenöt markosnál, csakúgy tündöklik almásszürke szőre, egyik lába hóka, homlokán kis csillag, gyönyörű alkatu fején irígység se találhat legkisebbke hibát, — széles, duzzadt szügye kitartó erőre vall.

— No még ezt a derék csikót nem is láttam! mi volna az ára Ferencz bátyám? — fordult Balkányihoz egy vállas, feltünően szép fiú, épp ki legelől állt: Örsy Huba.

— Kétezer forinton alul nem igen adnám, ha eladó volna. Magam nevelése, tegnap hozattam át a szomszéd tanyáról, alig hogy féligmeddig belovagolták.

Örsy Hubának nagyon a szivébe cseppenhetett a csikó, mert le nem vette róla szemét. Híres lovas is volt, hozzá nagy lócsiszár s megesett nem egyszer, hogy jó borsos áron rásózta a mutatós, de holt koldus lovat, kinek szeme nem volt helyén. De hát ez már hozzá tartozik az uri tempóhoz, még csak haragudni sem illik értte, mert ráadásul ki is kaczagják a felsült czimborát. Hiába, szemesnek a vásár!

Huba nagy tetszéssel biczczentgette fejét s a mint végigméregette Tatárt, alighanem az forgott eszében: milyen csinos pénzt nyerhetne rajta; bizony pár heti belovagolás után, ha kényére idomithatná, kétannyit is kapna értte!

— Ejh, emberelj meg vele, Ferke bátyám; terem nálad különb ló is ennél, velem meg nagy jót tennél, mert ugyis kikoptam a biztoslábu hátasokból. — No, megadom értte a két darab ezrest, — faggatózott tovább.

Ferencz úr kötekedve rázta a fejét.

— Pedig nagyon rávásott a fogam, nem is nyugszom addig, mig kezemre nem kerítem.

— Már pedig, hacsak *el nem lopod*, öcsém, nem eszik az zabot nálad, azt pedig még csak tréfaszámba sem tehetnéd, mert éppen most adtam a leányomnak! — kaczagott Ferencz úr egész tüdejéből.

Sort nevettek az urak is, csak Huba pirosodott fülig, a mint a csikóról hirtelen Jernére

nézett. Nézte hosszan, merőn, mint öleli kedveskedve magához a csikó nyakát. A leány pedig, a mint észrevette Huba nagy megütközését, egyet suhintott ezüstgombos lovaglóostorával, aztán félvállról hamisan viszamosolyogva mondotta:

— Bizony tőlem se meg nem kapja, se el nem lopja, hanem ha már annyira szemet vetett reá, *mellette* lovagolhat ma egész délelőtt, aztán gyönyörködjék benne kedvére! Lóra urak!

Alighogy a kastély kapuján kikanyarodtak, inba is vágta vasderesét Huba s nehány hatalmas szökéssel Jerne oldalához rugtatott. Az urak nagy része hol irígykedve, hol gúnyosan nézett utánna, aztán megeredt a szűrés-szapulás a meghiusult vásár fölött Huba rovására.

— Úgy vélem: aligha nem adós marad a vételárral, ha szaván fogja Ferencz bátyánk, nehány estén úgy is rosszul szolgált neki a kártya! — vetette oda Keszy Jenő, egy szomszédfalusi fiatal birtokos.

— Sose törődjetek ti az ő bajával, száz csávából is kivágja ő magát — vágott közbe Csik Pista, a kerület főszolgabirája, kinek Huba ezuttal hetek óta vendége volt. Egy év óta már a harmadik négyesét tudom s mindegyiken busás nyereségre tett szert. A mostani négy madárhúsut is harmadfélezer forintért kinálgatja Kanyáry Gyurinak, pedig bizton tudom, nincs többjébe ezer forintjánál.

— De hát kicsoda, micsoda is ez a ti Hubátok? — kérdé czérnaszál hangon egy vékony dongáju idegen megyebeli fiatal úr.

Keszy Jenő gúnyosan vonta fel a vállát.

— Valahonnan a Felvidékről való, bár alig hiszem, hogy tiz percz alatt át ne nyargalhatna a birtokán. Különben derék czimbora, pompásan iszik, kártyázik és verekszik, ráadásul telivér svihák vér szorult belé. De az is igaz, hogy kedvesebb svihákot sohasem ismertem . . .

Hát az igaz, csapott is Örsy Huba akkora szelet hűhót néhány tiszavidéki megyében, hogy elállt szeme-szája sok jó alföldi gavallérnak. Zseniális legény is volt, — elszánt és vakmerő, majdnem öles alak, szép alkibiadesi fő, — kissé gúnyoros modorú, s minden szava, mozdulata fesztelen előkelőségre vallott. Hanem, ha várnak is beillő ódon kastélyban ringatták is bölcsőjét, még se szakadt rá több az apjáról kerek ötven holdnál, kilenczedmagával osztozkodván a nehány száz holdnyi sovány, kavicsos felvidéki birtokban. Rádásul ugyan neki jutott, mint legifjabb fiura az ódon tornyos kastély, hanem csak adósságba keverte a fenntartása; hagyta is nagy részét sólymok tanyájának. Hanem azért megélt, még pedig urasan, ha szorította is a sok baj. Olykor napján ugyan alig volt zsebében annyi, hogy kifussa egy napi zabjára négy jukker lovának, no de mire való volna ilyenkor a sok gazdag alföldi czimbora,

ha még be se hajtatna hozzájuk néhány hétre, hóra, mig fordul a koczka? Fordult is kivált fürdőzés idején, mikor az urak sűrübben forgatják a 32 levelü bibliát. Aztán képviselőválasztás is gyakrabban esett még abban az időben, de soha az ő hire, tudta nélkül s ritkán is bukott el, kinek pártján körmönfont ügyességgel végig korteskedett. Hozott bizony ez is szépen a konyhára!

Aztán úgy adta az urat, olyan előkelő fel sem vevéssel beszélt minden pénzdologról, mintha minden országrészben legalább is egy uradalma volna. Szívesen is látták ha jött, két kézzel is marasztalták, ha távozott, hiszen csupa öröm volt hallgatni sok tudásra való beszédjét és tréfás kalandjait. S ha olykor el is vetette a sulykot, oly szellemes meggyőződéssel tette, hogy kaczagástól még a tamáskodónak is könyűt szoritott ki a szeméből.

Csak szerelem dolgában nem volt vele tisztában senki. Az asszonyok, leányok jól bántak vele, de tartós barátságát nem tudták senkivel; mintha csak harmincz éve daczára, örökös fásultság költözött volna szivébe, mely legyűrte nemcsak a szerelmét, de még önzését is: tartózkodó maradt még azzal az egy-két gazdag leánynyal szemben is, kiknek kegyeibe véletlen belecseppent.

Jernével se bánt másként. Az ő közelében is alig melegedett fel; mi több: akárhányszor

cserben hagyta hires jó kedve is, ha a leány néha belekötött. Mert Jerne bizony már zsenge korától megszokta, hogy egész környezetén uralkodjék s hol egyiken, hol másikon mutassa ki, milyen egyformának tartja őket, csak annyit számitván előtte minden teremtett lélek, a mennyit a szeszélye ingatag mértéke éppen kiszabott. Így aztán bőven kijutott minden gavallérjának egyszer a pajtáskodó bizalmaskodás édes morzsáiból, máskor a megsemmisítő fel nem vevésből, igazságtalan lefőzésből is olykor, a mint ezt anyátlanúl nevelt, elbizakodott gazdag jukkerleányok megengedik maguknak, ha eszük van hozzá s a szivük még nem nyilatkozott meg.

Jernének ebben az időben ez a modor volt az egyetlen foglalkozása. Előbb csak mulattatta nagyon, hogy ő, a kis kurtaszoknyás, mi mindent megengedhet magának s hogy akármi bolondságot tesz vagy mond, azt mindenki elragadónak találja. Mikor aztán lassankint megnőtt, megnőttek az ambicziói is s hallatlan csínyeket engedett meg magának a társaság rovására, melynek tagjait igen kevésre nézte többre holmi játékbáboknál, olykor-olykor a saját tulajdon édes atyját is közéjük számitva, s talán nem is alaptalanúl

Igy bánt Hubával is, sőt még ígyebben, mert a tartózkodás, mit ennél tapasztalt, lázadásszámba ment előtte, mire olykor

a legremekebbül kifejezett néma megvetés volt a válasz; úgy keresztül nézni valakin, mint Jerne szokott az ilyen halandókon, nem mindenkinek adatott.

Hogy most mégis másként bánt vele, annak egyéb oka is volt: Örsy Hubáról köztudomásu volt, hogy kitünő lóidomító s az a tréfás hír keringett róla, hogy szinte *ért a lovak nyelvén;* — az Osztréger-csikó pedig, a melyre Jerne ült, nagyon különös természetü paripa volt ám. Szörnyü hirtelen lábu állat, sőt kissé erkölcsös is. Jernének nagyon kivánatos mulatságul kinálkozott, hogy az egész társaság élén száguldva ő vezesse a *run*-t, de az a kilátás, hogy Tatár bolondot csinál és udvariatlanúl földre találja teremteni: komolyan szeget ütött fejébe, úgyszólván megszepegtette.

Igy történt, hogy önkénytelenül maga mellé kivánta Hubát és igy történt, hogy Huba, ki csakkamar tisztában volt a helyzettel, emberül igyekezett megfelelni feladatának.

Hiszen egy tekintetre tisztában volt azzal, hogy micsoda lélekvesztés ettől a lánytól: ráülni erre a szeszélyes és tanulatlan állatra; Jerne is hamar észrevette és mind hálásabb örömmel fogadta, mennyi gonddal és figyelemmel vigyázza Huba szüntelen. Hiába, ilyen félig betanult, tapasztalatlan paripán régi, edzett lovasnak is százfelé legyen ám a szeme! Oktatgatta

is minduntalan Huba: mint fékezze a csikót, ha a kopófalka lármájától oldalt talál ugrani, hol a megtágult hevederen igazitott, kengyelszijját feljebb csatolta, ha szélsebes vágtatásra kis pihenőt tartottak. Hajsza se volt, melyben ne legelől vágtattak volna, s mikor egyszer fárasztó kill után egy rekettyés mentén közelebb kellett simulnia Jernéhez, hogy lesegitse a nyeregből s érezte sebes lélegzését, áthevült teste melegét: lázas tűzre csillant szeme, aztán nagyot fohászkodva, szapora csókokkal borította Jerne remegő kezeit.

— Mit akar? kérdezte a leány, indulatosan rántva vissza a kezét s olyan fölénynyel tekintve Hubára, mint a római patriczius asszonyok néztek a rabszolgáikra.

— Ezt a csikót . . . ezt a csikót . . . sóhajtott Huba. Járjon közbe a papánál Jerne . . . hogy adja el nekem!

Jerne felemelte az ostorát és ráhuzott a lovára. Egy villámlás, mely közben a szeméből kilövelt, mintha azt vallotta volna, hogy talán még arra is kedvet érezne, hogy Hubára suhintson.

— Ha csak el nem lopja, nem lesz az a magáé sohasem! kiáltott aztán vissza mikor a ló nagyot szökött vele.

Huba utánna ugratott.

— No hát egyszer meg is teszem! — szólott, mikor a leány mellé jutott.

— Résen leszek! — szólt át a leány a legsebesebb iramban.

— Annál jobb! — válaszolt Huba kieresztve kantárszárát.

Jerne hátra nézett.

— Az egész társaság elmaradt! — szólt büszke megelégedéssel.

— Hát hiszen egy se érdemes, hogy a maga nyomába lépjen! —

— És maga mégis mert?

— Tudok!

— Talán Tatárra is ezért vetette szemét?

— Nem is a ló kell nekem olyan nagyon.

— Hát?

— Találja ki!

Jerne hátrarántotta a kantárt. Egy-két pillanatig ágaskodott még Tatár, aztán megcsendesedett.

Olyan siksági völgybe értek, a mit régesrégi vizmosások vájtak jó menedékesen a talajba. Csak mintegy emeletesház magasságu part maradt a hátuk mögött, sima, hosszan elnyult lejtővel és sárgászöld, gyenge tarlóval, de éppen elég magas arra, hogy a hátul maradtak át ne lássanak rajta.

— Igazitsa meg a hevedert — parancsolta Jerne, ostora ezüst gombjával rámutatván a kengyele tájékára.

Huba csillogó szemekkel szállott le lováról.

Jerne aztán nagy szelesen kötekedve, odatartotta a szája elé az ujjait.

— *Nesze!*

Azután ráhuzott a lovára, ugy hogy Huba, hiába pattant lángbaborult arczczal hirtelen lovára, csak nagysokára érhette el. Hanem aztán hogy beérte, azt a csókot a mit kapott a szeszélyes lánytól, el nem cserélte volna lelke üdvösségéért se!

Néhány nap mulva azután beütött a menykő.

Sejtett-e az öreg valamit, hogy mi történik a rókahajsza közben, vagy anélkül is dülőre juttatta volna a dolgot? Elég az hozzá, hogy egy este, mikor az egész társaság a czigánybanda körül tombolt és rakta ki a *kuferczest*, ki a *lobogóst*, ki a *részólót* — kinek miben állt a virtusa — egyszer csak oda súgta Jerne Örsy Hubának:

— Oda igért ám az édes apám Kanyáry Gyurkának!

Most már tisztában volt Örsy Huba a felől, hogy ha kérő képében áll elő: csinos kosarat akaszthat ostorhegyese nyakára lakadalmas kendő helyett. Gazdag úr is ám Kanyáry, még földjei is határosak Ferencz úr birtokával: milyen derék is lesz egy kalap alá kerítni a két uradalmat; hozzá még a télen képviselőnek választják, nem is másért — így beszélik széltiben — minthogy egy-két év mulva főispánja legyen a megyének.

Bizony nevetséges porszem ehhez képest a hétszilvafás kopott sólyomfészek madárhusu négyesestül együtt! Hogy is kerülhetne komoly kérőszámba éppen ő, ha százszor is beleveszne Jerne a megválás fájdalmába? No itt ugyan aligha segít a svihák ész!...

Gyér hó lepte már a mezőséget, megsiklott a paripák lába a fagyos talajon, lassankint oszladozni kezdtek a vendégek: veszélylyel jár már ilyenkor a harrier-vadászat. Sűrű ködben folyt az utolsó hajsza, élesen pattogott az ostor, felhangzott a hajrá, nekinyulakodott ló, lovas egyaránt, csak úgy szelve a levegőt: legelől vágtatott most is Örsy Huba s Jerne. Sokáig vágtattak így nekipirultan az utolsó parforce iramban, messze maradt tőlük a két-három lovas, — aztán ügyet se vetve az eltestált rókára, merőn összenéztek — s meg se álltak a megye határáig. A határnál már ott várt a négy madárhusu. Vagy dehogy is volt már madárhusu! Kisimult bordájuk, tündöklött a szőrük — a balkányi uj bádogos torony se szebben — a pár heti heverésben. Huba kezébe ragadta a gyeplőt s a négy vércse — fuvatót is csupán egyszer tartva — hajnalra a mohosfedelü Örsy-kastély tornáczos udvarára röpítette őket.

Utánnok nagyon kevéssel később érkezett meg a két hátaslóval a kocsis.

Bizony furcsa dolog lett abból!

Mert Kanyáry Gyurkával még csak el lehetett simítani az ügyet: egy kicsit megszabdalták egymást barátságosan; Gyurka két hétig nyomta utánna az ágyat, Örsy Huba négyig. Pompás hasítás látszott a feje bubjától egész az álláig; huszonegy öltéssel foldozta össze a bőrét az eperjesi ezredorvos.

Hanem annál nagyobb háborút csinált a dologból az öreg Balkányi Ferencz.

Még lábbadozott Örsy Huba, mikor kézbesitették neki az idézést kék papiroson, *büntető ügyben.*

Összedugta aztán a fejét az egész megye prókátor népe, de egy se tudott valami okosat tanácsolni. Mert a 18 éven alóli leány elszöktetése is elég egy bajnak, de van ennél még veszedelmesebb dolog is a világon: az, ha az ember lovastól együtt szökteti meg a kérdéses leányzót. Ez csak az igazi kriminalitás!

— Bezáratom a gazembert! bezáratom! kiabált az öreg Balkányi, mikor elindult hazulról.

Mekkora volt aztán a meglepetése, mikor az Örsy-kastélyban egyedül találta a leányát egy öreg asszonyság társaságában, a ki nagynénje volt Hubának.

— Hát az a gonosztevő hol van? kérdezte az öreg villámló szemmel, mikor az előtte térden ájuldozó leányának már nagylelküen megbocsátott.

— Eperjesen gyógyul azóta a szállodában — szólt az öreg asszony. Azután félrehivta Ferencz urat, s hosszant sugdosott a fülébe. Hogy Huba egy szempillantásig se *lakott* ebben a kastélyban; a mint megjöttek, nyomban az ő ősz haja becsületére bizta Jernét, mire neki első dolga volt kiparancsolni az öcscsét a kastélyból: meleget se ivott az ottan, tiz tanu is van reá.

Balkányi megjuhászodva hallgatta mindezeket. Csak a végén, mikor a Huba nénje *mindent* bevallott, akkor kiáltott fel:

— No, most már megölöm . . . tisztára megölöm!

És kézen fogva vitte zokogó leányát Eperjesre, abba a szállodába, a hol szegény Örsy Huba ápolgatta az összefoldozott ábrazatát.

Jerne csak addig sirt, a meddig megérkeztek. Ott aztán felébredt benne a régi jukker leány, és azzal a lovagló ostorral a kezében lépett be Örsy Huba szobájába, melyet egész más körülmények közt szorongatott egykor.

— Jerne! — kiáltott Huba kitárva karjait, mikor a leányt bejönni látta.

— Svihák! — kiáltott rá keserű vak dühhel a leány, s ostorával villámgyorsan végig csapott a képén.

Csak nézte egy darabig lihegve, szikrázó szemekkel a keskeny hosszú piros csikot Huba viaszsárgára vált arczán, csak nézte, mint üve-

gesednek ennek szemei, mint temeti arczát két kezébe kínos sóhajtással, aztán idegesen összerázkódott ... végtelen szánalom szállt szivébe s könyzáporral borult a férfi keblére. Átkulcsolta nyakát, csóközönnel borította a fájó piros csiknak legkisebbike nyomát. Sirástól elcsukló hangon kérlelgette:

— Bocsáss meg ... bocsáss meg: eszemet vesztettem, eszemet vette el végig sértett női büszkeségem. Azt mondták nekem, hogy világ csufja leszek, hogy gyalázat érte leány fejemet, a miből nincsen menekvés; tulajdon néném mondta az apámnak, hogy te neked már van feleséged! Miért titkoltad ezt el előlem?

— Enyém lettél volna-e valaha, ha bevallom? — kérdé Huba. Igy, ha a válópöröm véget ér — nem sokáig tart már, hiszen régen megindúlt — még boldogok lehetünk egymással, ha szeretsz!

— Szeretlek! — kiáltott a leány — s az öreg Balkányi, mikor belépett, egymásra borulva találta őket.

Igy történt aztán, hogy ő, ki azért indult el hazulról, hogy becsukassa Örsy Hubát, fáradhatatlan buzgalommal járta ki a válópöre végét.

Persze rádásul az Osztréger csikó se esett többé »corpus delicti« számba, s Örsy Huba megannyiszor ravaszúl mosolygott, a hányszor

csak elgyönyörködött, a mint a derék csikó serényen habzsolta a jó felvidéki zabot.

Hát csak még is az ő zabját eszi! Kettős adagot is rendelt részére azontúl, hiába volt silány a termése az ötven holdacskának.

Ha silány volt, megszerzi azt rövidesen a tizenkétezer hold . . .

AZ UTOLSÓ ÉKSZER.

Két croupier alig győzte begereblyézni a nagy halmaz gyűrött bankót, garmada aranyat. Az elképedés tompa zúgása hangzott a montecarlói kaszinó egyik trente et quarente asztalánál: tizenkétszer egymásután nyert a piros! Leverten, komoran horgasztották le fejüket a feketére játszók, még a közelebbi asztaloktól is idesereglett a néző közönség s egymás hátán szorongva, beszélgettek a ritka esetről. Nem is oly igen ritka a roulette-asztaloknál, hol majdnem naponta előfordul efféle meglepetés; hanem a trente et quarente-nál már eseményszámba megy; ilyenkor van leggazdagabb aratása a banknak. Hisz rendszerint a játékosok legnagyobb része — tételről tételre megnövekedő számban — contre-ra játszik s éjjeli zárórára előkerülnek még a tartalék pénzesszekrények is, meg is telik mindenik vegyesen bankóval, aranynyal úgy, hogy két-két szolgának is dolgot ád, mig kettős pecsét alatt, nagy kisérettel leviszik a bank pinczéibe.

Százszorosan sulyosak: annyi fájdalmas sóhajtól, elfojtott átoktól, kétségbeeséstől gyön-

győző hideg verítéktől. Bizony sulyosabbak lettek Gávay Géza ötvenezer forintjával is! Ennyie maradt volt meg dús vagyonából morzsának; most odaveszett ez is. Utolsó ezer frankos bankutalványát fagyos nyugalommal seperte be a croupier, hogy tizenhetedszer is csak a piros szín nyert.

Fénytelen merev szemekkel nézett körül. Nehány barátja állt mögötte, ezek egyikéhez, Baló Györgyhöz fordult:

— Kölcsönözz kétezer frankot; nem maradt több egyetlen aranyomnál, pedig szinte biztos vagyok benne, hogy a fekete fog nyerni.

Baló sorra megpattogtatta körmeit, aztán felvonta a vállát.

— Otthon szivesen megteszem; de itt, idegen országban — megbocsáss — nem adhatok, hisz játék közben soha sem tudhatja az ember, mikor pusztúl ki a pénzből. Ha azonban parancsolod, holnap kölcsönözhetek annyit, hogy éppen hazautazhassál.

Géza idegesen szorongatta homlokát. Tehát még ezt is meg kellett érnie! Nyomorúlt ezer forintot is megtagadnak már tőle; éppen tőle, ki soha még pénz dolgában barátai szivességéhez nem folyamodott. S éppen Baló György hagyja szégyenben, ez a kalandos szerencsefia, ki úgyszólván semmiből vált milliomossá, erre is turfszerencséje, kártya és más homályos üzel-

mek emelték. Most is egész csomó ezresbankót gyűrt nyereségül zsebre. Bukott embernek hol is a barátja? Pedig csak múlt éjjel is habzó Mumm mellett nagyban barátkoztak a Hotel de Paris pazarfényű különtermében tartott furcsa dáridón.

Komoran megbiczczentette fejét. Merőn nézte a játék folyását s megannyi koporsószeg veréseként hangzott fülébe az aranyak pengése, valahányszor — pedig tizenkétszer egymásután történt — a kártyát osztó bankár kiáltotta: rouge perde et couleur! Mily roppant összeget nyerhetett volna most már!

Felállt. Szép férfias arcza fehéres szint váltott, akár a villamos fény, mely vakító tündöklléssel áradt szét a roppant termekben. Ajka megvonaglott, fásultan nézett végig az asztalok körül szorongó sovár, kapzsi alakokon; gépiesen ért a hatalmas előterembe, a hol csak úgy hullámzott az elegáns világ, kezdve a nagyuri növendéklánytól a pazar pompába öltözött párisi divathölgyekig, tetszelgő fiatal uraktól a kifestett rouéig, üres zsebü kalandoroktól a milliók uráig. Csak úgy forgott vele a tündöklő terem kincseket érő freskóival, remek mozaikjaival, művészies festésü góth ablakaival, ezerfényű csillláraival, falmagasságig érő hatalmas velenczei tükreivel; bántotta tülét a zengzetes nevetgélés, mely az operába özönlő szép lányok, asszonyok

csoportjából hangzott feléje. Mérhetlen keserűség fogta el, a mint kábult agygyal eltöprengett, hogy a vidám csillogó tömegben még a legszerencsésebbnek is legkisebb gondja is nagyobb annál (pedig mennyi köztük az ismerős!), sem hogy az ő roppant bajával vesződjék.

De miért is vesződnék? ha ő maga idejekorán nem vesződött vele; hiszen szemernyi búja-baja se volt, sok jó ezer hold maradt rá örökségül, hogy korán árvaságra jutott: dédelgetett kedvencze volt a nagyuri köröknek, a közéletben jelentékeny szerepet vitt, s nagy jövőt jósolt neki mindenki, mikor első izben felszólalt a képviselőházban. Most pedig koldusbot a sorsa! A pazar életmód, klubbok, kaszinók titkos tivornyái, kártya-asztalai elnyelték birtokait, s nem is maradt egyebe ősei dús vagyonából a hires családi levéltárnál — meg a piaczra dobott ősi ékszerekből, drágaságokból összeharácsolt ötvenezer forintjánál. Ezzel is hasztalan kisérlette meg visszanyerni a hadverő ősöknek sok századokon át karddal, véres verítékkel szerzett dús vagyonát: utolsó pénzét is elnyelte az örökké éhes Moloch . . . Mi egyebet várhatna immár, minthogy vagy kalandorkodásra adja fejét itt az idegenben, vagy legjobb esetben hazatérve, kegyelemkenyérért — valami hivatalért — kopogtasson azok ajtaján, kik csak nemrég hizelegve jártak a kedvében. Nem, erre ugyan

rá nem szánja magát, rá nem viszi soha makacs, büszke természete.

Sebesen lüktetett izzó agya, a mint a pálmaligetek, a pompás óriási virágágyak közt Condamine felé ballagott a tengerpart mentén. A monakói meredek szirtes hegy alján tétovázva megállt; rábámult a fölötte magasló komor herczegi palotára, aztán más oldalról a fényárban uszó négytornyú kaszinóra, mely tündérpalotává varázsolt gyehennaként ragyogott az éjben, előrészén a kivilágitott remek nagy órával. Halálmadár szárnycsattogását vélte hallani, mikor negyedenkint elverte az időt; pedig olyan szép csengésü kettős szava van ám; más a negyedekre, más az órákra. Mind a kettő olyan sajátszerű ezüsthangon veri negyedenkint: kling-klang — legszebb harangszó se szebben. Mintha nem is kárhozatra, de ünnepre szólitna.

Gézának csak a leszámolás óráját juttatta eszébe. Támolyogva kerülte meg az öblöt, aztán közel Turbie-hez hosszasan megállt a szirtes tengerparton. Bizony le kell számolni ezzel a léha élettel, úgyis sokan leszámoltak már itt végső nyomoruságukban: no most rajta a sor! Összerázkódott: a halál jéghideg gondolata viharzott át az idegein. Eddig is megtörtént, hogy eszébe jutott ez a sivár vég, de még sohasem találta magát szemben vele ily közelről. Lüktetést érzett a fejében, szaporább lett a légzése, szinte

pihegett és a léptei is meggyorsabbodtak. — Aztán egyszerre megállt és a szivéhez kapott. Meglepetést és szégyent érzett egyszerre: szívdobogása volt; izgatott, félénk, gyáva szívdobogása! Neki, ki a félelmet nem ismerte soha. Indulatosan toppantott lábával, majd daczosan felvetette fejét, mintha farkasszemet akarna nézni az enyészet láthatatlan rémalakjaival, kik körülröpködték és szinte hallani vélte a vésztjósló szárnyak suhogását.

Aztán ismét megindult, nyugodtságot erőltetve magára, lassu csendes léptekkel. Mire való is ez az izgalom? Mit törődik élettel, halállal éppen ő, ki többre becsült egyetlen víg estét, egy ragyogó szempár mosolygását az egész világnál? Szép az élet kétségkivül, de nem minden élet! A melyikért meg kell küzdeni, mit ér az vajjon az olyan embernek, a ki egész másnemü küzdelmeket ismert, nem azt a közönséges embereknek való mindennapi küzdelmet, a melyet a megélhetésért, a fennmaradásért kell folytatni? Koldussá lett gavallérnak golyó ám a sorsa, más menekvés nincs, ha mindvégig — gavallér akar maradni.

De itt eszébe jutott egyszerre egy asszony is — ki egy idő óta szerepet játszott életében. Most Lassy márkinénak hivják s ez a név törvényes neve. Ez az ifju asszony e pillanatban ő rá gondol most Nizzában és idegesen nézi a

perczek mulását, mert egy félórát késik már is, de oh — késni fog másik félórát is, harmadikat is még, sokat, nagyon sokat, késni fog egy egész életen át! Mert úgy van az, hogy mig pénzünk van és számot teszünk, mig betöltjük helyünket a társadalomban, a melyet elfoglaltunk s a mely személyünket megilleti, addig egy Gávay elmehet Lassy márkinéhoz, lábai elé borulhat és fölajánlhatja neki szivét cserében az övéért, de ha egyszer elvesztettük az utolsó aranyunkat, ha kifosztva, tönkretéve, megsemmisülten bolyongunk az éjben — mit keresne akkor egy Gávay Lassy márkinénál, bárha oly sokáig tartott is, mig meghallgatásra talált, és bárha éppen mára volt kitüzve első titkos találkozásuk? A legédesebb földi gyönyört elegyiteni az élettől való megválás keserű italába, regényes vállalkozás mindenesetre, de nem olyan embernek való, a ki komolyan el van tökélve meg nem alkudni a becsület rovására. Eddig azt követelte tőle ez az asszony: vegye el; most már nem követelte, és ő mégse mehet el hozzá. Miért vajon? Fél, hogy most már elvenné?

Bizony megdöbbent ettől a gondolattól, jobban, mint az imént, mikor a megsemmisüléssel látta magát szemben. Mert a megsemmisülést jelentette volna számára az is, ha ő most sarkon fordul, Nizzába megy, belenéz azokba az örvényes tekintetü gyönyörü szemekbe, elszédülve ráomlik

a hófehér kebelre és nem lesz többé ereje kiszakítani magát az igézet lánczaiból. Igy behunyt szemmel, a sötét, nedves éjszakában el lehet fogadni a halált, ott a bűvös asszony hálójában, a szerelem puha párnáján, mohó vágy ébredhetne benne élni, élni, tovább élni, élvezni, tobzódni, még egyszer fenékig üriteni a gyönyörök poharát, és ez lenne a leggyalázatosabb vég, a mi uri embert érhet — hogy kitartott szeretője vagy férje legyen egy asszonynak, a ki azelőtt kitartott szeretője volt egy vén bolondnak, ki végül elvette a szinpadról, és ráhagyta czímét és vagyonát.

Ez várt volna Gávayra Lassy márkinénál, s mikor a tönkre jutott gavallér ismételten felfogadta magának, hogy százszor inkább fogja a halált elszenvedni, mint ezt a gyalázatot és tétovázva, kínos vivódással veszett el nézése a tenger hullámzó játékán, a szomszédos szirtről egy sötétlő alakot látott a tengerbe zuhanni.

Pillanatnyi habozás után utánna vette magát Hatalmas uszó volt; mihamar elérte, megragadta a fuldoklót. Asszony volt, szép fiatal asszony, alélt kis leánykát szorított görcsösen magához. Nagyon akarhatott halni; mert kétségbeesett erővel taszította vissza Gézát, aztán alámerült. Géza szinte nekiingerülten bukott utánna. Szemei kitágultak a sötétlő vizben, görcsösen kapkodott ide-oda találomra, mignem alaktalan tömeg

akadt a kezébe. Erősen megmarkolta s nehány taszitással kiuszott a partra. Csak a gyermeket tartotta karjában, az asszonyt elsodorta a tenger.

Komoran, majd szánakozva nézett az elalélt gyermekre; hanem a mint kis vártatva mély sóhajjal magához tért: boszuság fogta el. Minek is akadt utjába ez a szegény kis teremtés! Hátha mégis el akarna menni a márkinéhoz és most már éppen miatta nem jüthatna el idejére? A márkiné független és százezer frank jövedelem tulajdonosa, s mikor az embernek nincs más választása csak a halál, vagy egy gazdag és elegáns szép asszony, bárha ennek az asszonynak a multjában egy szinte láthatatlanná tett kis folt van is, mint minden másodiknak, a ki Nizzában és Monte-Carlóban feltünik, igen, ilyenkor megtehetjük azt, hogy a kényes becsület és a legszigorubb tisztesség nevében kitérünk egy ilyen asszony elől: — de nem bolond dolog az, olyan véletlen kalandba keveredni bele most, mely e kitérést immár kényszerüséggé teszi s a találkozást szinte lehetetlenné? Ha azt határozza magáról, hogy veszni fog, az önbecsérzetnek halált megvető magasztos pillanata lenne az, de lehet-e erről szó azután, mikor biztosan érzi, világosan tudja, hogy nem az erkölcsei fogják visszatartani és soha, de soha sem lesz tisztában magamagával még a felől sem, hogy igazában visszatartotta-e hát valami,

vagy csak lemaradt véletlenül, csak elkésett attól a pillanattól, mely a sorsát még egyszer megfordithatta volna ?

Összerázkodott. — Hirtelen karjai közé kapta a gyermeket, aztán sietve megindult vele Monte-Carló felé.

Váltig csittitgatta, vigasztalta, a gyermek egész testében reszketve, siránkozással kiáltozta anyja nevét. Alig tizéves lehetett, szép kékszemü, sötétszőke franczia lányka. Kis aranykeresztke függött nyakán, finom, csipkeszegélyzett sávos ruhája csuronvizesen tapadt vézna testéhez. Géza a rendőrségi épületnek tartott. Hanem mikor a gyermek elmondotta, hogy se apja, se rokonsága, egyet gondolt, aztán nagy óvatosan, kerülő magányos utakon a Credit lyonais palotája mögé kerülve, szállására vitte : repkénynyel befuttatott kicsi villába, melyet a Monts de Pietén bérelt néhány hóra.

Kifacsarta a gyermek ruháját, pamlagra fektette, betakarta plaiddel, vánkosokkal, majd nehány korty rumot itatott meg vele.

— Hogy hivják gyermekem ? — kérdte aztán, megtörülgetve a lányka nedves haját.

— De Lacour Renée Salinsből, Júra vidékéről — zokogott a kicsi. Aztán fölkiáltott : Istenem ! hol van a mama ?

— Nyugodjék meg, tán még élve kerül vissza, — szólt Gávay — halászokat láttam a

közelben, azok kimenthették a vízből. Most maradjon nyugton, majd utánna fogok járni.

Az előszobában gyorsan átöltözködve, távozott. Tizet vert a kaszinó órája. Habozva állt meg egy ékszerkereskedés előtt, melynek tulajdonosa nagy uzsorás hirében állt. Százszorta jobban fájt e perczben koldus volta. De hát kije is neki az az árva teremtés, hogy így megesett rajta a szive? Hanem azért csak benyitott nagy szívszorongással. Volt még egy gyűrüje, elfecsérelt családi ékszereinek utolsó maradványa. Borsó nagyságu, gyönyörű fényben játszó gyémánt volt belefoglalva. Hires gyűrü volt az: majd két századja, hogy győztes csata után emlékül kapta egyik őse Rákóczytól. Nemzedékről nemzedékre szállott drága ereklyeként; mindig esküvő napján adta ajándékba az új fiatal asszonynak a napája. Géza édesanyja halálos ágyán húzta fia ujjára, a jövendő feleség részére. Hát csak hadd veszen most már ez az utolsó ereklye is az árva gyermekért! Kerek kétezer forintot számlált le értte a kereskedő; pedig négyannyit is megért.

Renée élete két hétig hajszálon függött. — Heves, gyilkos láz gyötörte; hanem aztán csak felépült lassan. Eltemették anyját is azóta; Beaulieu-nél fogták ki a vízből. Félmilliót veszített azon az éjszakán, mikor a tengerbe ugrott. A hatóság, a mint szokás, hamarosan bevégezte

a vizsgálatot s még csak ügyet se vetett rá, hogy az árva lányka Géza nyakán maradt.

— Kicsikém, nekünk most már meg kell válnunk — szólt egy napon Géza az üdülő gyermekhez. — Háromezer frankot teszek le javára a nizzai bankba s gondoskodtam róla, hogy felvegyék az apáczákhoz.

A gyermek ráemelte okos szép szemeit, aztán sirva fakadt.

— Hát elüz magától? Én nem akarok magától elszakadni!

— Dehogy üzöm Renée . . . engem üz el a végzetem. Hanem szóllitson addig is bátyjának.

— Vagy — apámnak — ha nem haragszik értte?

Gézának fájó meghatottság szállt lelkébe. — Sokáig szótlanul nézte Renéet, aztán merengve hajolt ki az erkélyes ablakon. — Vivódott . . . birkózott-e még mindig a halál gondolatával, megvillant e előtte a márkiné gyönyörű alakja is, — vagy tán csak a sima tengeren felbukó delfinek játékait bámulta? . . . Maga sem tudta hogyan: köny tódult szemébe. Bizony nem érte efféle tisztesség, mióta anyja ravatala mellett állott.

Lelke még háborgott, hanem azért nyájasan fordult a leánykához.

— Legyen, Renée! együtt maradunk, legalább egy ideig együtt. Holnap utazunk hazámba. Megkisérlem . . . megkisérlem . . .

— Mit, papa? — kérdé a gyermek, mosolyogva emelve rá csodálkozó nézésű nagy kék szemeit.

— Valami kisérletet fogok tenni, . . . valamihez fogok . . . szólt akadozva, de nem tudta, meg nem is akarta magát világosan megértetni a gyermekkel. — —

Pár hónapra rá Géza az alsó Tiszavidéken izzadt nagy munkában. A tiszaszabályozási társulatnál egy csatornát épitettek, ennek egy részét vállalta magára. Megmaradt ezerötszáz forintját s még háromezret — melyet egy régi peres regalejog váltságából kapott váratlanúl — fektette a vállalatba. Napestig munkásai közt járt-kelt zsiros bagariában; számolt tervezgetett; kubikosokkal, fuvarosokkal, tiltót épitő kőművesekkel, ácsokkal vesződött. Kis házat bérelt a Tisza mentén, oda tért esténkint, néha csak hetenkint egyszer s ekkor se pihent sokáig: tanítgatta Renéet. — Félév mulva a főváros egyik nevelőintézetébe adta be a leánykát félfizetéses helyre, családi alapitvány jogán. — Évenkint aztán felkereste egyszer — ezt kivéve, senkiért, semmiért napot se szakított el munkás életéből. — Maga se remélte: tőkéjének ötszörösét hajtotta tiszta hasznul vállalata A nagy siker csak annál inkább sarkalta munkára. Ujabb vállalatokba ereszkedett, földeket bérelt, nagy gyümölcsöst, szőlőtelepet alakitott, hovatovább

még teherszállitó-hajókat is épittetett, kiterjedt figyelme minden jóravaló vállalatra s mintha az eltékozlott Rákóczy-gyűrü vételárával porló édesanyja áldó szelleme járt volna: nőttön-nőtt gazdagsága. Pár év mulva vissza is vásárolta már egyik nagy birtokát, épp az ősi fészket, de hát sok bankteherrel persze, a mint ez már szokásos. Csak mikor átesett a vételen, akkor vette igazán észre, milyen nagy fába vágta a fejszéjét. Az ősi birtok visszaszerzésének vágya oly erős volt benne, hogy tudni sem akart a következményekről. Sőt a mint értesült, hogy egy másik volt birtoka ismét eladó, utánna vetette magát ennek is, hogy el ne szalassza az alkalmat, mely úgy lehet sohasem kinálkozik többé és mikor minden akadályt leküzdve, ismét benne ült az ősi örökségben, az első napokban nem gondolt még rá, hogy ismét koczkára tette mindenét. Csak az első fizetési napon eszmélt fel, akkor tisztázta helyzetét és számolt le magával. Tudott fizetni az igaz, és tudni fog később is; de fog-e tudni mindig? Jól termő években mindenesetre; de egy-két rossz év nem tesz-e tönkre minden eladósodott birtokost? Nem hajszálon függ-e az ilyen ember urasága? Egy fagy márólholnapra nem teszi-e ismét földönfutóvá? Vagy hat heti szárazság és más ismert és remegett csapás, a miből a magyar gazdáknak annyira kijutott harmincz-negyven év óta?

S mikor mindezeket átgondolta, és tünődve töprengve járt föl és alá a visszaszerzett kastély ösmerős falai közt, egyszerre kocsirobogást hallott és látta az ablakon, hogy a kocsiból egy lefátyolozott nő lép ki.

Lassy márkiné volt.

— Hét éve keresem önt! kiáltott fel a márkiné, mikor a magas boltíves ebédlőben szemben álltak.

— Még emlékezik rám? — szólt Gávay kezet fogva az érdekes asszonynyal, ki fölvetette a fátyolát, talán hogy meglássék, mily nyomtalanúl tüntek el fölötte az évek, sőt mennyivel szebb most, mint valaha volt. Termete magas, karcsú, nagy fekete szeme villogva ragyogott, szőke haja a homlokába göndörödött, tojásdad arcza úgy piroslott, mint a kirakatbeli porczellánbáboké.

— Gyülölnöm kellene magát! folytatta összeránczolva homlokát. Búcsúvétel nélkül tünt el előlem és éppen *azon* az estén . . . Ez utálatos tett volt öntől.

— Beösmerem! — válaszolt Gávay. — De van egy nagy mentségem: teljesen tönkrejutottam azon az éjszakán és az önök világában az ilyen embereknek nincsen helye.

— Nem bizott bennem? kérdeztem én, mikor igent mondtam, hogy miből él?

— Igaz, hogy nem kérdezte, de . . .

— Félt talán, hogy viharos múltam emlékei fölébrednek bennem? Csak vallja meg, ha született márkiné vagyok: visszatért volna hozzám; hanem a színésznőből lett márkinétól nem tételezte föl, hogy egy tönkrement gavallér iránt is érdeklődni tudna. Így volt?

— Nem erről volt szó akkor . . .

— De erről van most. Hét év óta keresem önt s mikor végre föltaláltam, az egész világ arról beszél, hogy ön hét évig elrejtőzve dolgozott, sokat keresett, de most ismét elszámította magát, és nagy csoda lesz, ha a bukástól meg tud menekülni. Emberfölötti erőfeszítés kell hozzá mindenesetre. Igaz ez?

— A kik így beszélnek, nem tudják, mire vagyok képes? Nem ismerik tetterőmet és lemondásomat!

— Téved — nagyon is jól ismerik és bámulják önt. De mit ér önnek ez a bámulás? ha az jár érte cserébe, hogy ön tiz évig ismét rabszolgája legyen a sorsának. Ezt a tiz évet sohasem pótolhatja ön többé. Ha ezt munka és lemondás közt tölti, mi fogja önt kárpótolni majd férfikora alkonyán? Az ötvenes évek körül?

— Azt tapasztalom, hogy a munka maga is gyönyörűség s a vagyonért való ilyen küzdelem izgalmai fölérnek azzal, a mit a kártyaasztalok mellett éreztem. Hitem erős, hogy kitartó munkával tisztáznom sikerül teljesen őseim örökét.

S mintha feltétlen ura lett volna a szerencsének: inasa lépett be levéllel kezében. — Ügyvezetője tudatta ebben, hogy ötvenezer forintot nyert legujabb vállalatán: a háborúskodó Bulgária részére hajóival szállitott élelmiszereken.

— Kételkedik-e ezek után a teljes sikerben? — szólt Gávay ragyogó arczczal.

— Nem vitatkozom. Hanem megmondom miért jöttem? Ön adósom maradt valamivel . . .

A mint e szavak után ismét rávetette szemét, Gávay zavarodottan tekintett félre. Mert valóban még szebbnek találta őt, tekintetét igézetesebbnek; de a mámort, mit egykor e tekintet keltett benne, most nem érezte ujra.

Némán álltak egymással szemben néhány másodperczig.

— Nem kellek önnek? kérdé a márkiné idegesen kelve föl, mikor látta, hogy a férfi nem nyujtja ki értte a kezét.

— Hallgasson ki! szólt Gávay nyugodt, komoly hangon.

— Nincs szükségem a magyarázatra! kiáltott indulatosan a márkiné. Azt meg tudtam bocsátani, hogy elhagyott, mikor semmije sem volt; ezt a büszkeséget megtudtam érteni, ez a megértés magyarázza meg, hogy eljöttem utánna De hogy most, mikor vagyona van, inkább a munkát, a küzdelmet és a nélkülözést választja, mint mit e vagyon meg-

tartása követel, semmint engemet, kinek a vagyonát elfogadnia ma már nem lenne szégyen, ez csak egyet jelenthet... azt, hogy ön hazudott, mikor azt mondta, hogy örökké szeretni fog, mert megvetett akkor is, és megvet — oh jaj — most is!

Visszarogyott a székre s arczát eltakarva, görcsösen fuldokolva kezdett sírni...

Mikor felnézett, két nő állott mellette. Távolabb egy idősebb uri asszony, közvetlen közelében egy bájos fiatal leányka, kékszemü és félig gyermek még; világosbarna haja hátul dús fonatban csüngött alá, elől kifésülve magas homlokából, arcza halvány, a szemhéjai kissé fáradtak, mint az iskolás leányoké, kik a nevelőintézetbeli levegőnek és a sok olvasásnak nyomait viselik az arczukon.

A fiatal leány résztvevőleg közeledett a síró asszonyhoz; ez, a mint észrevette, szinészies mozdulattal hárította el magától, miközben felállt s a leányt végig nézve, indulatosan kiáltott Gávayra:

— Miért nem mondta meg tüstént, a mint beléptem, hogy itt nincs mit keresnem, mert önnek szeretője van?

Az idősebb hölgy lépett most elő.

— Ebben a házban én vagyok az úrnő — szólt hidegen, előkelő nyugalommal, — Gávay főispán özvegye vagyok s a ki itt lakik, az én

becsületem fedezete alatt él. Ön az én becsületemben gázolt az imént, kérjen bocsánatot, vagy ki fogom utasittatni!

Lassy márkiné hátat forditott a főispánnénak s Gávay felé fordult:

— Kérem magyarázza meg a nénjének, hogy nekem önnel és nem vele volt beszédem.

Aztán válaszra se várva, kínos erőlködéssel nyugalmat szinlelve — sietve távozott.

*

— Reneé, ön többé nem töltheti itt a szünidejét — szólt Gávay nehány percz mulva a leányhoz fordulva.

— Miért? kérdé Reneé, elkomolyodva nézve Gávayra.

— Mert a világ nem tartja önt többé gyermeknek?

— Magam se tartom magamat annak!

— Akkor nem is kell magyaráznom, hogy ezentúl nem szabad egy fedél laknunk és csak ritkán fogom magát láthatni kedves Réneé.

A leányka lesütötte könybeborúlt szemeit.

— Annyira szereti azt az asszonyt, hogy miatta elüzne magától?

— Nem miatta kell elválnunk Reneé, hanem maga miatt!

— Én miattam? kérdé csodálkozó hangon

a leány, könyein át mosolyogva tekintvén föl Gávayra.

— A maga hírneve, a jövője miatt Reneé.

— És ha én mindezekkel nem törődöm? Ha azt mondom, hogy sehol másutt boldognak nem tudom magam érezni, csak itten?

Gávay nevetve válaszolt:

— De hiszen egyszer mégis csak el kell válnunk! majd mikor férjhez megy!

— Sohasem fogok férjhez menni! — kiáltott fel a leány oly határozott hangon, hogy Gávaynak megrendült bele a szive.

— Szavára mondja ezt? kérdé, komolyan nézve a leány szemébe s megfogta a kezét.

— Szavamra . . .

— Akkor sem Reneé, ha én kérném ezt a kedves kezet?

— Reneé hirtelen lehajolt s szótlanul megcsókolta Gávay kezét.

Kocsirobogás hallatszott: a márkiné kocsija gördült ki a kastély kapuján. Egymást átkarolva mentek az ablakhoz és sokáig, némán néztek a porfelhőben elvesző fogat után.

Renének a nagy boldogságtól könyek csillogtak szemében, melyeken bűvös fényben tört meg az őszi napsugár: akár az eluszott Rákóczy-gyűrü gyémántja olvadt volna oda . . .

FURCSA AKTA.

Nem hiába megyeszerte hires Kevevár agyarkodó, pereskedő közbirtokosságáról, de sok jó kurta nemes is lakja, s javarészben övék az a sok takaros, czifra tornáczu, nádfedeles házakkal ékes kúria. Igaz, manapság hanyatlóban van már köztük is az ősi virtus, s mind gyakrabban akad, ki elvégzi ügyét baját szóval, ki tán még bottal is, — de ha letüntek is szebb napjai a derék, három nemzedékre is kinyúló zálogvisszaváltó, határigazító s más efféle pereknek: nagyobbára ma is rajtuk hízik a fél vármegye ügyvédje.

Hát ha még szálig olyan volna, mint a Horoghy s a Vághó familia, kiknek pereire bizvást külön iktató könyvet tarthatna a törvényszék!

Legelső két nemzetség is Kevevárott, — nem is afféle hétszilvafás armalisták — s ha Vághóék kardos oroszlána ott ragyogott már az ősi paizson Nagy Lajos olaszverő hadában, bizony a Horoghyak csillagos ezüst horga éppenséggel Róbert Károlytól ered. Hát még a sok donátió! — Ennek ugyan legnagyobb része el-

úszott az idők folyamán, maradt mégis mindkettőnek annyia, hogy övék maiglan a fele kevevári puszta: kerek ötezer hold. Csak éppen az baj, hogy négyannyi a Vághó-rész, hiába osztályos atyafiak leányágról. — Nem így volt ez hajdan; akkor a nagyobb rész a Horoghyakat uralta, — folyt is makacs, hosszú osztály- s határigazító per miatta; — és nem is esett meg hamisság nélkül, hogy Vághóék javára itélt az országbiró — legalább úgy tartja a néphit, de meg nyoma is van az ősi családi levéltár sárga aktáiban: hamis eskü utján jutottak ahhoz a Vághók. — Egy vén kisasszony a Vághó családból állt ki perdöntő tanunak s istenre, szentekre esküdött, hogy az a peres föld, melyen áll, emlékezet óta mindig a Vághó nemzetség jussa volt. — A Horoghyak bünperbe is fogták, hanem azon a réven, hogy családja rokonságban állott néhány hatalmas urral, fölmentették minden biróságnál. Pedig szóbeszéd szerint fültanu hallotta, amint bevallotta halálos ágyán, hogy bátran esküdhetett: hisz mikor a peres föld legtávolabb eső határán állt, czipőjébe, talpa alá csipetnyi földet rejtett a Vághó portáról. Maiglan is *Esküdtszögnek* hivják azt az elperelt gyönyörű darab földet, mely a kettős határ mentén lenyúlik a Latorcza folyóig. Java irtvány szűz-föld, — vagy másfélezer hold, — önti is a szemet dúsan: dúsabban, akár tizannyi más terület.

No, de nem sokáig önti Vághóék javára; legalább is Horoghy János kincset merne tenni egy fületlen gomb ellen, hogy neki ítéli a törvény. — Elég, hogy két nemzedéken keresztül hasztalan pereltek a *csonka* majoratus ellen, mert bizony csonka volt, a miért Vághó Barnabás e század elején nem kérhette már ki reá hirtelen halála miatt a regius consensust. Úgy az ötvenes évek közepe táján csaknem el is verte a port János úr Vághó Györgyön, de hát ismét akadt nehány aulikus nagy úr rokon, a ki pártfogásba vette Vághóék ügyét, s bár semmisnek nyilvánitotta a bécsi legfelső bíróság a hitbizományt, hosszú háboritatlan birtoklás okából Vághó Györgynek itélte a peres földet már csak azért is, mert János úr neve notorius forradalmár gyanánt szerepelt azon a bizonyos titkos bécsi jegyzéken. Hanem most már más a világ sorja: vége a régi törvénynek, meg a Bachvilágnak, provizoriumnak, — s a fiág ellen öt év előtt feltámasztott osztályper meg is szerzi az Esküdtszöget Horoghy Jánosnak. Sőt a Horoghyakra néz az egész négyezer hold, hogy két év előtt elhalt Vághó Ákos, György úr egyetlen gyermeke. Szent hite ez már János úrnak.

Folyik is a háborúság köztük kétszeres keserűséggel, makacs elszántsággal, kivált mióta tavaly György úr — hiába ért hatvanöt eszten-

dőt — szép fiatal asszonyt hozott a házhoz feleségül. Okos, csodaszép asszonyúl magasztalták Abaray Lenkét János úr előtt is, a ki szemtől-szembe sohse látta, de látni se kivánta, kivált mikor azt susogta a hír, hogy ura rátestálja mindenét. No ennek ugyan útját vágja a perrel: legalább is az Esküdtszög még özvegyi jogon se jusson kezére!

Azonközben, mig a per folyt, meg se szüntek szívni egymás vérét, nap se múlt el apró perpatvarkodás nélkül. Hol tilosból hajtogatták be egymás jószágát, hol vasvillás kerülők állták útját az igásoknak, a mint egymás tagján választottak cselédeik egérutat; sőt a legutóbbi birkanyiráskor Vághó György még azt a vad tréfát is megcselekedte, hogy a mint Horoghy bacsója a Latorczában úsztatta a nyájat s nehány száz ölnyire az ő területébe eső vizen kellett átúsztatni: nekiuszította cselédeit ostorral, hadaróval, úgy, hogy a nyáj tüskén-bokron riadt széjjel, csúnyául összebuganczolva tisztára mosott gyapját. Olcsóbban is kelt mázsája vagy öt forinttal. Erre aztán Horoghy szertelen dühében azzal tromfolt vissza, hogy legelső alkalommal összefogdostatta káposztáskertjében a fiatal asszony kedvencz konyhakosztosait, tilosban ért hat szép babos malaczát s menten fölakasztatta őket sorjában az útszéli akáczfákra, bizonyságául annak is, hogy hajdani táblabiró létére

kisujjában van a régi mező-rendőrségi törvény, melyben meg vagyon irva, hogy kárban talált növendék-sertés szárnyasállatszámba megy ám.

Jó is, hogy aznap ép vízi-gyülésre utazott a szomszéd mezővároskába György úr, mert tán puskát emel rá dühében. Mig a benfentes hírmondó asszonyok a Vághó kastélyba vitték a kegyetlen statarium hirét tengernyi toldással, nem hagyta ezt szó nélkül, maga ifjabb Horoghy János se, János úr unokaöcscse, a ki épp ez időtájt látogatott el bátyjához Budapestről egy kis szabadságidőre. Szerette is nagyon az öreg úr a derék szál ifjut, a kit korán elhalt pazar életű apja minden vagyon nélkül hagyott árvaságra. János úr maga is korán, gyermektelenül özvegységre jutva, házába fogadta az árva fiút s gonddal neveltette; nem is esett érdemetlenre gondoskodása, mert a fiatal ember távoltartva magát minden zajos társaságtól, elkerülve minden örvényt, szorgalmasan nekifeküdt tanulmányainak s gyönyörűség volt hallgatni, ahogy felelt a jogi vizsgákon. Szerencse kisérte, aztán kedvelték is, mert rövid gyakornokoskodás után kinevezték a királyi táblához fogalmazónak.

— Bizony bátyám — biztatgatta a fiatal ember a malacz-statarium után — most már félre a haraggal. — Menjen s kövesse meg menten sógorasszonyát e nagy sérelemért.

— Hamarább kél föl a nap nyugatról sem-

hogy azt megtegyem. — Még ha százszorosan megtéritené gyapjúkáromat, akkor se! — pattogott az öreg.

— Legalább pár sor irásban kérlelje meg, hiszen asszonynyal áll szemben, aki tudtommal soha hajszállal se vétett bátyámnak.

— Többet árt ő nekem száz tűznél, jégverésnél. — Ármányos asszony az! Ki is eszeli, hogy ráhagyja ura mindenét. — Pedig ezzel rátapint a te üteredre is, hiszen majd ha kongattak fölöttem, te következel utánnam. — No hanem Kuczor Péter ügyvéd urammal állunk ám elébe száz annyi ármánykodásnak!

— Áldatlan torzsalkodás ez, bátyám, alig hiszem, hogy jóra vezessen. Hanem tudja-e mit? Elmegyek hát én magam megkérlelni Vághó Györgynét.

János úr ugyancsak elveresedett. Nagyot ütött öklével az asztalra

— De már abból semmi se lesz, Jancsi, vagy pedig föl is út, le is út.

A fiatal ember pedig azzal felelt, hogy még aznap kora délután beállitott az ellenséges kastélyba. Még azt is megcselekedte, hogy a számadótól nagy titokban összevásárolt hat derék malaczot s a Vághó udvarra hajtatta. Jó arczczal fogadhatta a szép asszony, sokáig is eltanakodhattak a gyülöletes perpatvarkodásokról, vagy tán egyébről is... mert alkonyatra is vált,

mikor hazakerült. Lehorgasztott fővel kereste föl bátyját.

— A Vághó kastélyból jövök, még pedig bocsánatnyeréssel, — szólott elborultan. — No, nincs már kivel perelnie, bátyám: szegény György urat épp most hozták haza holtan; szél ütötte a berendi vízi-gyülésen.

Bizony megforditották az oroszlános czímert a pompás temetésen. — Ifjabb Horoghy János vezette az özvegyet a koporsó után; csak a vén pörlekedőt nem békéltette meg a halál se: még a végső tisztességről is elmaradt. Talán bántotta volna fülét, mikor a pataki kántus rázendítette nagy búsan: »perelj uram perlőimmel.« Hanem akik abban az órában a Horoghy udvarban megfordultak, úgy beszélték, hogy szinét se láthatták János úrnak. — Bezárkózott szobájába, sokáig álldogált szótlanúl az ablaknak fordulva s amint a távolból elveszően felé hangzott a halotti ének; hol fölfohászkodott, hol megcsikorgatta fogait, amért nem birt visszafojtani egy előtörő könyűt. — S mintha saját maga előtt is restelte volna ezt a gyönge perczet, másnapra rá már ügyvédjére rontott, kivel aztán sorra sarkalta a birákat pere siettetéséért. — Csak azért se mondhassa senki, hogy igaza daczára beadja derekát! — Szédült is a nagy örömtül, mikor alig félév mulva neki itélte az első bíróság az esküdtszögi tagot.

Talán a káröröm, vagy tán a csúnya novemberi köd okozta — melyben orránál alig látott tovább, — hogy amint egy ízben tagjáról hazatérőben a faluvégi keskeny gyalogjárón véletlenül szemben találkozott Vághónéval, aki állig burkolózott kendőjébe: addig-addig nézett farkasszemet, addig habozott a kitéréssel, mig az özvegy negédesen vállat vonva — a jó öreg sárba lépett. Menten ott is ragadt gyermekarasznyi pillangós czipője. Hogy pedig nagyobb baj nélkül moczczani se tudott, a szép asszony gúnyos nevetésre fakadt:

— Úgy vélem, Horoghy János bátyámhoz van szerencsém s látom, hogy olyan keresetlen perben is nyertes lett most, melyben még csak föllebezésnek sincs helye.

Hátravetette kendőjét, gyönyörű arczára rózsás felhő szállott s akár rókatőrbe került őz, vergődve mozgatta bokán felül odarekedt lábát, hogy szélesb nyomot taposson. Hanem ezt már csakugyan nem nézhette jó szivvel tovább Horoghy János. Sebesen lehajolt, szinte érte a dágványt térde s mig egy karral hirtelen kiemelte a nőt, más kézzel lábastól megmarkolta a félig lemaradt czipőcskét, melyet — ügyet se vetve rá, hogy bokáig áll a sárban — menten föl is húzott a formás kis lábra. Fülig veresedett, hímezett-hámozott sok bocsánatkéréssel, ködöt, fölnemismerést vetve okul, mignem annyira bele-

zavarodott a sok furcsa okvetésbe, hogy az özvegy tréfára fogva a dolgot, kaczagva vetette oda:

— A főszolgabiró és senki más a hibás, — miért nem kövezteti ki az utat; no majd alkalomadtán meg is mosom értte a fejét.

János úr nagy röstelkedésében még a kastély kapujáig is elkisérte Vághónét s a búcsúzásnál váltig hajtogatta:

— Jóváteszem hibám, édes hugomasszony, és biztosra veheti, hogy a mennyire nagyobb károsodásom nélkül tehetem, megegyezünk a birtokpörben, mielőtt legfelső döntés elé kerül.

Szavát is állta némi részben, mert nemcsak rászánta magát, hogy meglátogassa Vághónét — ha zúgott is feje, hogy első izben áthaladt a kastély kapuján — de szentül igérgette, hogy ha a kúria is javára itélne: három évig meghagyja őt az esküdtszögi tag haszonélvezetében. Ezen a réven-é, vagy mert szűntelen szeme előtt lebegett a pillangós czipőbe bujtatott kékselyem harisnyás lábacska: mind gyakrabban ellátogatott a Vághó kastélyba. Olykor öcscsét küldte maga helyett egy-két üzenettel; alkalmasabb is az ilyen fiatalember az egyezkedésre, hiszen nem is közvetlenül érdekelt fél, no meg kisujjában van az egész törvénytudomány, aztán olyan finom úrasszonynyal szemben nem is mindenben felelne meg a táblabirói hang.

Váltig álmélkodott e nagy fordulaton, a falu apraja-nagyja s megeredt a terefere a kúriák kapufélfáinál, a mint végighaladt az öreg úr kunkorosra kifent bajszszal, gangos fiatalos járással — a régi ellenséges porta felé. No, de hát ráfér — kétszerte jobban is — a jó tanács gyámolítás az olyan özvegyre, kinek nagy gazdaság súlyos gondja szakadt gyönge vállaira. Már pedig Horoghy uram csak oly hires gazda, akár perlekedő. Szép erény is a nagylelküség, ha nagy sokára is nyilatkozik is meg!

Egyszer aztán, a mint a szép asszony éppen szokott vidám incselkedéssel hozta elő a pert, János úr nagy megindulással csókolta meg kezét s fülig veresedve, akadozva mondotta:

— Hátha akként vetnénk véget a pernek, hogy alázattal kérem: legyen a feleségem!

Lenkének nagyot csillant a szeme. Bohókásan vonta félre száját.

— De, kedves bátyám, unokája is lehetnék!

— Hát nem volt-é a megboldogult néhány évvel idősebb is nálam? — heveskedett János úr elszántan, akár most is a szent-tamási sánczok ellen rohanna.

— Elég is volt egy sütetből egy lepény, legalább is jó időre elég — kaczagott az özvegy.

Hogy pedig a vén kurucz nem tágitott, csak nézett rá egy ideig kedves ravaszsággal,

mint mikor macska játszik az egérrel, aztán kötődve vetette oda:

— Nem vágják le a fát se rögtön; meggondolom a dolgot.

— Már pedig akár széna, akár szalma, nem megyek el innen addig, a mig nem ad határozott választ. Annyit szentül igérek, hogy a mely napon gyűrűt váltunk, beszüntetem a pert. — Akár irásban is adom.

Lenke összerezzent, mint a megriasztott madár. Szinte álmodozva hunyta le szemeit, mintha messze ismeretlen boldogságot keresne; hanem már a másik perczben fölülkerekedett szokott dévaj kedve. Észbontó mosolylyal nyujtotta János úrnak kezét

— Nem bánom — hanem senki fia szót se tudjon addig róla . . .

Ropogós friss hóban, csengős négyes szánon, nagy vigan állitott be pár hét mulva Horoghy János öcscsével s Kuczor ügyvéddel a Vághó-kastélyba — kézfogóra. Ki is hitte volna, hogy ily hamar ráhajlik a szóra az a szép rózsaszál! Mind hamis az asszony! Hogy ragyog az arcza, hogy kedveskedik fölváltva a két Horoghyval s mintha az ifjabbikon hosszasabban pihenne meg szeme . . . Még Kuczor uramnak is kijut hamis mosolyából. Aztán papirt, tentát tesz az ügyvéd elébe. Patak csobogása se kedvesebb, hogy megszólal:

— Lássunk a dolog komolyabb feléhez, bátyám. Kivánságához képest megirjuk előbb a szerződést, de mivelhogy úgy kivánta, hogy én is adjak kötelezőt, hát ha megengedi, én mondom majd tollba, úgy is kész már nálam az egyik példány. Hogy mielőbb túlessünk rajta, röviditésekkel éljen, ügyvéd úr, a mint itt is látja.

Kis irást vett elő kebléből s az ügyvéd elé tartotta. Ugyancsak perczegett Kuczor uram tolla, mikor Lenke gyosan mondta tollba, a mint következik:

»Én özv. Vághó Györgyné kötelezem magam, hogy férjhez megyek mától számitva négy hó leforgása alatt, azaz 1870-ben jun. Horoghy Jánoshoz, oly föltétellel, hogy id. Horoghy János úr beszünteti minden ellenem inditott perét.

Én id. Horoghy János köszönettel adózván fönn tisztelt úrnőnek, kötelezem magam, hogy az esküvő napjáig nemcsak visszavonom ellene folyamatban levő pereimet, de soha ellene semmi szin alatt pert nem indítok, ellenesetben húszezer forintoknak azonnal való lefizetését vállalván magamra.

Kevevárott, 1870. febr. 5.

Előttünk:

Kuczor Péter, *özv. Vághó Györgyné,*
jun. Horoghy János. *id. Horoghy János.«*

János úr alighogy leperczegtette a porzót az irásról, mohón, örömtől reszketve dugta zsebre. — Lenke pedig lassan összehajtogatva a nála maradt példányt, bájos mozdulattal ifjabb Horoghy János karjába ölté karját, majd az öreg úr előtt meghajolva, kissé remegő hangon szólalt meg:

— Már most áldását kérjük, urambátyám s ami fő — bocsánatát azért a hamis tréfáért, amiért olyan ravaszúl fogalmaztuk meg a szerződést öcscsével, hogy még az ügyvéd úr szeme se akadt fönn rajta. Mert azt tán szükségtelen hosszasabban magyaráznom, hogy az a bizonyos rövidités nem *Juniust*, de *juniort* jelent.

Mikor pedig látta János úr roppant elképpedését, aki gyors szinváltozással futotta át az előrántott szerződést, — mosolyogva, gyöngéden megölelte az öreg urat.

— No lássa, én se vagyok jobb a családunkbeli vén kisasszonynál, s ha nem is hamis esküvel, de asszonyi furfanggal igyekeztem ujra megmenteni az Esküdtszöget.

Ifjabb Horoghy János kivette Lenke kezéből a szerződést, aztán habozás nélkül berepesztette. — Majd egy másik irást tartott bátyja elé.

— Nyugodjék meg, bátyám; semmi másért, csupán azért irtuk e szerződést — azt is inkább tréfából, — nehogy régi hajlamainak engedve,

hiábavaló perujitásokra adja ismét fejét. — Talán nem is teszi most már, hisz mint e táviratból láthatja: a kúriánál eldölt a per sorsa, s bizony bátyám a pervesztes.

— János úr — akár szárazra rántott hal — szinte kapdosva a levegő után, nagyokat lélegzett, majd gyilkos szemekkel méregette az ügyvédet, ki nagy szorongásában bebujt volna tán tulajdon zsebébe, — aztán — hogy Lenkére tekintett — keserűt sohajtott, — no és rövidke habozás után keblére ölelte a cselszövő párt.

Ebédközben még ki is derült arcza; csakúgy koronkint dörmögte:

— Furcsa akta... furcsa akta! Hanem emlékezet okáért mégis csak elteszem a levéltárba; hiába, ez a dolog rendje!

Annyival mégis könnyitett epéjén, hogy másnap kérlelhetlenül kitörülte Kuczor uram busás költségjegyzékéből azt a százas bankót, mit a szerződés irásáért s napidíja fejében fölszámitott.

A furcsa akta maiglan is ott hever a kevevári levéltár legujabb fascikulusában porral fedetten, egymagában; mert azóta bú se bántja, per se öli a Horoghy nemzetséget. —

ŐSI KÖRTEFÁNÁL.

Képések, sommások vigan sorakoznak szálig ünneplőben. Elhalt: kaszaverés-pengés, sallók nyisszanása. Fonják a koszorút araszos jó kövér búzakalászokból, tetejére kötnek sok csomó bokrétát mezei virágból, közben nehány csokrot arató leányok virágos kertjéből.

Nagy ünnepség lesz ma: ünnepe munkásnak, munkátadó úrnak. Öt hétig fáradtak, nekidőlve vágták csuronra izzadva a gyönyörű termést, beláthatlan sorban sok jó ezer kereszt élet nyomja a táblákat, nyomja terhesebben — a sok ráfolyt véres verítéktől. Ki is rúg ma a hámból, még kinek béna is a lába.

Úgy uzsonna táján kézről-kézre járt már az áldomáspohár; tellet is az bőven a termetes berbenczéből: csak az imént adta ki az ispán a képésgazdának. — Mert hát ez a sora rendje az ilyen dolognak. — Kint azon a táblán, hol az utolsó kaszavágás esett s roppant a kötőfa, gyülekezik egybe az egész kepéshad, s mig leányok, menyecskék fonják a koszorút, a férfinép előljáróban áldomáspoharat köszönget egymásra; — szebben is zendül így majd a képés-

nóta, hozzá szebben is muzsikál Jóska bandája, kivált ha Lajos, a hires czimbalmos pengeti a húrját, kinek, ha kurtább is egyik lábaszára, botszóra se hajtna, hogy végig ne biczegjen mező-faluhosszat a víg menet élén.

Bomlottul is tánczolt kezében a verő, hogy nagy nótázással megindult a csapat. Elől a legénység a czifrán felkendőzött koszorúval, azután a leányok, darázsderekú menyecskék, karra bocsátott sallóval, hátul az idősbek. Másszor is így esett, csakhogy ma jobban ragyog minden szem, minden arcz; — de hogy is ne: dús volt ám a termés s olyan lesz a rész is. — Hát még a száztóli rádás, meg a pénzbeli ajándék, mely ki szokott járni a koszorúvivőnek czifra rigmusára! No ez a pénz ugyan meg lesz ma szerezve, mikor olyan jó úr szine elé mennek, mint Ághy Elemér. — Aztán nem is olyan hetyke új földesúr fajta, hetedik szép apja is itt túrta a földet, ha nem forgatott kardot, — itt is porlik eggyig valamennyi őse, ott a tornyatlan templomban az ódon sirboltban. — Hozzá milyen gazda! Ritkítja is párját az egész Bodrogvidéken: ontja is az ősi hatszázholdas birtok a sok drága szemet, mely annakelőtte a bérlő kezében zsírjából, erejéből kizsarolva, jó ha feletermést hozott, azt is selejteset Néha napján igaz, vet is a czigánynak nehány hasas bankót, aztán kerül valamibe a czimboráskodás is, no meg

nyomja is a vállát régi szokás szerint valamelyes ősi adósság; de hát jut is, marad is még arra a kamatra s egy kis vigasságra — kivált, ha beüt a termés. — Már pedig, ha soha, az idén csak beüt, gyönyörűség látni; maga az ispán beszélte a kepésgazdának: tizezer forint tiszta haszon már olyan bizonyos, akár zsebbe volna.

Megis hajoltatták háromszor is a koszorú rudját, hogy felsorakoztak a kastélyudvarra a tornácz elébe, hol már ott állt a földesúr, meg a felesége három szép kis gyermekével s egész sereg vendég. Csakúgy ömlött a szónokló ember szájából a sok jó kívánság czifrán kiczirkalmozott versekben Elemér fejére, pap se tudná szebben: a hogy áldogatta tejjel mézzel, borral, búzával, asszonynyal. Végezetül még azt is elkívánta, hogy a menyei birodalomba is a legszebb angyalok vigyék be.

Mig a banda elharsogta a tusst, nyakon is öntötte egy cselédleányka a szónokló embert egy jó szilke vizzel: máskülönben nem is volna foganatja a jó kívánságnak s nem is lenne remény kövér esztendőre.

Ághy Elemér közelebb lépett lépéseihez. Megindúltan nézett végig a kérges kezeken, napsütött arczokon. — Nem egy gyermekkori játszótársán akadt meg szeme közöttük, nem egynek a beszédes szemű menyecskék közül lesett

mosolyára — úgy legénykorában. Csak nézett egy darabig szinte álmodozva: akár az a legénykor járt volna eszében. Aztán odaszólt hozzájuk:

— Köszönöm barátim a jó kívánatot, meg a munkátokat. Fáradtam ugyan — legjobban tudjátok — magam is eleget; hanem a dolognak terhesebbik része mégis csak rátok nehezült. — Jutalmúl megtoldom részeteket értte: egy helyében kétszeres száztóli rádás legyen a tiétek.

Aztán egy futó pillantást vetve családja s vendégei felé, habozva folytatta:

— Úgyis ki tudja, hogyan érjük a jövő esztendőt! Talán engem se talál e helyen, — de akár nekem, akár másnak, akár egykor fiamnak lesz is szüksége dolgos karotokra: teljesitsétek munkátokat oly derekasan, mint ez alkalommal. No de már most mulassatok kedvetekre barátim, akár kakasszóig.

A kepések a koszorút a kastély tornáczába vitték, egy-kettőt tánczoltak az urak előtt szerével módjával, aztán visszaindult az egész had az alsó udvarra. Megeredt a vígság, de még milyen vígság! Nincsen annak párja lakodalomban se!

Hordókra fektetett fenyődeszkaszálak voltak az asztalok, beterítve nem rég fehérített jó házi vászonnal, megrakva két termetes üstnek gőzölgő gulyáshúsával, jó édes túróval s

köleskásával bélelt tengersok bélessel, tetejébe egy hordó karczossal. Aztán, hogy beteltek étellel, itallal, tánczra kerekedtek az utolsó béreskölyökig, zsongva mint a razjó méhkas. A legénység középen; eleinte lassú bokázással, délczegen egymagában rakta kiki az andalgóst, közben-közben meghajolva, fejhez rántott kézzel nagyokat kurjantva, — majd egy hivó kézintésre odarebbent a vászoncselédség is, kiki a párjához. — Kopogott a sarok istenigazában, suhogva lobogott a sípujjú ingváll, százrétű rokolya, hogy forgószél módjára megperdült a sok takaros pár. Gyönyörűség nézni; — le is szivárogtak időnként az úri vendégek, néhánya még tánczsorba is csapott, mert már tisztesség okáért se illik megtagadni egy két tánczot, kivált mikor olyan szép bazsarózsaarczú lányokat kinál sorra a rendező legény.

Csak Elemért kinálták ezúttal hiába; pedig csak tavaly is első volt a sorban: hisz épp a kepebál volt legkedvesebb mulatsága, úgyszólván ünnepe.

— Kivénültem már a sorból, aztán zúg a fejem is valami fájástól — volt a kifogása.

Szívta is a vérét a sok jó czimbora, hogy visszatértek a kastély elébe. Csak nem jött meg szokott kedve, — pedig sűrűn csengett már a pohár, megpendült a czimbalom is, mikor hosszú dús vacsorához telepedtek egy százados vad-

gesztenyefa árnyában. Másszor ő járt elől a tréfálkozásban, most meg ostorhegyre került ő maga is egy pár csendesebb vérű czimborával, hogy az esperes meg a főszolgabiró vetélkedve előhozakodtak a sok bolond mókázással. Csak akkor csillant meg lázasan szeme, mikor — épp hogy az utolsó vendég kocsija kigurult úgy éjféltájban az udvarból — egy távirattal sietett hozzá régi inasa Pista.

Abból a táviratból pedig — ügynöke küldötte Budapestől — ezt olvasta:

— Búza hetven krajczárral, repcze két forinttal szállott. Összes külömbözet harminczezer forint; kérek mielőbb fedezetet.

Esze nélkül támolygott a parkba.

Mint pokol tüze, égette lelkét a nagy tépelődés: hogyan is adhatta fejét arra a végzetes tőzsdejátékra éppen ő, aki messze vidéken ritka jó szorgalmas gazda hirében állott! Hiszen ha volt is egy félév előtt valami kényes családi ügyben összeszólalkozása az apjával, a miért azóta folyton keserűség ölte, és ha akkor hajszálon is függött, hogy meg kell válnia — hiába volt egyetlen fiú — a birtoktól, melybe csak haszonélvező képében ült: akkor se volt volna szabad ilyen folyást engedni daczos elkeseredésének. Most már vége neki mindenképpen. A Moloch, mely annyi ezer tőzsdejátékost temetett gyomrába, reá is könyör-

telenül leselkedik örökké éhes tátott szájával. Bizony megeszi az az idei tizezer forint jövedelmet, s be se éri vele!

No hát meg kell ezért ám bűnhödni, még pedig az élete árával. Mit is érne már az ő élete lassú tengődés közt? Nincs is más mentség itt, mint egy pisztolydurranás: aztán vége az egész játéknak. Még csak nem is fáj úgy az a halál, mint ez a pár óra! . . .

Egyszerre csak ott lebegett lelke előtt derék felesége, három szép gyermeke. Hát azokkal mi lesz, hát azokat megváltja-e az az egy durranás? Aztán ha a sok jó ezer holdnak ura is apósa a szomszéd vármegyében: csak kegyelemkenyér volna, ha hozzá szállna felesége három gyermekével!

Görcsösen összeszorította homlokát. Fájó bódultsággal támaszkodott oda — épp egy körtefához. Nézte soká merőn ezt a törpe, félig csonka vén fát. Hires egy fa volt az, kegyelettel is ápolta már vagy négy elődje. Még egyik őse ültette, a ki Mária Teréziának volt a gárdistája. A kegyes királyné ajándékozta meg jókedvében a deli testőrt egy kosárka körtével a schönbrunni kertből: annak a magjából maradt fenn a vén fa. Hanem bizony nagyon megviselte a kor — nehány ága pár év előtt még pompás gyümölcsöt is hozott, hanem azóta egyre-egyre száradt, utóvégre már csak a csonka törzsökben maradt

némi élet. És most egyszerre csak azt látta Elemér, mikor ott érte még a derengő szürkület is, hogy a fakó törzsök nehány oldalhajtást bocsájtott. — Nagyot sóhajtott. — Csak úgy viharzott agyában a sok bús gondolat, mikor ráesett a szeme a zsenge hajtásra.

— Még ennek a vén fának is fakad sarja, hát csak én belőlem veszett volna ki már minden erő? Ejh hát megkisérlem mégegyszer: megtudnék-e küzdeni, új életre térni a göröngyös uton! beszélt félhangosan.

— Nagyot hibáztál, de ne csüggedj Elemér! Szerető szivvel, örködő lélekkel foglak kisérni minden küzdelmedben — felelt vissza egy hang lágyan, megindúltan.

A hogy Ághy összerezzenve hátrafordult, feleségét látta maga előtt. — Nagy megindulással ölelte keblére a derék hű asszonyt. — Sokáig tartották egymást átkarolva, — aztán meghányták-vetették: hogyan könnyíthetnének kemény balsorsukon?

Bizony a gyönyörű birtok hat évre bérlő kézre került. Elemér pénzzé tette minden gazdasági felszerelését, néhány ezer forint hián ki is fizette minden tőzsdei tartozását. Aznap, mikor megvált az ősi portától, még egyszer végig járt minden darab földet, melynek tán minden göröngyére egy-egy verítéke hullott. Egy darabka rögöt rejtett a keblébe, egy darab levélkét tört

le az ősi körtefa gyenge hajtásáról. Hogy még egyszer visszafordult az ódon kastély felé, keserűen mondogatta:

— Hat év mulva, vagy talán sohasem!...

*

Néhány hónap mulva Elemér már serényen dolgozott egy előkelő fővárosi pénzintézet üzleti helyiségében. Alig látszott ki feje a menkű sok irathalmaz közül. Megadással végezte minden munkáját; hideg nyugalommal markolgatta a jó kövér üzleti könyveket, akár most is a czifra négyes gyeplőszárat tartaná a kezében; oly szép rendbe sorakoztatta a sok számadási ivet, akár a viaszpecsétes, becses, sárguló pergamenteket rendezgetné a családi levéltárban; még a rengeteg üzleti helyiség termeit is csak oly ruganyos léptekkel mérte végig, akár most is főispáni bálra volna készülőben. Csak akkor csikorgatta meg fogait, mikor a libériás szolgahad néhanapján zavartalan kedélyeskedéssel beszélte meg apró-cseprő dolgait háta mögött, csak akkor szállt fejébe nemzetsége szilaj, makacs vére, mikor egy-két kinyalt, felgyűrüzött vigécz, hol bizalmaskodó kiváncsiskodással, hol nekifuvalkodva haladt el iróasztala mellett; de hát ilyenkor megvillant előtte távoli fénykörben feltett életczélja, s ha elfogta a keserűség, elővette azt

a kis száraz levelet az ősi körtefáról — s visszatért lassankint a béke lelkébe.

Majd máskép lesz hat év mulva minden!

Bele is törődött apránkint teljesen új életpályájába Aztán általában derék jó emberek voltak tisztviselőtársai is, kik készséggel igazították útba munkája kezdetén. — Dagadozott is a keble jóleső örömtől, mikor első izben vágta zsebre fizetését; pedig hajdanában egyszerre is többet vetett ennél még a czigánynak is. — Még kis mellékkeresetre is tett szert: irogatott nehány lap számára csakúgy névtelenül — homályban maradva. —

Egy kies fekvésű magányos villát bérelt egészen közel a fővároshoz, honnan naponta bejárt hivatalába. — Szinte beleálmodta magát a közelmultba, mikor kora tavaszszal felgyűrt karral nekilátott első ízben a kertészkedéshez. — Pitymallattól ott nyesegette a gyümölcsfák fattyuhajtásait, aztán fáradtan pihent le egy bokor aljában. Félszender szállt szemére, hogy körülvette a fakadó természet üde levegője. — Szinte látta ősi lakóházát, szinte hallani hitte a ménes dübörgését, a kalásztenger ringó játszását, béresek víg ostorpattogását.

Kipirúltan, szaggatottan fel-felkiáltott:

— Jaj de gyöngyidőnk lesz ma! Ugorj Pista az ispánhoz: szaporán fogasson béressel kocsissal, megkezdjük a repczehordást.

Zavàrtan riadt fel, hogy körültekintett. Feleségе állt mellette, homlokát szeretettel simogatva. Egyet nyujtózkodott, megnézte óráját, aztán keserű, erőltetett mosolygásra fakadt:

— Siess angyalom a reggelivel, — ma ugyancsak sietnem kell: épp a félévi zárlatot tartjuk. Aztán ki is kell érdemelni, vagy mi — a remunerácziót . . .

MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT

TARTALOM.

	Lap.
Kisasszony	3
Becsületszó	21
A koppantós gavallér	39
Dürrög a kakas	57
Sötét pontok	69
Frigyes testvérek	83
A legjava rajméz	95
A seik kardja	107
Szarvasbőgés	121
Gyenge tekintetes urak	135
A svihák	149
Az utolsó ékszer	169
Furcsa akta	191
Ősi körtefánál	207

RÉVAI LEÓ
udvari könyvkereskedésében megjelentek:
Budapesten, IV. Egyetem-utcza 1. sz.

Abonyi L. Az utolsó kuruczvilág. 3 kötet	ára 6.—	kor.
Carmen Sylva. Két világból	» 2.40	»
Egressy. A színészet iskolája	» 4.—	»
Kálnay László. Jaj és Kaczaj Elbeszélések .	» 3.—	»
Magyar faj és művelődés eredete I. 1—3 füzet. II. 1. füzet	» 11.—	»
Mikszáth Kálmán. Tót atyafiak	» 2.—	»
» » Igazi humoristák . .	» 2.—	»
Mirza Shaffy dalaiból	» 2.40	»
Nagy Iván. Magyarország családai I—XX és pótkötet	» 1.50	»
Pósa Lajos. Ujabb költemények	» 2.—	»
S. Lukán. Farzália	» 2.40	»
Szabó Endre. Sirva vigadók	» 2.—	»
Szana Tamás. Olasz földről	» 3.—	»
P. Szathmáry Károly. Az asszony komédiája	» 4.—	»
Ovidius Naso. Heródiai forditotta Pongrácz	» 2.—	»
Moldován G. Román népdalok	» 2.40	»
Virgilius. Didó királyné, ford. Barna . . .	» 2.40	»
Zilahy Károly munkái. 2 kötet	» 4.—	»

II
1131.

Szerdahelyi:
Gentry
uraimék.